

karkerên hemû welatan û gelên bindest yekbin !

PALE

Organa Rêxistina Şoreşvan û Welatparêzên Kurdistan

KÛRDÎSTAN DEVRÎMCI - YURTSEVERLERÎ ÖRGÛTÛ ORGANI

T Ê D A Y Î - İÇİNDEKİLER

Rûpel - Sayfa

Xwendevanên Delal	1
Newroz - Cêjna Netewî	2
Barzanî bi Heqiya Xwedê Çû	4
Şoreşa Şêx Seîd	6
Bêjeya Kurdan	8
Mehabad Kürt Cumhuriyeti	26
Kardeş Filistin Halkı	36
İran'daki Son Durumlar	38
Arap Basınında Kürt Sorunu	45
Eğitim Köşesi	50
Mevsimin Olayları ve Yorumları	56
Pirsnasiya Kovara PALE	85

XWENDEVANÊN DELAL

Ev hejmara didwan ya kovara PALE ye, ku dikeve destên we. Dema ku me dest pêkir em kovarê biweşînin, me dizanîbû ku çi dijarî li pêş me ne. Lê bê guman, alîkariya hevalên dilpak û dilsoz, vê dijarîyê siviktir dike û dibe sebebê ku kovara me bi rêk û pêkî bête weşandin.

Di hejmara yekan de, şaşî û çewtiyên nivîsînî pir bûn. Lê belê em bawer in, ku we ew kêmasî dane ber lingên xwe.

Di vê demsalê de, bûyerên ku bihatana nivîsandin gelek bûn. Ji ber tunebûna cûh, em neçar bûn ku hin tiştan nenivîsin. Ji van; 8-ê Avdarê roja jinên demokrat ya navnetewî, lihevhatina 6 û 11-ê Avdarê, şerê caşên kurduj, pêşveçûna şoreşa başûrê Kurdistanê û hp. ji yên herî girîng bûn.

Bi vê hejmarê ve, em pirsnasîke kurdî jî diweşînin. Heye ke rexne lê bînin girtin. Lê hêviya me ew e, ku em ji wan bînin agehdar kirin. Bîr û baweriya xwendevan û kurdîzanên xwe bizanibin. Ev ji yekîtî û rastnivîsîna kurdî re pir girîng e.

Kovara PALE, cêjna we ya Newrozê ji dil pîroz dike, serbilindî û serketina we dixwaze.

- ✱ PALE kovara te ye. Wê bixwîne û bide xwendin!
- ✱ Jê re kiryar, alîkarvan, hevalbend û hogiran bibîne!
- ✱ Jê re xwestekên xwe binivîsin û nûçeyan bighîninê!
- ✱ Wê, dengê azadî û rizgarîxwaziya gelên Kurdistanê yê li hember zorkerî û koledariyê nas bikin!
- ✱ Wê, li dijî bindestiyê, emperyalîzmê, bêdadî, xwînmeji û faşîzmê bizanin!
- ✱ Xebat û têkoşîna wê, ya xwe bipejirînin!

TU DIKARÎ KOVARÊ JI NAVNÎŞANA JÊRÎN BIXWAZÎ

NEWROZ - CÊJNA NETEWÎ Û NÎŞANA AZADIYÊ

Hejmara PALE ya didwan di demsaleke wisan de diweşe, ku di vê demsala dîroka netewa Kurd de pir tişt bûne û qewimîne. Ji bo nasîna dîroka Kurdistanê, pêşeroj û pêşvebirina tevgera rizgarîxwaziya gelên Kurdistanê divê amojgarî û fêreyên bêrdar jê bîn wergirtin. Divê li wan bîn kolandin û di derheqa wan de bîn nivîsandin. Da ku em ji dîroka xwe ya xezîne meşqên berbiçav û hêja werbigrin.

Ji van yek jî, bêguman cêjna me ya netewî NEWROZ e. Ev cêjna ha, ji hezaran salan bi vir de, li welatê me yê bindest, ji aliyê şênîyên gund û bajarên Kurdistanê ve tê pîroz kirin. Ji lewre, divê em dîroka cêjna xwe û girîngiya wê ya îro nas bikin.

Wek hemû gelên îranî, Kurd jî cêjna NEWROZ-ê her sal di 21-ê meha Avdarê de pîroz dikin. Pîrozkirina NEWROZ-ê, ji bo van hemû gelan bûye toreke netewî. Bi hatina NEWROZ-ê re, demsala zivistanê dawî tê û bihar dest pêdike. Tebîlet, deşt û çiya çarşefa berfîn ji ser xwe tavêjin û kincên rengîn li xwe dikin. Ji nû ve hişyar û jîndar dibin. Şevên reş û tarî, şeverêşên xemdar û dirêj, hêdî hêdî kurt û rojên xweşî û kêf-dar jî, dirêj û ronak dibin. Geşî û dilxweşî her derên welêt radipêçe. Bi dadana agirên pêt û gur ve, hemû çiyayê Kurdistanê tîn xemilandin û ev şadî û mizgînî bi şênîyên welêt tîn ragihandin.

Hatina biharê çawa ku tebîlet, deşt û çiyayê radike ser lîngan û wan dikelîne û dilivîne, wisan jî gelê Kurd tavêje hembêza jîn û kefteleftê. Agirên NEWROZ-ê yên ku mizgîniya hatina biharê didin, pêtî û çirûskên xwe dixin ceger û hinavên Kurdan û wan tavêjin qada şerî û têkoşînê. Daxwaz û kama dilê wan ya netewî û demokratîk xurt dibin û li seranserê welêt pêl vedidin.

Gelê Kurd ku bi sedsalan ji mafên xwe yên netewî, mirovî û demokratîk bêpar hatiye hiştin û tûşî jîneke tal û jehirdar bûye. Her rojek wî bi zîndan, lêdan, girtin, kuştin û vebirîne ve hatiye xelat kirin. Lê bi NEWROZ-ê re, hêviya wî ya ji bin nîrê zorkerî û koledariyê derketinê, bidestxistina jîneke serfiraz û afirandina civateke nûjen û serbixwe xurtir.

Herçendî, bûrjûvaziyên koledar heta pîrozkirina cêjna netewî ya NEWROZ-ê qedexe kirine û ji bo pîroznekirina wê tedbirên cûrbecûr wergirtine jî, lê dîsan herdem liberxwedana gelê Kurd li hember xwe dîtine. Bi hinde zor û zordestî re, dîsan gelê Kurd cêjn û torên xwe yên netewî ji bîr nekiriye. Her gava ku wan dide bîra xwe û jîndar dike, sond dixwe û peyman dide çakûçê KAWÊ yê asinger, ku heta serbixwebûn û rizgariyê li dijî vegirker, koledar û emperyalîstan şer bike.

Têkoşîna gelê Kurd, ya ku berî niha bi sê hezar salan, li hember Dehaqê xwînxwar wek têkoşîna îro ya gelên Kurdistanê ye. Wek wê heyamê, îro jî, li hember vegirker, koledar, emperyalîst û nokerên wan yên

bûrjûvazî, ku dixwazin dengê azadî û rizgarîxwaziya netewa Kurd vemirînin, bi xurtî têdikoşe.

Bê guman, gelên Kurdistanê jî dê wek gelên cîhanê yên bindest û azadîxwaz, welatê xwe ji bindestiyê rizgar bike. Bi sosyalîzmê ve, welatê xwe pêş ve bibe û ji rûniştvanên welêt re jîneke serfiraz û bextewar biafirîne.

Lê sed heyf û mixabin, ku li derveyî welêt, cêjna NEWROZ-ê bi destên hin rivd û civatên ne dûrbîn û reşaş, bi hêjabûna xwe ya netewî ve nayê pîroz kirin. Hin siyasîyet û siyasîzetanên bazirgan dixebitin ku NEWROZ-ê têxin jêr berjewendîya xwe û pê jîndar bibin. Ev yeka ha, ev çend sal in li Ewrûpa xweş xuya ye. Hin rivdên berjewendîxwaz, kêspereşt û navxwaz, ku di bin navê pêşverûtî û şoreşvaniyê de xwe vedişêrin, nexweşî û pîrbendîke mezin dixin nav rêzên welatparêz û şoreşvan. Daxa dilan e, ku di vî karî de jî pir caran bi ser dikevin. Şûna ku bi hêzên welatparêz, demokrat û şoreşger yê Kurdan re bidin û bistînin, bi wan re, cêjna NEWROZ-ê pîroz bikin, diçin û xwe tavêjin hambêza hêzên şovenîstê Tirkê "çepkar". Bi rêxistin û partiyên wan re, ku bi her awayî ne dilxwaz û ne jî hevalbendên tevgera rizgarîxwaziya Kurdistanê ne, didin û distînin, bi wan re tevkarî saz dikin. Herçandî herdu alî jî vê bi navê "marksîzm û lenînîzmê" dikin, lê herwekî êşkere ye, bi xwe li dijî vê ramanê dibizêvin.

Ev, cêjna NEWROZ-ê ji xwe re dikin meydana qayîş û berberiyê. Dev tavêjin hêzên welatparêz, kurdperwer û şoreşvan. Ji xwe pê ve, kesekî din marksîst û lenînîst nas nakin. Rê û destûr didin, ku hêzên şovenîst û nijadperestên Tirkên "çepkar" weşanên xwe bifroşin û berpêş bikin. Lê heçî hêzên kurdperwer, welatparêz û şoreşvanên Kurd bin, nikarin xwe nêzîkî wir bikin. Pêşraxistin û firotina weşanên rêxistinên Kurdan yê ji wan cihê, guneh û tawana herî mezin e. Naxwazin ku karker û xwendekarên Kurdistanê bibin xwedî weşanên kurdî û siyaseta rêxistineke din hîn bibin. Lê bi wan xweş e, ku karker û xwendekarên Kurdistanê weşanên rivdên "çepkarên" Tirkên şovenîst bixwînin. Axaftinên wan guhdarî bikin û mêjiyên wan bîn şûstin.

Em bixwe bawer in, ku gelên Ereb, Fars û Tirk destebirakên me yê rastîn in. Tevgera kedkar û hejarên van welatan, perçek ji tevgera rizgarîxwaziya Kurdistanê ye. Dostanî û hevalbendiya rastîn, ya di nav Kurdan û gelên Îran, Îraq, Tirkîyê û Sûriyê de, ji mercekî bîngêhîn ya serketina gelêr me ye. Çawa ku gelên Kurdistanê vê ji dil dibêje û ji bo pêkanîna wê têdikoşe, divê gelên destebirak jî bi karê xwe rabin. Dilpakî û hevberîya xwe bide xuya kirin. Heçî hêzên şoreşger, demokrat û pêşverû yê van welatan in, divê tevgera rizgarîxwaziya netewî ya Kurdistanê û serketina wê, ya xwe bizanibin. Dev ji şovenîstiya netewa serdest berdî û mafê çarenûsa netewa Kurd bipejirînin. Ji bo wergirtina vî mafî, çî bi zebat û çî jî bi nivîsîn, têbikoşin û bixebitin.

Divê bizanibin ku rizgarbûna gelên Kurdistanê, rîzgarbûna refên kedkarên van welatan e. Hingî ku Kurd bindest û stuxwar bin, refên kedkarê Tirkîyê, Îran, Îraq û Sûriyê ne azad in.

BARZANÎ BI HEQIYA XWEDÊ ÇÛ

"Min li dijî gelên Îraqê, ku ez jî yek ji wan im, şer nekiriye û nakim jî. Şerê min li dijî zordar, vegirker û koledaran e. Ez tu caran serê xwe li ber dijmin û neyarên gelê xwe xwar nakim. Herweha ez welatê xwe di bin dest û lingên dijmin û xwîn-mêjan de nahêlim. Jîna bindest û bi minet qebûl nakim. Ez pir kêfxweş dibim, ku di reya gerdenazadiya gel û welatê xwe de bixebitim û têbikoşim..."

M. BARZANÎ -1945

Dîroka gelê Kurd yê bindest, bi navê leheng û pêşengên navdar ve tijî ye. Çawa ku navê Restemê Zal, Kaweyê asinger, Selahedînê Eyûbî, Şêx Seîd, Şêx Mehmûdê Berzencî, Îhsan Nûrî, Seyid Riza û Qazî Mihemed û hp. bi hemû Kurdan nas e, wisan jî nav û xebata BARZANÎ hem ji Kurdan û hem jî ji cîhanê re nas e. Nav û dengê wî li her çar aliyên cîhanê deng vedaye. Gava ku navê Kurdan tê ser zimên, bêguman navê BARZANÎ jî pê re tê. Reng û rûçikên netewa Kurd û xebata wê, di kesîtiya BARZANÎ de, ya BARZANÎ jî di laş û gewdebûna netewa Kurd de xwe berpêş dike. Dîroka BARZANÎ, dîroka têkoşîna netewa Kurd, ya netewa Kurd jî ya BARZANÎ nîgar dike. Netewa Kurd çawa ku di dilê dijminên kurdkuj de tirseke bêderman e, wisan jî navê BARZANÎ di dilên dijminên koledar de tirseke bêderman e.

Lê BARZANÎ di yekê meha avdarê de, li nexweşxaneke Waşingtonê, bi heqiya xwedê çû. Ev demeke dûr û dirêj bû, ku ji ber nexweşiya kanserê, di bin çavdêriya doxtoran de bû.

BARZANÎ, di sala 1903 an de li gundê Barzan hat dinê. Hîn şeş mehî bû, Siltanê Osmaniyan bavê wî girtin û li Mûsilê bi dar ve kirin. Malbata wî, malbateke welatparêz bû. Bi salan li hember zorkerîya Osmaniyan rawestîbûn. Di heyama parvekirina Kurdistanê de jî, li dijî emperyalîstên Îngîlistanê li ber xwe dabûn. Birayê BARZANÎ, Şêx Ehmedê Barzanî, di sala 1931 an de li hember Îngîlistanê rabû.

BARZANÎ bi xwe, li gundê xwe mezin bû. Li wê çû dibistanê û xwand. Lê xwandina wî, ne meletî bû. Ji ber ku şênîyê ji her kesê ku dikarîbû bixwîne û binivîse re mele digotin, ev nav jî, ji navê wî re bû pêşna-

vek. Malbata BARZANÎ, ji bilî welatparêzî û kurdperwerî, malbateke ol-
dar jî bû. Şêxên terîqatê bûn. Malbateke xwedî rûmet bû. Lê ne malbate-
ke xwedî ax û erd bû. Di herêma wan de axatî tunebû. Êl û eşîra Barzan,
bi dadmendî, wekhevî û bi bextê xwe ve hatibû nasîn.

BARZANÎ hîn di zaroktiya xwe de perçiqandina Kurdan û parvekiri-
na welatê xwe bi çavên xwe dîtîn. Di xortaniya xwe de, di şoreşa 1931
an de beşdar bû. Aza û jîrbûna xwe dabû xuya kirin

Şoreşa 1943-1945 an, ku BARZANÎ bi xwe serektî dikir, tirseke mezin
xist dilên emperyalîstên Îngîlistanê û nokerên wan yên Bexdê. Kurdên
mêrxas, bi salan li ber xwe dan. Lê hêzên esmanî yên Îngîlistanê herê-
mên rizgarkirî bi bomban şewitandin û hilweşandin. BARZANÎ berê xwe
da Îranê û bi deh hezar peyayên çekdar ve xwe gihand Mehabadê. Di de-
ma komara Mehabadê de bû general û fermanberê leşkerên Kurdistanê.

Piştî helweşandina komara Mehabadê, BARZANÎ, çû Sovyetistanê û li
wê bext xwast. Heta sala 1959 an li wir ma. Bi dû re vegeerî Îraqê. Wê
çaxê mîriya Nûrî Seîdê noker felişîbû. Dema ku 1961 an de dest bi şo-
reşa Îlonê kir, pirsra Kurdan hem li Rojhelata Navîn û hem jî li cîhanê
dikete gehinekeke nû. BARZANÎ bi dirêjahiya 14 salan, li hember mîrî û
caşên cûrbecûr şer kir. Bû çêkroxê lihevhatina 11-ê Avdarê. Lê gava ku
di sala 1975 an de çek danî, bêguman çewtiya herî mezin ya jîna xwe
kir. Êdî kal bûbû û bi nexweşiya kanserê ketibû. Gehîneka nû jî, ew bê-
tir têşand û nexweştir dikir. Demekê li Îranê ma û bi dû re çû Amerî-
kayê û ket nexweşxanê.

Bê guman, jînenîgariya BARZANÎ, çêkroxê Partî Demokratî Kurdistan-
Îraq bi yek û du rûpelan ve nayê nivîsandin. Her salek ji jîna wî ro-
manek e. Jîna wî bixwe xezîne ye. Nivîsandina wê ne tişteki hêsan e.
Jihevderxistin û lênûrbûna jîna wî dîroka gelê Kurd e. Dîroka sedsala
19 û 20 an e. Wek dîroknasên vê sedsalê dibêjin; bêguman BARZANÎ piştî
Selahedînê Eyûbî serdarê Kurdan yê herî mezin e. Nedîtina şaşî û çew-
tiyên BARZANÎ, çewtiyeke berbiçav e. Lê ev gotar, ne gotara rexnegirtinê
ye. Em ê di pêşerojê de bi vî karî ve rabin.

Koça BARZANÎ dilên dijminên kurdkuj xweş kir. Lê gelên Kurdistanê
û yên cîhanê êşand. Herçandî Sovyetistan di van salên dawîn de bû dijî
BARZANÎ û siyaseta wî jî, lê nedikaribû ji koça wî re bédeng bimîne.
Koça wî di rojnameya organa Partiya Komunistên Yekîtiya Sovyetistanê,
Pravdayê de û di pêlweşên Sovyetistanê de bi firehî hat bela kirin.
Rojname û pêlweşên cîhanê bi dûr û dirêjahî ji koça BARZANÎ û têkoşî-
na wî kad kirin.

BARZANÎ birin Kurdistanê (Îranê) û li bajarê Şîno veşar-
tin. Bi sed hezaran kes çû pêşiya wî û mîriya Tehranê jî, bi resmî, di
şîna wî de beşdar bû.

Ew bi çavên vekirî, ji nav gelê xwe neçû. Ji ber ku ew bixwe bû

şahidê destpêka 26-ê Gulanê û hilweşîna diktatorîya Şahîşahê noker
û xwînrej.BARZANÎ,di rojên dawîn ya jîna xwe de,bû vexwandî û mêvanê
şoreşa Îranê.Lê sed mixabin,ku jîna wî besî dîtina vê bûyera helez û
cêjîna vê bextewariyê nekir.

Belê BARZANÎ koç kir,lê bi milyonan BARZANÎ yên mêrxas û leheng
li dû xwe hîştin.Wî bi koça xwe ve dilên dijminên vegirker,koledar û
caş xweş û hênîk kirin.Lê bi milyonan kes xistin şînê.Bawerî û têko-
şîna wan ji bo rizgarkirina Kurdîstana bindest nûjen kirin.

BILA GORBEHIŞT BE !

ŞOREŞA ŞÊX SEÎD

Tevgera netewî ya ku avdara sala 1925 an de û li Kurdîstana bin-
destê Tirkîyê dest pêkir,ji ber navê serekê wê,wek şoreşa Şêx Seîd
tê nasîn.

Herçandî serekîtiya tevgerê ji serekên el û eşîran,kesên oldar û
giregir pêk hatibû jî,dîsan ew şoreşeke netewî û pêşverû bû.Barê gi-
ran li ser milên gundiyan tengezar bû.Hêzên ku şer dikirin,bi piranî
gundiyan bêçare û hejar bûn.Doza ku wan dikir,doza mafên demokratîk
û netewî bûn.Ji lewre tevgera wan xwedî rûçikeke pêşverû ye.

Di wê heyamê de,ronakbîrên Kurdan,hem li çend bajarên Kurdîstanê
û hem jî li bajarê Stenbolê,hin civatên netewî saz kiribûn.Wek;Civa-
ta Serbixwebûna Kurdan.Armanca wan,parastina mafên demokratîk yên
Kurdan û avakirina Kurdîstaneke serbixwe bû.Di vî warî de,M.Nûrî
Dêrsimî di pirtûka xwe ya "Di dîroka Kurdîstanê de Dêrsim" û rûpelê
173 an de weha dinivîse;

"Di sala 1922 an de,di bin serekîtiya Mîralay Xalid Begê Cibirî
de,bi hevparbûna veşandiyê Bidlîsê Üsiv Ziya û çend zabitên
Kurdan,ji bajarê Erzeromê partiyek hatibû saz kirin.Navê wê
'Civata Serbixwebûna Kurdan' bû û dixwest mafên Kurdan biparêze.
Zabit û ronakbîrên Kurdan yên ku bi vê partiyê re dixebitîn,dix-
wastin li hemû cîhên Kurdîstanê tevgirêdaneke xurt pêk bînin.
Kurd hemû,nemaze ronakbîrên Kurdan,li hemû cîhên Kurdîstanê,xwe
ji bo şerê afirandina Kurdîstaneke azad û serbixwe kar dikirin..."

Bi tevdareke Kurdan re,Mîriya Enqerê jî tevdareke nehîştina Kur-
dan dikir.Piştî ku Mistefa Kemal yê nînerê burjûvaziyên Tirkîya nû,
bi daxuyanîkirina destûrên nijadperestî ve,ziman û çanda kurdî dan
qedexe û bend kirin.Ji bo bi zora çek û singoyan vegirtina Kurdîsta-

nê û bindestkirina gelên wê, nexşe saz kirin. Xwe bi dek û dolaban ve mijûlandin. Mîriya Enqerê, ji tevdareka Kurdan xweş agehdar bû. Ji lewre, dixwastin rabûna Kurdan hîn di destpêkê de bifelişînin. Ji ber vê yekê, ronakbîrên Kurdan, wek Mîralay Xalid Begê Cibîrî û Doxtor Fûad û hp., ku bîrewerên tevgera rizgarîxwaziya Kurdan bûn, girtin û bi dar ve kirin. Bi dû re, nijdek cendirme şandin ser mala Şêx Seîd û jê xwastin ku ew hin kesan bispêre nijdê. Qaşo ew "revok" in û ji ber destûrê bazdane. Şêx Seîd jî mêvanên xwe nespartin nijda cendirman. Bextê Kurdan ji vê yekê re dest nedida.

Lê ev hemû, dek û dolab bûn. Armanca bingehîn, perçiqandina serê Kurdan bû. Ji ber vê yekê, Mîriya Enqerê fermana Kurdan rakir. Bi leşkerêkî giran ve avêt ser Kurdistanê. Kurdan bi lehengî li ber xwe dan. Di çend rojan de, xwe gihandin bajarê Amêdê û dor lê pêçan.

Leşkerên Mistefa Kemal yê xwînrej, li her cîh û deran dihatin pelaxtin û perîşan kirin. Gava ku Mîriya koledar dît, ku bi tenê nikare, destên xwe dan emperyalîstên Frensî. Bi wan re rûniştin û binê lihevhatinekê nivîsandin. Li gor vê lihevhatinê, Tirkiye, Îskenderûn (Hatay) pêşkêşî Fransayê dikir. Li hember vê jî, Fransayê rê dida, ku Tirkiye leşkerên xwe ji axa Sûrî (ku wê çaxê di bin destê Fransayê de bû) û bi reya hesinî re derbaz bike, da ku ji pişt ve li Kurdan bide.

Ji alîkî din ve jî, hêmenên kirêt ketin nav rêzên Kurdan û dest bi talan û tajanê kirin. Wisan ku dema Kurd ketin nav bajarê Amêdê, hemû dikan hatin talan kirin. Ev bû sebebê ku şêniyên bajêr bibin dijî tevgerê. Xwe jê dûr bikin û pişt azadîxwazên Kurdan negirin. Ji xwe, şoreşê berî du mehan dest pêkiribû û kes ji hev ne agehdar bû. Ji Kurden derveyî hedemê alîkarî nedihat. Pîr axa, beg, serek eşîr û şêx û hp. li dij bûn û hevalbendê koledarên Enqerê bûn. Bi ser de jî, leşkerêkî giran ji ser Sûrî re (li gor lihevhatina Tirkiyê-Fransayê) hat û xwe gîhand herêmê. Ji pişt ve lê dan û Kurdan jî ji neçariyê xwe spartin.

Mîriya Mistefa Kemal digot, ku Şêx Seîd peya û sîxurê Brîtanayê ye û ji Îngîlîzan çek û dirav standiye. Mîriya xwînxwar ev derew bela dikirin, da ku Kurd ji ber misilmaniyê pişt şoreşê negirin. Da ku şoreşa Kurd li ber çavên demokrat, welatparêz û pêşverûyên Anatolyayê û cîhanê bête pîs kirin. Lê, a rast ew bû, ku ne Kurd lê belê Mistefa Kemal bi xwe peyatî ji emperyalîzma Frensî re dikir. Serê xwe, çawa ku di Şoreşa Araratê de ji Şahîşahê Îranê re çemand, ji emperyalîzmê re xwar dikir.

Lê dîsan jêpîrsê "Dadgeha Serbixwebûnê" di derheqa şoreşê de, bi van gotinan ve, rastî dida ber çavan.

"Ev rabûn, divê mîna tevgerên serbixwebûnê yê Bosna-Hersek, Arnavût, Sûrî û Filistinê bête dîtin. Ano ev şoreşa Kurdan e..."

Serekê dadgehê jî, di biryara bidarvekirina Şêx Seîd û hevalên wî

de, weha digot;

"Hin ji we, neduristiya gerandina mîriyê ji rabûnê re kirin behane. Hin ji we jî, parastina xîlafetê ji rabûnê re kirin sebeb. Lê belê, hun hemû di armançekê de gihan hev û yek bûn. Ew jî, avakirina Kurdistaneke serbixwe bû..."

Ev tişt jî nîşan didin, ku piştî lihevhatina emperyalîstî ya Lozanê, Kurdan dixwast welatê xwe rizgar bikin. Heçî lihevhatina Lozanê bû, birînen kûr di ceger û hinavên Kurdan û ronakbîrên wan de vekiribûn. Dixwastin li ber xwe bidin, da ku Kurdistan neyê bindest kirin.

Divê qenc bête zanîn, ku ramana şoreşgeriyê, bi awakî diyalektîkî bûyer û qewmandinan mêze dike. Li gor wê li bûyeran hûr dibe û wan ji hev derdixe. Lê mixabin, ku heta niha hin hêmenên "çepkar" û "şereşger" vê rastiyê, ji ber şovenîstiya xwe, nabînin. Şoreşa Şêx Seîd şoreşeke paşverû, oldar û bi hêzên dereke ve girêdayî dibînin. Herdîsan ev rivdên jorîn, tevgera Mistefa Kemal, wek "yekemîn tevgera dij-emperyalîzmê ya cîhanê" didin xuyanî kirin. Lê durîşmên oldar yên Mistefa Kemal, ku berî û piştî kongrên Erzerom û Sêwasê bi kar anîn, naxwazin bibînin.

Burjûvaziyên Tirk, rûçikên pêşverû yên şoreşa Şêx Seîd veşartin. Durîşmên oldar, bi şarezayî, bi kar anîn û şoreş paşverû nîşan dan. Siyasetên xwe yên koledarî, nijadperestî û kedxwariyê li dar xistin. Ge-lo Mistefa Kemal û burjûvaziyên koledar, yên ku ev tevger bi xwînxwarî felişandin ji xwe re serbilindî didîtin, çi dan gelê Kurd?

BI SED HEZARAN KUŞTÎ, HEWQAS JÎ AJOTIN... BI HEZARAN GUNDÊN KAVIL Û WÊRANKIRÎ... CIVATEKE DERE BEG Û FEODAL... BELENGAZÎ, TENGEZARÎ Û DERBEDERÎ... NEZANÎ Û JÎNEKE DOJEHÎN...

BÊJEYA KURDAN

D I M D I M

Hebû tunebû, li Romê xortekî ciwan hebû. Xort û xurt bû. Navê wî mêr û mêrxasî jî, Xano bû.

Xano li Romê, ji destê tunebûnê gelekî tengezarî û belengazî dikişand. Rojekê ji rojan rabû û berê xwe da Îranê.

Li Îranê jî pir geriya. Gelekî çerçirî. Li her alî belengazî, tunebûn û tengezarî hebû. Dewran, dewrana Şah Abasê yekemîn bû. Ji bo bi-destxistina kirtolek (parîk) nê, rabû çû ba Şahê Îranê. Da ku karekî jê bixwaze û debara xwe pê bike.

Dema ku kama dilê xwe ji Şah Abas re got,wî li civatê û Xano mêze kir û ponijî.Bi dû re lê vegerand û got;

- Xano,madem wisan e,ez ê revotiya hespên xwe bidime te.Ma bi te xweş e,ku tu herî ber hespên min û wan xwedî bikî?

Li ser vê,dilê Xano,ji şabûnê çargopal lêxist.Bi beşekî xweş û geş,li Şah vegerand;

- Belê ez benî... Ez ê bi ser serê xwe û herdû çavên xwe revotiya hespên te bikim.Kor ji xwedê tenê çavekî dixwaze.Heke Şahê min nanekî bide ber min,ez ê çima bi şûn de vegehinim.

Xano bû revoyê hespane

Gerand deşt û her zozanane

Her roj revoyê hespan ber e

Çiyan, baniyan şeveder e

Roj hespên xwe diteriqandin

li ger-guhêran diçêrandin

Wî dinhêrî, ku der û best e

çi aza ye û çi serbest e

Deşt û beyarên çiqas fire

Koşk û sera, Şah re sêber e

Weha ye, tevger her pêşe ye

Cînek deşt e û yek mêşe ye

Li hemberê,çiyayên Cûd e

Her tişt bi dewş û gelek rind e

Rojekê, dêna xwe da deştê

Dît, kerî pezê hirî piştê

Wî hespê xwe,di cî de leqand

Xwe bi kerîngê pêz re gîhand

Xano,ji zû de şîr venexwaribû.Dema ku giha pêz,kêfxweş bû.Tama şîrê pêz hat bîra wî û ar bi devê wî ket.Pez,pezekî giran bû.Şivên ew mexel dabû.Li şivên gerî,da ku piçek şîr jê bixwaze û bi nanê xwe re vexwe.Dêna xwe da û dît,ku şivên koda şîrê xwe daniye kêleka xwe û bixwe jî razaye.Ji nişkê ve dît,ku mêşek ji pozê şivên derket,hat û kete qula bilûrê.Ji nav koda şîrê şivên re çû û kete nava keloşkeke kevirî.Wê gavê şivan veciniqî û ji xewê hişyar bû.Gava ku hişyar bû, li ber serê xwe peyak dît.Bi hêrs lê vegehiya û got:

- Te çima deyn li min kir?

Xano;

- Bira,min deyn li te nekir.Tu bi xwe hişyar bûyî.

Şivên axîneke kûr ji dil û hinavên xwe kişand û ji Xano re got:

- Min xewneke xweş û helez dît.Min di xewnê de dît,ku ez ji pi-reke heft çevî re derbaz dibûm û digihîştim behreke spî.Ji wir jî diçûm û rastî kevirêkî dihatim.Di wî kevirî de jî,xezîne û defîneke mişe hebû.Heke min ew bi dest xista,minê heta-hetê debara xwe pê bi-kira.

Xewna şivên rast bû. Lê Xano jê re rastî negot. Pireya bi heft çevî, ew bilûr bû. Behra sipî spî, koda şîr û kevir jî, ji xwe ew keloşk bû. Xezîne û defîna, ku şivên di xewna xwe de dîtîbû, ew cîh bû.

Xano;

- Kê tiştê wisan bihîstîye? Heke Şah Abas pê bizane, dê te bikuje. Şivên sond xwar, ku ji kesî re nebêje û kad neke. Xano jî sond xwar û xatirê xwe ji hev xwestin. Her kes çû ser karê xwe.

Gava şivên pezê xwe ji mexel rakir û çû, Xano jî rabû û bi hêdîka çû ba keloşkê kevir. Dest avêt keloşkê kevirî û hilda. Pişt re rahişte selê binî û hew nihêrî, ku bi rastî jî xezîne û defîneke mişe ye. Dîsan bi hêdîka sel û kevir danîn ser devê wê, çû gihîşte hespên xwe.

Xano li hespan kire wîqîn

Ber bi geliyê kûr teriqîn

Xano diçe, kêfa wî cî ye

Lê, nişkêve wî cerdek diye

Cerda neyaran pir giran e

Avêt ser Xano û hespane

Hîç ne talaşa Xanê Kurd e

Ew li wir nabe tu peşmûrde

Şûrê xwe ji kalan diqşîne

Ban dike, li wan diqêrîne

"-Çi re, qeh ew hesp bê xwedî ne?"

Wî û cerdê, li hev xistine

Lê ew navê mêraniyê ye

Milekî Xanê Kurd firî ye

Ji cerdê pêncî mêr kuştîye

Şeş sed extirme jê girtîye

Talaneke giran vegerand

Di hewşa Şahî de hêwirand

Ew, sibeke hişkî û zû ye

Şah ji nav nivînan rabûye

Talaneke giran wî diye

Serederî jê ne kiriye

"-Kuro, eva çi bazirgan e

Nizanin ev hewşa Şahan e?"

Ew Xanoyê Kurd yê mêrxas e

Rabû hat pêş Şah, bû risase

Şahîşah qetand heft kirase

Got-"Eva Xanoyê min ê nas e"

"Gava min hespên te diqêrand

Li dorhêla avê digêrand

Cerdeke giran min diyar bû

Ne gazî bû, ne jî hewar bû

Li devê geliyê Hedîdê
Min cerde kir gelek posîde
Gelek meriv ji wana kuştin
Laşê wana li erdê hîştin
Wan, bi xwe dîtin pir sosretî
Ya qenc ew bû, ji mal nehatî
Min hespên te tev vegerandin
Ser de, talan ji wan standin"

"-Lê çi li milê te qewimî?"

"Şahî sax be, çet meke fikar
Ji ber şûrê dijmin hat xwar"
Şah dinhêre, li wî û mile
Jê re şabûnek datê dile
Wek pencên tava serê sibê
Şahînaş, li vir, xwe re dibê
Ooo, çi zor e, ev Xanê Kurdan
Peyayê nava ceng û cerdan
Dijmin, jê dike qal û bale
Tîne ji me re hebûn, male
Bi la şûrê wî herdem bir be
Talan û tajan, li me pir be

"-Kuro, zû bikin bilezînin
Kexmên zêran ji mal der bînin
Zêrxanê de zêr bihelînin
Bila lê herin kexmên zêra
Xano, dê zêran bîne pêre"

Wan, giliyê Şahî qedandin
Di zêrxanê de zêr helandin
Zêrker anîn, dan cebirandin
Milê Xano, qenc sêwirandin

Wê rojê, Xano, heta bi êvarê di milê xwe de gîrokar bû. Ji ber çi?
Ji bo ku wî, heta wê gavê, milên zêrîn nedîtibûn. Gelo dihate hişê kê,
ku milê mirovan zêrîn be? Milekî zêrîn li mirov bête sêwirandin?

Ji wê rojê pê ve, navê Xano danîn "Xanê Çengzêrîn".

Di vê navê de, demek bihûrî. Rojekê, Xano ji xwe re diponijî û pê-
şeroja xwe hizir dikir. Ji xwe re digot: "Ez ku gelekî li cîhanê geri-
yam. Li her deverê belengazîke malkambaxî heye. Civata Kurdan, çi li
Romê be û çi jî li Îranê be, di tengezarîyê de dijîn. Bes e, ez hevqasî
li ba Şah mam. Ez ê herim cîhê, ku min xezîne û defîne lê dîtiye. Ez ê
wan zêran derêxim û ji xwe re pê avahîkê çêkim...."

PALE kovara te ye,

wê bixwîne û bide xwendin !

Rojekê, li wir, merd û merdane
Şah sekiniye li ber Xane
"-Te çi divê, çi kêrî te tê?
Ez ê te re bikim hurmetê
Niha bêje, êdî tu bêje
Çi pêşkêş e, ji te re hêçe"

Got: -"Serê Şahî, bavê Şahî
Min cîh divê, ji bo avahî
Her bi qasî çermekî gayî
Tenê bide min bi rizayî"

"-Ez li te nakim qet tinahî
Ez ê bidim te bi dilşahî
Bila tunebe hîç meraq e
Da ku nebêjin; kî niheq e"

"-Heta bi roja qiyametê
Em ê bizanibin hurmetê
Bila deng bela be civatê
Heta bêt roja heqîqetê"

Xanê Kurd çermê xwe hilanî
Bir, çû, nava avê de danî
Çermegayê reşikî pêle
Heft rojan avê de dihêle
Ew heft rojên ku dabihartî
Çermê gê kir têlê xeyatî
Dora girik ew bir û anî
Li cîhê xezîna nûranî
Duhêlê gayê reşik pişt e
Girtiyê gellî, newal, deşte
Tenê çar tîlî maye zêde
Nehîşt, ku ew jî here bade
Xanê Kurdan wê de liviya
Pênc sed pale li pey civiya
Ew Xan, xarekî xweş cindî ye
Pêşiya palên xwe ketiye
Ew çêdike keleha Dimdim
Ser zêrên zer, tevî gumegum
Ew hosteyên xwe şîret dike
Gulê helandî peyda dike
Avê tîne ji nav zinaran
Kesî nediye li tu deran
Bi lûlan avê dikişîne
Di nav kelê re wan dertîne
Dimdim hate ber avahiyê
Pênc sed pale kir tevahiyê

Ne bi rojan e û bi mehan e

Ev şuxulê, bi heft salan e

Sala heftan, Xano kela Dimdimê temam kir. Kelê, bedewî û dêmeneke nû dida wan deşt û çiyân. Reng dixiştin nav reugên wê herême. Mirov dikarîbû bi rojan li hember kelê raweste, bal û dêna xwe bidê. Ji salixdana bedewiya kelê re, gotinên zimên bes nedikirin.

Roja ku kela temam bû, Xano palên xwe hemû xelst kirin. Bi têra wan, zêr û kinc li wan bela kirin. Ew di ser malên wan de, bi rê vekirin. Qewîtiyên biratî û qencyê bi wan re şandin.

Xano çû ba diya xwe, destên wê maç kirin û bi xwe re anî der.

"- Ka de tu bêje dayê, hayê

Te digot; kela qet kêr nayê

De îcar tu rabe, mêzeke

Li qutbên zemîn temazeke"

"-Kurê mir, kela bimbarek be

Nav û namûsa te jî hebe

Xweş hidûd e, ku te çêkirî

Dem û dezgeh niyesser kirî

Kevirek çep e, yekî rast e

Gulê helandî kire beste

Qewm û mîlet bêî sitar e

Bila werin, wan bibe çare

Bila werin koçerên çola

Îtîfaq li we bibe pola

Lê tirsî min, lawo ew tirsî e

Ku şer û der li me bipirse

Kela kurê min ya kevirîn

Xwe negre li ber topa dijmin"

Li ser vê, Xanê Qengzêrîn bar kesên xwe kir, ku topên gulavêj bînin. Da ku kelê bicêribînin. Topên cûre-cûre anîn û devê lûlên wan ber bi kelê zivirandin. Top tijî barût kirin.

Gurîn kete bi topa yekî

Li nav bedena kelê ketî

Lê belê, nekir tu feydeye

Kela dîsan wek berê maye

Vê carê topa çapîn anîn

Ew li kêleka kelê danîn

Devê wê dan quncika kelê

Dîsan tişt nebû bi wê hêlê

Îcar bînin topa devbirî

Topavêj li topê xurî

Pirtik jî, ji kelê nefirî

Kela, her kela ji kevirî

Pişt re, Xano bi xwe, çû hudirê kelê da ku bi diya xwe nîşan bide,

ku guletop jî nikare kelê hilweşîne. Wî, ji hundirê kelê ve ban kir û got;

"-Kuro, bibin topa mezine

Topavêj ji topê gazine"

Topê davêjin bircê bine

Qet nafirîne yek bazine

Lê danîn topên sero-bine

Ber bi kelehê rast kirine

Gurîn ketin topên her cûre

Dirhemek ji kelê nafire

Avêtin kelê pênc sed tope

Ji kelê nehat yek dilope

Her çar beden jî cêribandin

Bi dû re, kela xwe hebandin

Kela, weke Çiyayên Cûd e

Ava kirine bi sibûde

Kela Xanê Kurd çi qubeye

Nêzîk sînorê Ereba ye

Heçî paleyên Xano bûn, ji xwe re çûn Tehranê, da ku li wê cîwar bin. Rojek ji rojan, ew daketin çarşî û bazarên Tehranê. Ji xwe re, hûr û mûrên hewce dikirin. Ji ber ku ew xwedî hebûn û dirav bûn, pir tişt distandin. Xelîfê Şahê Îranê jî, wê gavê li bajêr digeriya. Dêna xwe da meydanê û dît, ku hin kesên dereke hene. Berê jî, jê re hatibû gotin, ku tişt li bajêr pir biha bûna. Kesin hene, ku tiştan bêl bazarkirin û pir dikirin.

Xelîfe, rastî rivdek ji kesên dereke bû û ji wan pirsî;

- Kuro hun çi kesin û ji ku ne? Hûn hatine vir û we li bajarê me bihatî peyda kiriye. We, nan li me giranbiha kir. Xwarin û pirtî ji me re nehîşt. Ka bêjin, hun çi tewa ne?

Yekî lê vegerand û got;

- Em pale û rençber in. Ev heft salên me bû, ku me ji Xanê Çengzêrîn re kelehêk çêdikir. Em li ser hev pênc sed pale bûn. Kela ku me çêkir, pir spehî û mezin bû. Me, di rojekê de dikarîbû ku em, bi tenê, kevirêkî rast û yekî jî çep daynin, gule bihelînin, berdî nav herdû keviran û singên polayî tê de bikutin.

- Xano mehê çi dida we, ku we ew kela jê re çêkir?

- Wî her meh, destek mertalên fîlan zêr didan me. Dema ku kela temam bû, wî, em û hoste hemû xelat kirin. Bi têra me kinc, dirav û pere dan me.

Gava, ku Xelîfe ev gotin bihîstin, dikir ku ji xwe ve here. Rûnişt, hûr û kûr poni jî. Ji hêrsan, kef bi dev ket. Rabû, berê xwe da sera Şah Abas.

"- Şahê delal, tu xwedî tac î

Lê, te rû daye vî Kurmancî

Bi hebûnê, ji te zêde ye
Bi xurtiyê jî, wekî te ye
Ew kurmançekî delo-dîn e
Dê şahiye ji te bistîne
Ew niha karê xwe dibîne
Dek-dolaban, te dixapîne"

"-Xan, xulamekî pir emîn e
Min milekî wî kir zêrîn e
Ne bextê Xanê Çengzêrîne
Bawer meke, bibe xayîne"

Gihîştîye Xano ev behse
Xan tê qesra Şah, pir bi leze
Şah, Xano kiriye pirsîyar
"-Kuro Xano, hey bêî qîrar
Min dabû te hin çermê gaye
Bo sitare û bo avaye
Te çêkiriye qesr û kela
Li ser serê min bûyi bela"

"-Bila her sax be, Şahîşahe
Min jî hildaye çermê gaye
Min, ji zêfta çermî zêdetir
Tu menzîl li ser zêde nekir"
"-Xelîf, te bi xwe bihîst û dît
Kurdê min yê pir aqil-egît"

"-Şahê min, tu xweş bizanibe
Ev sonda min, pir rast û cî ye
Gotinên min jî, camêriye
Tu caran nakim bêbextîye
Bila bela min her bijî
Li dor wê kela şên û tijî
Heke rojekê ketî şere
Destên min jî bi destên te re"

Serê giliya Şah hat birîn
Êdî nikare bike qêrîn
Xanê Kurd, berê xwe da kelê
Xelîf jî, hazir dike telê

Ji roja Xano vegerî pê ve, Xelîfeyê bêbext û kîret, dest bi dek û dolaban kir. Bi şev û rojan, xizra xwe dikir û ji bo Kurdên kela Dim-dimê nexşên cûre cûre saz dikirin. Wî dilreşî, serê Kurdan ji xwe re kiribû armanc. Rojekê dîsan diçe ba Şah Abas û dibêje;

"-Hey tu Şahê pîsmam û bira
De tu îcar binhêre vira
Tu dibêjî, Xan ne xayîn e

De tu rabe kaxezê bîne
Hubrê,kaxezê bireşîne
Bike ferman,bi hêrs û qîle
Da ku ew were,mîna dîle
Hekê ew,kaxezê hilîne
Tu serê min bide birîne"

Wan,ew kaxez xweş nitirandin
Bi hêrsa paşîn nivîsandin
Li ser Xanê Kurdan de şandin
Wan,Xanê Kurdan cêribandin
Qasidên Şah kaxez hilanîn
Birin,ber Xanê Kurdan danîn
Xanê Kurdan gelek hêja ye
Li ber kaxeza Şah rabûye
Gava,ku wî kaxez xwandiye
Hêrsa wan ya pêşîn dîtîye
Xano,kaxeza wan vegeşand
Kaxezek anî,ser wan de şand

Xano kaxezekê dinivîse,li hev dipêçe û dide qasidên Şah Abas.Ji qasidan re jî dibêje,ku çavên wî û yên Kurdên kela Dimdimê,ne di hebûn,text û tacê Şahî de ne.

"-Me divê,bijîn bi pismamî
Em,tu caran nakin nemamî
Lê,ku çavên wî li kela min
Dixwaze berbatke bera min
Bêji Şahê qure û kubar
Ku ev pirsîyar,nabe tu car
Em ê bimrin,lê qet nabin qûl
Li ber textê Şahê nemaqûl"

Şah kaxeza Xano xwandiye
Qam û qudûm lê şikestîye
Gotîye:-"Ev kar,bêfeyde ye
Gotin,gotina Xelîfe ye"
Gava Xelîfe bihîstîye

Li hember Şah,xwe xweş kiriye

"-Te bi xwe,niha dît Şahê min
Te bawer kir,ji gotinên min
Kulamokê te yê stûxwar
Ji te re viran nake tu car"

Xurmîne,gidîno xurmîne
Şah,defa hewarê dixîne
Xanên Ecema dicivîne

Kar,tevdare bê şêr dibîne
Xanek hat ji aliyê Wanê
Şêst û pênc hezaz leşker danê
Xwedî top,tifing,cebixanê

"-Dinhêrim,Xanê Kurdan kanê?"

Xanik rabû ji kela Xwê ye
Xwedî zorkerî û qetlê ye
Ordiya giran,xwe da peye
Bi ser Xanê Kurdan de teye
Xanek hatiye ji Tebrêzê
Top-tifingên xwe dane rêzê
Sencaqî şerîf li hemêzê
Hat û hêwirî li fêzê
Xanek hatiye ji Tehranê
Çekên giran,gelekî danê

Got:"-Kurdan rakim ji Îranê
Heta perava Wanê"

Xanek hatiye ji Salmastê
Ewî kela Dimdim dixwastê

Digot:"-Ew kela,kela min e
Ez ê,xwe re bikim kemîne"

Xanek rabû ji Salanîkê
Sê sed topavêj dan çilpîkê
Ji jor de xwar bû ser gedûkê
Defê dixe,teví tûtîkê
Xanek rabû ji nava Romê
Diorî,wek heywanên Zomê

"-Xano bibin,girêdin gorê
Şiv û paşiv re nekin lomê"

Xan civiyane li ser heve
Leşker,lêmişt û bê hesab e
Top,tifing tevî cebirxane
Avêtin ser Xanê Kurdane
Ew Evdilehê şûr hêşîne
Kurê Xanoyê Çengzêrîn e
Bi her du çavên xwe dibîne
Xeberê bavê xwe re tîne

"-De tu rabe,bavo tu rabe
Êdî li me qet çare nabe
Muhîmat e û li ser me ye
Dora kelê,li me pêça ye

Çiqas gîhayê rû-erdê ne
Çiqas masiyên nav behrê ne
Çiqas xîşrên rûyê dinê ne
Giş dora kelê hêwirîne"

"-Lawê min,xeman mekişîne
Aqilê xwe,tu bicivîne
Ew hemû tevde bazirgan in
Li ba me ew îro mêvan in
Îro,roj roja xweş mêran e
Baca bavê te li ser wan e
Heke bac dane,ji xwe dane
An na,wan û bavo hev dane
Ez ne Dindim bûm,bûme Dindim
Îro Şah avêtiye ser min
Ev yeka bi destê Şahî ye
Xelîfe,nexşe ber wî daye
Hun bê talaş bin,qet metirsin
Bi hevre yekbin,hev bipirsin
Şûran bidine sîxkirinê
Mîrin heye,li rûyê dinê
Rojekê zûtir,yan jî dereng
Em ketine dereceke teng
Hîç metirsin ji xwîna gevez
Ta ji we tê,lêxin bi qerez"

Xano ferman da,ku li hember Şah Abas yê çavsor şer bikin û lî
ber xwe bidin.Li her cîhên welêt bû hawar û hêwirze.Li hember Şah,
rabûna Xano bû destan.Mêraniya wî dihate pesinandin.Li ser wî lawje
û stran dihatine gotin.

"Ha rabû,rabû,rabû
Xan Qiral,kelê rabû
Ser avê rawestabû
Sîlah bejnê ava bû
Xencer piştê duta bû
Çav rêka birê mabû
Her rabû,rabû,rabû
Bikuriyê Zor kelê rabû
Pencerê rawestabû
Sîlah bejnê ava bû
Xencer piştê duta bû
Çav rêka birê mabû
Ha rabû,rabû,rabû
Têmurê bira rabû
Pencerê rawestabû

Sîlah bejnê ava bû
Xencer piştê duta bû
Çav rêka bavê mabû
Ha rabû, rabû, rabû
Xanê Çengzêrîn rabû
Ser avê rawestabû
Sîlah bejnê ava bû
Xencer piştê duta bû
Çavereya Sityê bû

Xano û civatê, kar û tevdarekên şer kirin. Her yekî ji wan karek wergirtibû. Wek bira, destên hev digirtin û alîkariya hev dikirin. Xano, çû ba Sityê. Sityê bermaliya Xano bû. Jineke bedew û çeleng, bi dil û ceger bû. Wek mêrekî şervan, xurt û şerzan bû. Xano lê vegeriya û got;

"-Hestî ne, Sityê hestî ne
Axireta me Kurmancî ne
Şerbikin li van gêr û cîne"
Gava Xan ew xeber digotin
Dilê bûk û jinan disotin
Xan tevde hatin dergê navîn

Gotin: "-Van dergehan ber bavên"

Xan hatin ber dergê şeşan
Silavek ji dil dan ferasan
Xan hatin ber dergê sisyan
Wir, bû şinge-şinga misriyan
Ordiya Xano kete kêşe
Şah, jê re tacek şande pêşe
Got; "-Kuro xano, tu Kurmancî
Ji xwe re hilîne vî tacî
Sîlahê dayne were rayê
Hîn min, tu nedayî ber bayê"

Xan, tac bi wêde avêtiye
Wî, bersiv ji Şah re şandiye

"Tacê te, li ser serê te be
Qeda te, li ber derê te be
Bi tacê te, em nên xapandin
Navê Kurdan, em qet naêxin"

Şah, ku bihîst gilî û hewal
ji hêrsan, çav lê bûne telal
Hema wê gavê dike ferman
Li kela Kurdan dike deman

Ji topan diçe toz û dûman
Roj lê hatye,rojeke guman
Xano dibê lawê Berazî

"-Li eskeran bikine gazî
Xwediyên şûrên fenî tazî
Yên di şeran de serfinyazî"

Penc/sed heb kuştiye bi tîrê
Dused jî avêtine bîrê
Ji xêncî yên ku nayên bîrê
Dor hatiye lawê Baravî
Xwedî rima tûj û zirav î
Hemû şeran de tu li nav î
Kesek nabêje:"Tu xirab î"
Dor hate lawê Mendesorî
Di şeran de,tu gelek zor î
Xwedî nav û qedrekî jor î
Ji her aliyan ve pispor î
Dor hatiye lawê Xîretan
Ew rûnanê,tu cîh û erdan
Bi şûrê hêşîn,hevre lêdan
Ji sed mêrî,bes dudo berdan
Dor hatiye lawikê Perê
Ji bin palanan derket derê
Sê/sed heb kuştiye xencerê
Naweste,dê şer bibe serê
Dor hatiye lawê Divînî
Xwedanê Şeşxana mezinî
Dor hatiye lawikê Êzdî
Şer germ kir,ber çadira spî
Dor hatiye lawikê Mele
Dijmin kiriye hele-hele
Dor hatiye lawê Tîmarî
Xwedî şûrê sore salarî
Dor hatiye lawê Hekarî
Kuştin û ling dan bi hezarî
Dor hatiye lawê Hertoşî
Bi cemedana reşepoşî

Şer,her ku diçû germ dibû.Kurdan bi mêrxasî li ber xwe didan û
serên xwe ji Şah Abas re nedîçemandin.Mêranî û mêrxasiya wan,dijmi-
nên xwînrêj ji hev dixistin.

Şerê Kurdên kela Dimdimê, heft salan domand. Wan,ji leşkerên
Şahê Îranê pir bende, kole û mirov kuştin.Şer her ku diçû xurtir û

dijwartir dibû. Lê Xanê Kurdan, ji doza xwe danediket xwarê. Her roj, bi xurtir û héztir, li hember dijminên destdirêj radiwestî.

Şah Abas, huner û sirên kelê tênedighîşt. Nedixwast dev ji şer berde, ku bêjin Şah bazda. Nedixwast rûmeta xwe û ya navê xwe bide pîs kirin. Pir hizirî û ponijî. Ji aqilmendên xwe pîrsî û bi wan şewirî. Di dawiyê de, fermanek şand û ew li ser kelê reşand. Tê de got;

-Her kî, ku di derheqa kelê de salixên bêrdar bide min, ez ê ta-
ceki bidim wî.

Wê şevê, leşkerên Kurdan ji şerî vegeyriyan. Hatin û şîva xwe xwarin. Lê xwarin ji Mehmûdê Melekanî re nema. Ew jî bi su ket û xeydî. Çû moxa xwe û tê de rûnişt. Kaxezek nivîsand.

Axxx, ew Mehmûdê Melekanî
Bila kulek bê ser-zimanî
Wî ji kelê re kirye qeste
Da ku Şah re bibe berdeste
Kuro Mehmûdo, tu bayîsî
Çi kaxez e tu dinivîsî
Xano re dikî cirnekîsî
Belkê tu cî de bifetisî

Mehmûdê Melekanî kaxeza xwe qedand û ew li tîrekê werkir û pê-
çand. Ji pencerê re avêt. Ji Şah dixwast ku wî bihebîne... Paşê jî, bi
xwe, bi dizî ji kelê derket û xwe gîhand Şah û jê re got;

-Li ber zinarê herî jorîn, serkaniyê û lûla avê bibînin. Avê li
wan bibirin. Yan na, hun nikarin zora Xano bibin.

Şah li wî mêze kir û jê pîrsî;

-Xano çi bi te kir, ku tu weha dikî?

-Ez serkarê mala Xano bûm. Ji bo şîva şevê, ez bi su ketim û ji
lewre weha dikim.

Şah rabû ser xwe û ew da ber lêdanê, û paşê jê re got;

-Te ji wî re çi kir, ku tu ji min re jî bikî! Kuro, werin û heqê
vî xayînê ha bidinê!

Lê ew Mehmûdê Melekanî
Yê ku ji Şah re salix anî
Girêdane bi dêla hespan
Gerandine li der û bestan
Laşê wî yê heram û gemar
Kirin para kelb û gurên har

Şah li xulaman dike qêrîn

"-Herin û avê bidin birîn!"

Qantir û deve, wan hılanîn
Çûn serkaniyê, av lê birîn
Av lê dane miçiqandinê
Xwîna wan heywanan berdanê

Sibehê rabûn,tev nihêrîn
Êdî tuneye ava zêrîn
Dewsa avê,xwîn qerimiye
Niha li wan bû tengasiye
Şêrên ku sîlah dabûn destin
Ji tîna,bûne melo-mestin
Wan berê xwe dane hewayê
Lê,axxx,niqitik baran nayê
Agir,şewat girtiye dile
Nêze-nêza zarok û tifle
Wan,av ji daykên xwe xwastine
Hînga li sîngên xwe xistine
Ji kelehê tèn nale-nale
Ax ev çi rojgar û çi hal e ?

Xano,civat kom kir.Bi hev re rûniştin û ketin şewir û gotûbêjê.

Xano,ji civatê re got;

"- Ji me re tune çar û mole
Me şer kiriye,ev heft sal e
Hîştiye navê bav û kale
Îro halê me ne tu hal e
Ne ji dijminên dor kelayê
Em ê ji avê werin rayê"

Li ser van gotinan,xortekî çeleng ji nav civatê rabû û bersiva

Xano da;

- Em ê serên xwe di şerî de daynin.

Xano;

- Lê,kal û pîr,zarok û jin ?

Xortê çeleng lê vegerand;

- Heke Xan bi me dişêwire
Mirin ji quliyê çêtir e

Xano;

- Na,ez hevqas kuştin û guneh nakim stoyê xwe.Hun bi a min bikin;

"-Li kelê heye zêr û xizne

Bila her kesek jê hilîne

Bigre bi destên mal û nefer

Bi dizîka ve,şevê şevder

Derkeve ji kela Dindimê

Rizgar be ji mirin û zulmê"

Hingê kesin pêş de hatine

Ji Xanê xwe re wan gotine

"-Na,ew nebûye qet tu caran

Kesek bernade cî û waran"

"-Em ê şer bikin, bi afatî
Hember dijminê harîkatî
Bila zanîbin, kurê Kurdan
Kurd in, li hemû cîh û erdan"

Îcar hatine qîz û jine
Ji Xanê xwe re wan gotine

"-Hun me bêjin, ew jin û keç in
Di nav şeran de, pûç û hêç in
Em ê tev bigrin destê lawan
Têkevin nava doz û dawan
Em ê ta roja qiyametê
Xwe bikujin ji bo xîretê
Bila werin dijminên zordar
Bes laşên me, lê bibin diyar"

Hingê diya Xan pêş de hatî
Ji kurê xwe re ewê gotî

"-Mehêle lawo, mehêl gidî!
Porê dayîka te ya spî
Bikeve nav zengûyên hespan
Bela bibin li der û bestan
Mehêle dijminê bê îman!
Ku saxe-sax, me bibe xwedan
Rind e, te bibînim bi mirî
Ne ku bi qeyd û zincîrkirî"

Wê çaxê, qasid behs aniye
Li ber Xanê Kurdan daniye

"-Xano, li min guhdarî bike
Were, kela xwe teslîm bike
Nekeve nava şer û dawan
Warê xwe, li xwe meke wêran
Şahê min ê we bibexşîne
Serên we jî, qet lênaxîne
Dê we berde aza û serbest
Ji xwe re bijîn, çawa we xwest"

"-Here, ji Şahê xwe re bêje
Giliyê erzan, bilo nefroşe
Kevir û zinar tu nerm nabîn
Ji kevîran jî gurs çênabîn
Kî baweriya xwe pê bîne
Dê bi destên xwe hilweşîne
Mal û star, hem jî cîh û war
Hew dibîne jîna bextewar

Bêje Şahê nemerd û zordar
Kurên Kurdan ê bimirin çekdar
Ne ku jê re bibin berdestî
Dê bimirin, nabin dîl û girtî"

Qasidê Şah, vegeriya ji wir
Şahînsah re, bersiv û behs bir
Şah jî li wir daye fermane
Bûn xirmîna top, cebirxane
Li lawên Kurdan bûye xîret
Derketine, bê tirs û minet
Mîna fêris û mîna mêran
Berê xwe dan dergehê şeran
Şer xweş bû li hemû berwaran
Bû şinge-şinga van xenceran
Qîre-qîra kal, jin û zaran
Dengê nalînên birîndaran
Şer xweş bû li devê gêdûkan
Bû qîrîniya qîz û bûkan
Misrî sor bûn, ji xwîna çûkan
Wek hineya li ser neynûkan
Xanoyê Kurdan xweş cindî ye
Lingê wî yê rastê firiye
Evdilê jîr, bi lez beziye
Bi hewara bavê xwe çûye

"-Bavo, şûr dike xire-xire
Çima tişteki ew nabire
Ji bo ku heyfa te hilînim
Kokê li wana biqelînim"

"-Lawê min, tu çi qas nezan î?
Tu derxe şûrê ji kalanî
Xwe bavêje hesp û xwedanê
Ser jêke, bavê dera hanê"

Wî şûr ji kalan bi deranî
Ji nû ve çêr kir bi mêranî
Bi sedan mêr dan telandinê
Sura wan dan şikênandinê

Gava ku diya Xano nevê xwe, Evdil, di nav qada şerî de dît, kir
û nekir li ber xwe neda. Ban wî kir û got;

"-Evdile, çi re nasebirî?
Vî û wî alî dadibirî
Tu hîç kuştinê nafikirî?
Qet nabêjî, diya min digrî?"

"-Dil û ceger hîç nasebirin
Kurê mêran, qet naedilin
Mîna bavê xwe, bi huner in"

Têmir, bi birê re dighîne
Stoyê çavsoran difirîne
Destên xwe, birê naqetîne
Ax dike, hizingan dikşîne
Xano go: "-Kuro, qet xwe qels nekin
Heta we tê, hun bi kêf şer bikin
Lêxin, metirsin ji mirinê
Navê Kurdan bimîne dinê"

Li hev ketin tîr, rim û mize
Bûye hewar û bû hêwirze
Mêrxasên Xano, hindik û kêr
Di nav cengê de, dêm dane dêm
Xwîna wan rijî, û hat xwarê
Wek ava çemên derbiharê
Dimrin bi mêranî û kurdî
Li ber destê Şah nabin girtî
Wextê Şahinşahê maldarî
Qure, pozbilind û kubarî
Xwe bi kelê re digihîne
Da ku talanê jê hilîne
Bela bike li ser serbazan
Xişr, mal û hebûn, jin û qîzan
Dayîka Xanê Çengzêrîne
Haya wê, ji hişê xwe nîne
Sitiya bûka xwe hiltîne
Ser banê kelê dibe-tîne

Şah got: "-Ji jorde werin xwarê
Bi we re bikim gale-galê
Ava kaniyê daxim xware
Xwe mewestînin, we re kar e"

Dayîk, li xwe bû sergerdane
Wê, tevî bûkê xwe hildane
Berê xwe dane rojhelate
Cîhê cebirxane veşarte
Bûk û dayîka Xanê Kurdan
Diçin hêdî, çira dest de
Xwe bi kîlerê re dighînin
Agir çek, sîlahan dixînin
Dibe qirçînek li kelayê
Agir, alav ji jêr re davê

Stûn û minare dişxulin
Eskerên Şah, hev dixurdilin
Her kesê ku dergeh nas dike
Xwe bi halekê xelas dike
Lê her kê ku dimîne li wir
Dibe para alav û agir
Ji moxên kelê, tenê yek ma
Ji eskerên Şah, qet yek nema
Dayîkê ne anî ser xwe re

Got: "-Ez û bûk jî herin wan re
Xwîna me, ya wan ne çêtir e
Namûs, ji hemûşkan zortir e
Ji xîretê, em takê nadin
Xwe bi destên Şah ve bernadin"

Giş mêrxasên Xanoyê comerd
Yên bi dil, ne xayîn û nemerd
Bi tenê, ji bo navê Kurdan
Serên xwe danîn li wan erdan
Di derheqa wan mêran ketî
Dûyê agirê kelê ketî
Heta îro jî, dike qise
Ji bo her millet û her kese.

* * *

Têbînî:

Bêl destûr, rêdan û ageha kovara PALE, weşandin, wergerandin û çapkiri-
na vê nivîsarê qedexa ye.

ƴƴƴƴƴƴƴƴƴƴƴƴƴƴƴƴ

MEHABAD KÛRT CUMHURİYETİ

Mehabad Kürt Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 33.yıldönümünde, bu kısa
ömürlü Kürt Cumhuriyetinin kuruluşundan yıkılışına kadar cereyan e-
den olayları ve bu olaylara neden olan temel ve yan etkenleri kısaca
da olsa anlatma ihtiyacını hissediyoruz. Zira biz, her şeyden önce,
tarihi geçmişimizi günümüz bilimsel dünya görüşü içinde eriterek,
kitlelere doğruları ile vermek zorunluluğunun kaçınılmaz olduğu i-
nancındayız. Her ne kadar bu konu çok defalar yazılıp incelendi ise de,
biz yine de mücadelemizin somutunda bu ve bunun gibi bütün tarihi o-
layların detayları ile öğrenilmediğini ve bundan daha öte, araştırıl-

maya bile lüzum görülmediğini üzülerək görmekteyiz. Her zaman tekrarladığımız gibi, burdada tekrarlamak istediğimiz bir gerçek vardır ki; tarihi geçmişini üzerine temelini atmayan ve bu geçmişinden gerekli dersleri çıkarmayan bir devrimci hareketin başarı şansı yok denecek kadar azdır. Biz bu tarihi gerçeğe, mücadelemizin somutunda, çok kez şahit olduk ve hala da olmaktadır.

Mehabad Kürt Cumhuriyetinin kuruluşuna geçmeden önce, ikinci dünya savaşı döneminde bölgenin durumuna kısa bir göz atmak istiyoruz.

1941 yılının Ağustos ayında İngilizler ile Sovyetlerin İran'ı işgal etmelerinden sonra, durumun, Kürdistan'ın bu parçasında büyük etkileri oldu. Bu sıralarda Sovyetlerin nüfusu Mehabad'ın kuzeyinde bulunan Urmiye ve Miyanduab'a kadar uzanıyordu. İngilizler ise, kendilerine merkez olarak Kermansah'ı seçmiş ve ta kuzeydeki Senendec eyaletini de nüfuzları altına almışlardı. Sovyetler Birliği'nin bölgedeki tek amacı şuydu; Sovyet Ordularının Kafkasya ve Azarbeycan'a doğru gerilemekte olan bölümlerini korumak ve Amerikan savaş malzemelerinin Basra Körfezi yoluyla kuzeye varmalarını engellemek. Sovyetler Birliği elinde bulundurduğu bölgenin stratejik öneminin bilincindeydi. Bu bölgede yaşayan Kürt halkıyla da bu yüzden iyi geçinmek zorunluluğunu iyice kavramıştı. Ne varki, Kürt halk kitlelerinin hafızalarından birinci emperyalist paylaşım savaşı döneminde, Çarlık Rusya askerlerinin Kürt halkı üzerinde uyguladığı vahşice katliamlar ve kırımlar olduğu gibi duruyordu. Sovyetler Birliği ise, bölgedeki Kürt aşiretleri ileri gelenlerine, şimdiki Sovyetlerin artık eski Çarlık Rusyası olmadığını var gücüyle anlatmaya çalışıyordu. Kürt ileri gelenleri, zamanla bu gerçeği yavaş yavaş kabullenmek zorunda kaldılar. Bu arada en büyük rol ise, savaştan arta kalan silahların Kürt ileri gelenlerinin ellerine geçmiş olması idi. Sovyetler Birliği işgal bölgesinde yaşayan Kürtlere güven vermek amacıyla ve tedirginliğin tam olarak ortadan kalkması için, 1941 yılının sonlarına doğru, otuz kadar Kürt ileri gelenini Sovyetler Birliğine davet etti. Bu davetin kabul edilmesiyle ilk Kürt-Sovyet görüşmeleri başlamış oldu. Bu arada, Sovyetlere giden heyetin çoğunluğunun feodal bir yapıya sahip olan tutucu aşiret reislerinden oluştuğunu belirtmek gerekir. Sovyet Azarbeycan'ında yapılan görüşmeler, bazı sonuçlar vermesine rağmen; Kürt heyetinin, Kürtlerin kendi ulusal meselelerinde bağımsız olma istemi sonuçsuz kaldı.

Bu sıralarda, uzun bir zamandan beri bir Kürt siyasi partisi kurmak özleminde olan Mehabad şehrinin orta halli ailelerinden bir gurup, 16 Eylül 1942 de, Irak'ta 1939 yıllarında örgütlenmiş olan "Hêvi" adlı Kürt örgütünün de yardımıyla "Komeley Jiyanewey Kurdistan" örgütünü oluşturdular. Kısa adı "Komel" olarak bilinen bu örgüt, çalışmalarını hızla yürütmeye başladı ve 6 ay sonra sadece Mehabad'

ta 100 üyeye sahip oldu.Komel 1943 yılında ilk olarak toplanıp merkez komitesini seçti.1944 yılına gelindiğinde Komel büyük bir hızla yayılıyordu.Böylece birçok kişi örgütlenmenin kaçınılmaz olduğunu anlıyor ve Komel'e geliyorlardı.Fakat burada şu noktayı belirtmekte yarar vardır sanırız.Komel örgütüne gelen bazı aşiret reisleri,sırf kendi aşiret ve şahsi çıkarlarını ön plana alıp,kendilerine kariyer yapmak istiyorlardı.Ama bu kimseler çoğunluğun yanında,sadece bir azınlığı teşkil ediyordu.Mart 1944 yılına gelindiğinde,Komel,Güney Kürdistan'da örgütlenmiş olan Hêvî örgütü ile ilişkilerini sıklaştırıyor ve karşılıklı yardımlaşmanın yapılabilmesi için örgütler düzeyinde görüşmeler tertipliyordu.Bu görüşmelerin semeresi olarak 1944 Ağustos'unda,Irak-İran-Türkiye sınırlarının birleştiği bir yerde toplanılarak,Kürdistan'ı birleştirmeyi sembolize eden bir toplantı yapıldı.Bu arada Kürdistan haritası hazırlanarak,(Harita daha önce Beyrut'ta Bedirhan ailesinin aktif olarak çalıştığı bir örgüt tarafından hazırlanıp yayınlanmıştı.) ilişikteki bir yazı ile Birleşmiş Milletlere gönderildi.Daha önce ise Mayıs 1944'te Komel örgütü,Hêvî örgütünün de yardımı ile,bir ulusal Kürt bayrağı hazırlamıştı.Kürt ulusal bayrağı üç şeritten meydana gelip,en üstte kırmızı,ortada beyaz,en altta ise yeşil renk yer alıyordu.Ayrıyeten bayrakta,Kürt ulusunun sembolü olarakda bir güneş,iki yanında birer başak,arkasında da bir dağ ve kalem resmi yer alıyordu.

Bu bölümden de anlaşılacağı gibi,bütün bu gelişmeler ve Kürdistan'ın çeşitli parçalarındaki örgütlerin olumlu tutumları,geniş kapsamlı bir ulusal cephenin geliştirilmesini arzu ediyordu.Bütün bu örgütlerin atılımları ile oluşturulmak istenen ulusal cephe,Kürt yurtsever ve milliyetçileri tarafından gündeme getiriliyordu.Zaten Komel,Hêvî ve diğer örgütlerin kadrolarının çoğunluğu bu kişilerden oluşmuştu.Ama bu cephe içinde sosyalist ve komünistlerin olmadığını da söylemek hata olur.Nitekim sosyalist ve komünistlere ulusal cephenin liderliğine katılmaları ve sol çizgiyi belirleyen sloganların kullanılması için de izin verilmişti.Başlıca amaç,Kürt haklarının elde edilmesi ve Kürt özerk yönetiminin uygulanacağı bölgenin belirlenmesiydi.Denilebilir ki,bütün gurup ve siyasetler,bu amaç etrafında bir birliğe varmıştı.İşte bütün bu gelişmelerin sonucu olarak da Kürdistan Demokrat Partisi oluşturuldu.Kürdistan Demokrat Partisi'nin mücadele tarihimize tarihi bir rol oynaması bakımından,kuruluşuna kısa bir göz atmakta yarar vardır kanısındayız.

KDP'nin kuruluşu:

1945 Ekiminde Irak Komünist Partisi'nin yakınıtları üzerine kurulan Irak Kürdistan Komünist Partisi yayın organı olarak "Şores" adıyla bir gazete yayınlamaya başladı.Daha sonraları bu Parti'nin adı da "Şores" partisi olarak kalacaktı.Fakat Irak Komünist Partisi,belirli bir çalışmadan sonra,başarı şansının az olduğunu görüp,yurt-

sever, bilinçli ve ulusal niteliği olan unsurlardan oluşacak bir partinin kurulmasına karar verdi. Bu arada komünist olmayan Kürt yurtseverleri ile konu üzerinde anlaşmaya varıldı. Bu yeni parti "Rizgariya Kurd" adı altında çalışmalarına başladı. Yayın organı olarak da "Rizgari" gazetesini çıkarıyordu. Bu sıralarda ayrıyeten Süleymaniye'de İbrahim Ahmed'in liderliğini yaptığı Komel örgütünün bir kolu vardı. 1943 yılında Barzanî ihtilali patlak verince, birtakım irtibat subayları ihtilale karışıyor ve Komel'e üye oluyorlardı. Bu olaydan sonra Hêvî örgütü Komel örgütüne yakınlık göstermek için, bazı girişimlerde bulundu. Bu subaylar daha sonra 1945 yılında, Hêvî örgütünün dağılması üzerine, Mustafa Barzanî ve arkadaşları ile birlikte "Azadî Partisi"ni kurdu. Daha sonraları Irak'ta Kürdistan Demokrat Partisi'nin kurulması için atılımlar yapıldı ve Mustafa Barzanî başkanlığında bir komite kuruldu. Diğer örgütlere yapılan birlik çağıruları sonucu, Ağustos 1946 da Rizgariya Kurd ve Şoreş partisi yeni kurulan Kürdistan Demokrat Partisi'ne katılmaya oy birliği ile karar verdiler. Böylece 16 Ağustos 1946 tarihinde isimlerini verdiğimiz örgüt ve partilerin birleşmesi ile Kürdistan Demokrat Partisi hayata geçti.

Mehabad'taki Komel örgütü, çalışmalarını bütün gücü ile sürdürüyordu. 1944 Ekim'ine kadar lidersiz olarak çalışan örgüt bu tarihte Kadı Muhammed'in örgüte üye olması ile birlikte, ona lider olarak bakmaya başladı. Kadı Muhammed'in örgüte üye olmasından sonra çalışmalar daha da hızlandı. Bu hızlanma, 1945 Martında Komel tarafından düzenlenen "Dayîk Nîştîman" adlı opera ile, Kürt halk kitlelerinin potansiyelini daha da yükseltti.

Mehabad'ta bu gelişmeler olurken, İran Azarbeycanında da bağımsızlık konusunda ileri adımlar atılıyordu. Bu bölgede 1941 yılından bu yana Sovyet kuvvetleri vardı ve Azarbeycan Tudeh partisi bu kuvvetler tarafından destekleniyordu. Sovyetler Birliği Azerbeycan'ın bağımsızlığı için, yapacağı bir hareketi destekleyeceğini söylerken, Kürdistan'ın özerkliği konusunda Komel örgütü ileri gelenleri ile anlaşamıyordu. Fakat yine de karşılıklı ilişkiler devam ediyordu. Bu ilişkiler, Sovyetlerin bir Kürt heyetini Sovyetlere davet etmesiyle, yeni bir döneme girdi. 3 Eylül 1945'te Sovyetlere davet edilen heyet, orada Sovyet yetkilileri ile Kürdistan'ın özerkliği konusunda konuşacaklardı. Böylece tarihte Sovyetler Birliğine yapılan ikinci ziyaret de gerçekleşmiş oluyordu. Sovyetler Birliği'ne giden Kürt heyeti, isteklerini Sovyet yetkililerine bir liste ile belirtti. Bu isteklerin başında, Kürdistan'ın bağımsızlığı ve Sovyetler Birliği'nin kurulacak Kürt devletine ekonomik ve askeri yardımları geliyordu. Yapılan görüşmelerde Sovyet yetkilileri, Kürt heyetine, bağımsız bir özerk Kürdistan için vaktin henüz erken olduğunu söylüyor ve Kürtlerin Azerbeycan içinde özerk bir idare ile yönetilmesini savunuyordu.

Gerek Kürt heyeti ve gerekse heyet başkanı Kadı 'Muhammed, bunun imkansız olduğunu ve Kürtlerin mutlaka bir bağımsız özerk Kürdistan kurması gerektiğini yetkililere açıkça belirttiler. Uzun görüşmelerden sonra Sovyet yetkilileri Kürt heyetine, özerk bir Kürt devletinin kurulması için, her türlü yardımın yapılacağını açıkladı. Bu yardımların başında, tank, top, makinalı tüfek ve tüfek gibi gerekli savaş araçları geliyordu. Bunlardan başka maddi yardım ve Kürt öğrencileri için, Tebriz'de, seksen kişilik bir kontenjanın açılacağı vaad edildi. Kürtçe yayın ve basın geliştirilmesi için Mehabad'a bir de matbaa makinesi gönderilecekti.

Sovyet yetkilileri, Kürt hareketinin niteliği konusunda ise, Komel örgütünün o günkü durumuyla fazla bir şey yapamayacağını belirtip, bu örgütün yerine, siyasi bir partinin (KDP) kurulmasını önerdiler. Bir bütün olarak iyi geçen görüşmelerden sonra Kürt heyeti Mehabad'a geri döndü. Döner dönmez de bağımsızlık hazırlıklarına başlandı. Kürt heyetinin Sovyetler Birliği'nden dönmelerinden kısa bir müddet sonra, Barzanî de yanındaki 10 000 kişilik silahlı kuvvetiyle Mehabad'a geldi. Barzanî, Kadı Muhammed'le görüşerek, Kürdistan'ın bağımsızlık uğruna yapacağı her eylemde kendisinin ve kuvvetlerinin hazır olduğunu ifade ederek, kuvvetlerini şehrin çevresinde mevzilendirmek için anlaşmaya vardı. 25 Ekim 1945 tarihinde, bölgedeki Sovyet yetkililerinin de atılımıyla Komel örgütü toplanarak, oy birliği ile Kürdistan Demokrat Partisi'ni kurdu ve bir de program hazırladı.

İran Azerbeycanı ise, bu aralarda bağımsızlık hazırlıklarını tamamlamıştı. Resmen 12 Aralık 1945 günü Azerbeycan Ulusal Meclisi toplandı. Bu toplantıya katılmak üzere 5 kişilik bir Kürt heyeti de gitti. Ama Kürt heyetine, toplantılarda, sadece Azerbeycan'ın bir bölgesinden gelen heyet olarak bakıldı. Bu da Kürtlere bazı kuşkular verdi ve heyet toplantılardan memnun kalmadan geriye döndü. Bu toplantılardan kısa bir süre önce, Sovyetler Birliği, Kürtlere verdiği sözlerinden birini yerine getirerek Mehabad'a bir matbaa makinesi gönderdi. Matbaanın gelmesiyle birlikte Mehabad'da birçok Kürtçe yayın basılmaya başlandı. Bunların arasında, Kürdistan adlı bir yayın da yer alıyordu. Bu yayınlar kısa bir sürede Kürt halk kitlelerinin zaten kabarık olan potansiyellerini daha da arttırdı.

Mehabad Kürt Cumhuriyeti kuruluyor:

Bütün bu artan potansiyel Kürt ulusal hareketinin gelip çatıştığını haber veriyordu. Ama gerçekten kitlelere yeterli bilinç verilmiş miydi? Biz bunu yazımızın sonunda ayrıntılarıyla işleyeceğiz. Kürt isteklerini Sovyet temsilcilerine götürmek üzere Kadı Muhammed Tebriz'e gitti. Bu karar bölgedeki Sovyet yetkililerine de bildirildi ve onlar da karara itiraz etmediler. Böylece 22 Ocak 1946 günü Kürt özerk cumhuriyetinin kurulacağı açıklandı.

22 Ocak 1946 günü gelip çatığında, Mehabad şehrinin ortasında bulunan "Çuvarçira" meydanının her tarafı, Kürt ulusal bayrağı ile süslenmişti. Sabah erken saatlerde kürsüye çıkan Kadi Muhammed, Kürt Mehabad Cumhuriyeti'nin resmen ilanını Kürt halk kitlelerine ve böylece de dünyaya duyuruyordu. Cumhuriyetin ilanından sonra KDP tarafından bir bakanlar kurulu seçildi. Bu kurulda Kadi Muhammed, yeni cumhuriyetin Cumhurbaşkanlığına getirildi. Bu gelişmelerden sonra Azerbeycan hükümeti, yeni kurulan bu Kürt devletini kendi sınırları içinde göstermek istiyor ve bu uğurda yoğun propaganda yapıyordu.

Mehabad Kürt Cumhuriyetinin kurulmasından sonra iki kişilik bir Kürt heyeti Tebriz'e giderek, bir Sovyet yetkilisi ile görüştü. Bu görüşmede Sovyet yetkilisi, Kürtlerin Sovyetler'e danışmadan Azerbeycan'dan ayrılıp bir Kürt Devleti kurduklarını iddia ediyordu. Halbuki, Cumhuriyetin kurulmasından önce, Sovyet yetkilileri haberdar edilmişti. Daha sonra Kadi Muhammed, bu iddianın yersiz olduğunu Sovyet yetkililerine kabul ettirdi.

Mehabad'da çalışmalar var gücüyle devam ediyordu. Bu çalışmaların başında ise, düzenli bir Kürt ordusunun kurulması yer alıyordu. Sovyetler Birliği, Cumhuriyetin kurulmasından sonra, 5000 kadar hafif silah gönderdi. Daha önce yapılan vaad gereğince, gönderilmesi gereken top ve tank yerine de bazı zırh delici silahlar gönderildi. 1946 yılının Mart ayında Tebriz'de bulunan Sovyet yetkilileri Kadi Muhammed ve arkadaşlarının Tebriz'e gidip görüşmelerde bulunmalarını istedi. Tebriz'e giden Kürt heyeti ile görüşmeler başladı. Görüşmelerde Kürt ile Azeri Cumhuriyetlerinin birleşmesi isteniyordu. Bu konuda Sovyet yetkilileri de ısrar ediyorlardı. Bir ara Kadi Muhammed teklifi kabul etmek isterken, heyette bulunan diğer Kürt yetkilileri hiç bir zaman Azerbeycan'ın boyunduruğu altına giremeyeceklerini bildirdiler. Bu karar Bakû'ya bildirildi. Bakû'dan haber ise şöyle oldu; Kürtler kendilerine özgü bir devlet kurabilirler". Bu kararla Tebriz'den geri dönen Kürt liderleri çalışmalarını devam ettirdiler. Savaş Bakanı Seyfi Kadi'nin başkanlığında bir de düzenli ordu kuruldu. Bütün bu gelişmelerin yanı sıra, Azerbeycan ile Kürt cumhuriyeti arasındaki sınır anlaşmazlığı henüz bir sonuç vermiş değildi ve yer yer çatışmalar devam ediyordu. Bu duruma bir çare bulmak isteyen Sovyet yetkilileri, her iki tarafın ileri gelenlerini anlaşmaya çağırdı. Toplantılarda yedi maddelik bir anlaşma imzalanarak, aradaki sürtüşmeye son verildi.

24 Nisan 1946 tarihinde İran, Mehabad'taki bu gelişmeleri önlemek için 600 kişilik bir kuvvet gönderdi. Fakat bu kuvvet, Barzanî komutasındaki Kürt kuvvetleri tarafından büyük bir bozguna uğrattıldı. Mayıs ayına gelindiğinde, Mehabad Kürt Cumhuriyeti çalışmalarını daha da hızlandırdı. Bakanlar kurulu her gün toplanmaya başladı. Bu arada ilk ticari antlaşma olarak, Sovyetler Birliği ile bütün antlaşması yapıl-

di.9 Mayıs 1946'da Sovyet kuvvetleri merkezi hükümetle yaptıkları bir anlaşma sonucu İran'dan çekildi.Bu anlaşmaya göre,İran,Sovyetlere petrol,tabiî gaz ve diğer bazı alanlarda tavizler veriyordu.Bütün bu gelişmelerden sonra güçlenen KDP,Cumhuriyetin sınırlarını genişletmek için,bazı planlar hazırlamaya başladı.Bu arada İran devamlı olarak cumhuriyeti yıkmak için kuvvetler gönderiyor,ama her defasında yenilgiye uğruyordu.Mehabad Kürt Cumhuriyeti Şıno yerleşim bölgesinin de cumhuriyete katılması için planlarını tamamlamış ve bu hazırlıklardan,Sovyet yetkililerini de haberdar etmişlerdi.Böylece bu konuda da Sovyetlerin yardımını alacaklarını ümid ediyorlardı.Fakat Tebriz'deki Sovyet Konsolosu Kürtlerin yapacağı bu atılımdan İngilizlerin de tesir göreceğini ve buna karşı koyacaklarını,böyle bir durumda Sovyetlerin Kürtlere en ufak bir yardımı bile yapamayacağını açıkladı.Bunun üzerine toplanan KDP Merkez Komitesi,Sovyetlerin isteğine uyarak saldırıyı yapmadı.Bunun başlıca nedenlerinden,bir diğeri de,o sırada Tebriz'in İranla anlaşmaya varmış olması,böylece dolaylı yoldan İran Birliklerine yeniden katılması ve Sovyetler Birliği'nin geri çekilip Aras ırmağının kuzeyinde üstlenmesiydi.Böyle bir durumda,Sovyetler Birliği,kendisine uygun olmayan bir Kürt hareketini desteklemeyecekti.Bütün bu nedenlerden dolayı Şıno'ya yapılması kararlaştırılan saldırı yapılmadı.

Bu sıralarda İran hükümeti Mehabad Kürt Cumhuriyetini tanııyordu. Bunu sağlamak üzere Kadi Muhammed Ağustos 1946'da Tahran'a gitti.Görüşmeler bir sonuç vermedi ve Kadi Muhammed kesin bir sonuca varmadan geri döndü.

Azerbeycan'ın düşüşü

İran kuvvetleri hazırlıklarını son derece iyi yaptıktan sonra ve uluslararası düzeyde biraz da saygınlık kazandıktan sonra,önce Azerbeycan'ı daha sonra ise Kürdistan'ı işgal edeceklerdi.İşgal haberleri Tebriz ve Mehabad'da da biliniyordu.Bunun üzerine Kadi Muhammed İran başbakanı Ahmed Kıvamussaltana'ya bir telgraf göndererek saldırı kararına ihtiraz etti.Fakat İran başbakanı verdiği karardan vazgeçmedi.Sovyetler Birliği ise yapılan görüşmelerde Kürt heyetine, İran'ın göndereceği kuvvetin çok küçük olacağını ve bunun da sadece İran'da yapılacak genel seçimlerin güvenliği için gönderileceğini ve seçimlerden sonra bu kuvvetlerin geri çekileceklerini söylüyordu. Sovyetler Birliği İran'da yapılacak genel seçimleri destekliyordu. Bunun nedeni ise,Sovyetler Birliği,yapılacak seçimlerde Tudeh Partisi'nin başarı sağlayacağını ümid ediyordu.Bundan dolayıdır ki,Sovyetler Birliği,İran'ın yapacağı bu saldırıya kayıtsız kaldı ve herhangi bir önlemden de bulunmadı.13 Aralık 1946 günü İran orduları Tebriz'e girerek Azerbeycan Halk Cumhuriyetini yıktılar.

Mehabad Kürt Cumhuriyeti'nin sonu:

Azerbeycan Halk Cumhuriyeti'nin beklenmedik bir şekilde düşmesi,

Kürtler arasında büyük bir şaşkınlık yarattı. Azerbeycan'ın düşüşü ile Şikakan ve Herkî aşiretleri, savaştan elde edebilecekleri ganimetleri düşünerek, Tebriz ve Rizayiye üzerine yürümeye başlamışlardı bile. Böylelikle Kürdistan'daki aşiretler arası bağlar da kopmaya başlıyor ve Cumhuriyetin geleceği tehlikeye giriyordu. Mehabad Kürt Cumhuriyeti ileri gelenleri, Sovyetler Birliği'nden gelecek herhangi bir yardımın olmayacağına kesinlikle kanaat getirmişlerdi. Zira Sovyetler Birliği, Azerbeycan'ın düşüşünde bile en ufak bir yardım yapmamış ve kendisini geri çekmişti. Nihayet 14 Aralık 1946'da bazı Kürt memurları ve aşiret liderleri teslim olmak üzere Miyanduab şehrine gittiler. 15 Aralık 1946'da Sovyetlerin Mehabad'taki son temsilcisi de şehri terk etti. 16 Aralık 1946 günü ise Kadi Muhammed ve Cumhuriyetin ileri gelenlerinden birkaç kişi teslim olmak üzere Miyanduab'a gittiler. Bu tarihte İran kuvvetleri Mehabad şehrine girerek Kürdistan'ı yeniden işgal ettiler ve Cumhuriyete son verdiler. 31 Mart 1947 tarihinde Kadi Muhammed, Sadri Kadi ve Seyfi Kadi, Mehabat Kürt Cumhuriyetinin ilan edildiği yer olan Çuvarçıra meydanında asılarak hunharca katledildiler.

SONUÇ

Buraya kadar olan bölümde, II. ci dünya savaşı döneminde İran'ın durumunu, genel olarak bölgenin durumunu, Mehabad Kürt Cumhuriyeti'nin kuruluşundaki önemli olguların süreç içindeki gelişmelerini ve nihayet Mehabad Kürt Cumhuriyetinin yıkılışını kısaca anlatmaya çalıştık. Anlattıklarımızdan çıkaracağımız sonuçları sıralayacak olursak, iki önemli sonuç üzerinde durmamız gerektiğini daha iyi göreceğiz. Bunlar, a)-Mehabad Kürt Cumhuriyetinin Kürt halkına getirdikleri, b)-Mehabad Kürt Cumhuriyetinin çöküş nedenleri. Belirttiğimiz bu iki konu üzerinde, kısaca da olsa, durmaya çalışacağız.

a)-Mehabad Kürt Cumhuriyetinin Kürt halkına getirdikleri;

Cumhuriyetin ilânından hemen sonra sıkı çalışmalarına sürdüren cumhuriyet liderleri, ekonomik, siyasal ve kültürel alanlarda büyük ilerlemeler kaydettiler. Bunlardan bazılarını açıklayacak olursak düruma daha da olumlu bir şekilde yaklaşmış oluruz. Mehabad Kürt Cumhuriyeti döneminde, ekonomik alandaki gelişmeler, ilk olarak Sovyetler Birliği ve Azerbeycan Halk Cumhuriyeti ile gerçekleştirildi. Sovyetler Birliğine bütün satılıyor, bunun karşılığında ise bazı günlük ihtiyaçları karşılamak üzere pamuklu kumaş, cam, porselen eşya, kap-kacak v.s. gibi şeyler alınıyordu. Bu arada, Mehabad'ta güçlü ekonomik bir kalkınma için, elle tutulur hiç bir atılımın yapılmadığı söylenmesi gereken şeyler arasındadır. Buna neden ise genç Cumhuriyetin sorunlarının çok olması, feodal toplum düzeninin en belirgin öğelerinden biri olan aşiretçiliğin tüm yönleriyle var olması ve halkın ezici çoğunluğunu köylülüğün meydana getirmesi gibi nedenler gösterilebilir.

Bütün bunlara rağmen,Cumhuriyet zamanında,halkın ekonomik yaşam düzeyi daha iyi bir seviyeye ulaşmıştı.Bunun böyle olması da doğaldı.Çünkü sömürgeci ekonomi az da olsa engellenmiş ve kitlelerin çıkarları doğrultusunda meyvesini vermeye başlamıştı.Yalnız burada,Mehabad Kürt Cumhuriyetinin yalnız bir bölgede hüküm sürdüğü,yani Cumhuriyet yönetiminin sadece Mehabad ve çevresinde var olduğu gerçeğini de belirtmek zorundayız.Sosyal alanda ise,halk,eskiye nazaran çok daha özgürdü.Halk istediği radyoyu dinleyebiliyor ve istedikleri gazete veya yayın organlarını okuyabiliyordu.Ayrıyeten Cumhuriyet yurttaşları silah da taşıyabiliyorlardı.Bütün bunları anlatırken,her şeyden önce Cumhuriyetin sosyalist bir cumhuriyet olmadığını ve sosyalist olma yolunda da herhangi bir atılımın yapılmadığını gözardı etmemeliyiz.

Eğitim ve kültürel konularda ise büyük ilerlemeler kaydediliyordu. Bunların başında günlük,haftalık ve aylık yayın olarak dergi ve gazeteler basılıyordu.Bununla kitlelere daha da yakınlaşıyor ve kitleler arasında bir bağ kurulmaya çalışılıyordu.Ayrıca Cumhuriyet zamanında,ilk okul programını içeren bir kürtçe okul programı hazırlanmış ve kürtçe eğitim kitapları basılmaya hazırlanmıştı.Sovyetler Birliği'nden alınan radyo ile,bir de radyo istasyonu kurulmuştu.Böylece halka mesajlar ve önemli haberler zamanında duyurularak Cumhuriyetin propagandası da yapılıyordu.Yukarıda saydığımız tüm bu gelişmelerin bir yıldan daha da kısa bir sürede gerçekleştirilmesi, azımsanacak şeyler değildir.

b)-Mehabad Kürt Cumhuriyetinin çöküş nedenleri;

Cumhuriyetin çöküşünün nedenleri,her ne kadar çok yönlü ise de, biz yine çöküşün nedenlerini hareketin içinde aramak gerekliliğine inanıyoruz.Böylece Cumhuriyetin kuruluş amacı da gözler önüne serilmiş olur.

Cumhuriyet her ne kadar halk kitlelerine dayalı ve halkın desteğine sahip bulunuyor idiyse de,halkın ezici çoğunluğunu oluşturan köylülüğün temel sorunlarından biri olan toprak sorununa hiç değinilmedi. Bu uğurda herhangi bir atılım da yapılmadı.Zira hareketin önderliği bunu yapmaya müsait olmayan bir sınıfsal yapıya sahipti.Devrim ise zaten sosyalist bir devrim niteliğinden uzaktı.Halk kitleleri ve Mehabad Kürt Cumhuriyeti liderleri sadece ulusal meseleye dayalı bir eyleme ve çalışmaya girişmişlerdi.Bu konuya,sosyalistlerin olmayışı ve olanların da pasif olmaları da eklenebilir.Sosyalist devrim sözkonusu olmayınca,aşiretler arası çıkar sevdası da sürüyordu.Bu aşiretler,kendi çıkarlarını Cumhuriyetin çıkarlarına değiştirmek istemiyor ve kabul etmiyorlardı.Zaten bu konuda Cumhuriyet de belir i bir çalışma göstermedi.Amaç sadece bütün aşiretleri birleştirmek(aşiret yapısı var olsa bile) ve böylece Cumhuriyete destek sağlamaktı.

Ancak aşiretler arasında hakim olan feodal zihniyet ve toplum yapısı düşüncesi, bu cılız önlemleri sonuçsuz bırakıyordu. Cumhuriyet döneminde her ne kadar halkın özgücüne güven vardıysa da, bu ikinci planda kalıyordu. Birinci planda ise, dış ülkelerin, direkt olarak Sovyetler Birliği'nin, gücü tercih edilmişti. Böylece Sovyetler Birliği'nin her dediği, yanlış olsa dahi, eksiksiz olarak yerine getirilirken, halkın özgücü gözardı ediliyordu. Ayrıyeten Cumhuriyetin propagandasını yapacak kuvvetli bir kuruluşun da olmayışı, bu eksikliklerden biriydi. Bu, Cumhuriyetin çöküşünde de eksikliğini ispatladı. Dış dünya ise, II. nci dünya savaşından yeni çıkması sonucu olarak, yalnız kendi problemleri ile ilgileniyordu. Böylece genç Cumhuriyet, uluslararası düzeyde kapalı bir kutu olarak kalıyor ve hiç bir destek (Sovyetler Birliği'nin yaptığı bazı yardımlar haricinde) görmüyordu. İşte bütün bu nedenler, Cumhuriyetin yıkılışının başlıca nedenleridir bizce. Mehabad Kürt Cumhuriyeti'nden çıkaracağımız önemli derslerin olduğunu yazımızın başında da belirtmiştik. Bunların başında, günümüzde, savaşta ve savaş sonrasında halkın özgücünü ilk plana almayan, ulusal kurtuluş savaşlarının sosyal muhtevasını gözardı eden ve bu uğurda demir disiplinli marksist-leninist anlayışta bir partinin öncülüğünde verilmeyen bağımsızlık savaşları, başarı elde etseler bile, ya kısa ömürlü olmakta ya da sonunda emperyalizmin ağına düşmektedirler. Bu tarihi gerçeği biz Mehabad Kürt Cumhuriyeti'nin özünde de gördük. Çağımızda, bir çok örneklerde de görüldüğü gibi, artık sömürge ülkelerin halkları yalnız ve yalnız ulusal baskının kalkması için mücadele vermiyorlar onlar, aynı zamanda sınıfsal mücadelelerini de ulusal mücadele ile kaynaştırarak, ülkelerin gerçek sahiplerinin köylü, işçi ve bütün emekçiler olduğuna inanarak, haklı mücadelelerinde büyük adımlarla ilerliyorlar. Her gün biraz daha çökmekte olan emperyalizmi daha da çökerterek, diğer dünya halklarına sosyalist sistemin zaferini kanıtlıyorlar.

Kürdistan halkları da en yakın gelecekte bu özlemine kavuşacak ve Mehabadların hala unutulmadığını sömürgeci güçlere ispatlayacaktır.

* * *

PALE'yi oku ve okut!

KARDEŞ FİLİSTİN HALKININ MÜCADELESİ

İkinci dünya savaşında Alman faşistleri,milyonlarca Yahudiyi büyük kitleler halinde katletmenin yanı sıra,onları,çeşitli tıbbi deneyler için de kullandılar.Savaşın sonra,Birleşmiş Milletler,Yahudilere uğradıkları katliamların acısını unutturmak için,kendilerine Filistin'de bir devlet kurma hakkı tanıdı.Oysaki Yahudiler,binlerce yıl önce Romalılar tarafından Filistin'den kovulmuş ve dünyanın dört bir tarafına dağılmışlardı.

Aslında Birleşmiş Milletlerin 1947 yılında aldığı karar,1897 yılında Basel'de toplanan kararlı Yahudilerin Birinci Siyonistler Kongresinde alınan kararın hayata geçmesiydi.Kongrede alınan karardan sonra,yani 19.yüzyılın sonlarında,Siyonist göçmenler kabileler halinde Filistin'e akın etmeye başladılar.Ne varki onların binlerce yıllık yoklukları sırasında,ülke,tamamen araplaşmış ve Filistin halkı tarafından iskân edilmişti.

19.yüzyılın başlarında,Orta-Doğu'nun tabii zenginliklerini keşfederek stratejik önemini kavrayan Çarlık Rusyası,Almanya,Fransa ve Britanya gibi emperyalist güçler,bölgeyi aralarında paylaşma yarışına koyuldular.1916 yılında,başta Fransa-Britanya ve gözlemci olarak da Çarlık Rusyası arasında gizlice imzalanan "Sykes-Picot" antlaşması ile Kürt,Filistin ve Arap halklarının yurtları,adı geçen ülkeler arasında bölüşüldü.Aynı antlaşma gereğince,yahudilere de "yeni bir yurt" planlanıyordu.

Çarlık Rusyası'nda Büyük Oktober Devriminin başarıya ulaşması sonucu,ölümsüz Lenin'in yeni Sovyetler yönetimi bu ihanet belgesini açıklayarak,emperyalizmin barbar emellerine karşı koydu.Ancak daha sonra toplanan San Remo Konferansı,antlaşmayı genel hatlarıyla kabul etti.Böylece,siyonist bir devletin temellerinin atılması için,ateşli bir çalışmaya girişildi.Fakat o sıralar asıl mesele,siyonizmi ve bir yahudi yurdunu Araplara kabul ettirmekte kalmıştı.

Bu sıralar,Filistin'e gelen ilk yahudi göçmenler,siyonist devletin temellerini oluşturan bazı kurumlar oluşturdular.Araplar ise,yahudilere tanınan uluslararası haklardan dolayı,bu kurumların oluşturulmasına karşı çıkmadılar.1948 yılında,İsrail devletinin kurulmasına karar veren Birleşmiş Milletlerin tek kuşku,başta Filistinliler olmak üzere komşu Arap ülkelerinin böyle bir devleti kabul etmeyecekleri idi.Nitekim bu kuşku ve endişelerinde haklı çıktılar.Tüm Arap dünyası,yeni siyonist devletin kuruluşuna karşı büyük bir tepki gösterdi.Birleşmiş Milletlerin siyonizmin paralelinde verdiği karar,Filistin ve Arap halklarına en büyük hakaret idi.

Yahudiler,kurdukları terörist ve tedhişçi örgütler,ayrıca ABD ve İngiltere'nin yardımları ile Filistinlileri yerlerinden söküp onları

komşu Arap ülkelerinde açılan mülteci kamplarında yaşatmaya zorladılar. Binlerce yıl dünyanın her bucağında hor görülen, çeşitli aç, işkence ve katliamlara uğrayan Yahudiler, bütün bu acıları unutarak, sanki tüm bunlara sebep olanlar Filistinlilermiş gibi, Filistin halkından öçlerini almaya başladılar. Bunun yanı sıra onları yurtlarından zorla çıkararak, Filistin'i haritadan silmeye koyuldular.

Yahudiler, İsrail'deki Filistinlilere sürekli olarak terör uygulamakta ve komşu Arap ülkelerine dağıtılan Filistinlilerin yurtlarına dönmelerini kabul etmemektedir. Bununla da yetinmeyip, onların varlığını red etmektedir. "Filistin'de Filistin halkı varmış da, biz gelip onları kovup ülkelerine el koymuşuz diye birşey yoktur. Çünkü onlar zaten yoktu..." diyordu İsrail Başbakanı Golda Meir.

Günümüzde, Filistin ulusal kurtuluş hareketi, İsrailce "cürümkar" bir hareket, Filistinli savaşçılar ise "terörist", "cani varlıklar" ve de "tehlikeli" dirler.

Filistin halkı ise, anayurtlarını siyonist işgalden kurtararak, demokratik ve bağımsız bir Filistin devleti kurup, bunca kamplara sürülen Filistinlilerin anayurtlarına geri dönmeleri için savaşmaktadır. Bir zamanların Yahudileri gibi, onlar da dünyanın dört bir tarafına dağıtılmışlardır. Onları her yönden kendi çatısı altında birleştiren örgüt ise, Filistin'in kurtuluşu için mücadele eden çeşitli örgütlerin oluşturduğu Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) dür. FKÖ, amacına ulaşmak için, tüm Filistinlilerin yardımı ile Filistin devleti için gerekli tüm kurumları kurmuş ve "sürgünde" bir Filistin devleti gibi savaşını sürdürmektedir. Filistin halkının davasına inanan dünyanın birçok halkları, kendi ülkelerinde, FKÖ'ye resmi temsilcilikler vermiş ve FKÖ, İsrail'in tam tersine, dünya halkları nezdinde büyük bir saygı ve destek kazanmıştır. Tüm dünya halkları, Filistin sorununa kendi öz sorunları olarak bakmakta ve Filistin halkının siyonizme karşı yürüttüğü savaşı içtenlikle desteklemektedir.

FKÖ, Filistin'in kurtuluşu için her türlü çabayı sarf ederken, İsrail, komşu Arap ülkelerinin topraklarını işgale devam etmektedir. 1967 ve 1973 yıllarında işgal ettiği topraklara, yerleşim merkezleri kurmaktadır. Birleşmiş Milletlerin 1967 yılında aldığı geri çekilme kararını ve tüm dünya kamu oyunun yerleşim merkezlerine karşı olumsuz tutumunu dinlememektedir. İsrail'deki tüm Filistinli siyasi tutuklulara, en modern metodlarla işkence yapılmaktadır. İsrail, günümüzde siyonizmin ve ABD emperyalizminin kalesi olmakla birlikte, ırkçılığın da en büyük kalesini oluşturmaktadır.

Filistin halkı, en büyük zulmü kuşkusuz emperyalizmden ve siyonizm den görmüştür. Fakat en ağır darbeleri, Arap halklarının başına bela kesilen gerici ve hain Arap hükümetlerinden yediği de şüphesizdir. Ür-

dün, Irak, Suriye ve Mısır bunların başlıcalarıdır. Bu ülkelerin eli kanlı diktatörleri, tüm emperyalist ve siyonist planlarına rağmen, Filistin halkını dize getirememişlerdir.

Mısır Devlet Başkanı Enver Sadat'ın geçen yıl "barış" kisvesi altında İsrail'e yaptığı resmi "ziyaret", ve daha sonra imzalanan "Camp David" ve 26 Mart 1979 günü imzalanan "Carter-Begin-Sadat Pak-tı" gibi gibi antlaşmalar, Filistin halkının kurtuluşuna karşı girişilen ihanetler komplosunun birer devamıdır. Ne varki, tüm emperyalist ve siyonist komplolara rağmen, Filistin halkı yenilemeyecektir. Zira Filistin halkının iradesi, komplocuların iradesinden daha da güçlüdür.

Kürt halkı, kardeş Filistin halkının temel demokratik ve ulusal hakları uğruna verdiği haklı savaşı, kendi öz savaşı olarak bilmektedir. Orta Doğu'nun belkemiğini oluşturan sömürge Kürdistan'ın ulusal kurtuluş mücadelesi, Filistin halkının kurtuluşu ile bir bütün oluşturmaktadır. Her iki ulusun ulusal demokratik hakları uğruna verdikleri savaş, can çekişen ABD emperyalizminin, siyonizmin ve yerel gericiğin bölgeden silinip atılmasıyla başarıya ulaşacaktır.

* * * * *

İRAN'DAKİ SON DURUMLAR ÜZERİNE

Emperyalizme karşı bir çığ gibi büyüyen dünya işçi hareketi ve onun kendi sistemi olan sosyalizm, hergün yeni yeni zaferler kazanmaktadır. Sosyalist devrimlerin en önemli bir bölümünü oluşturan sömürge ulusların kurtuluş hareketleri ve sömürgelerin kapitalist olmayan yoldan, yani sosyalizmle kalkınmaları bu zaferlere belirgin katkıda bulunmaktadır. 1917 büyük Ekim devrimi öncesi bütün dünyayı hegemonyası altında bulunduran emperyalistler, devrimin ardından, emekçilerin ve sömürülenlerin onurlu ve kişinin insan olarak yaşayabileceği sömürsüz bir toplum için döktükleri kanda boğularak kaybolmaya yüz tutmuşlardır.

Kapitalizmin son aşaması olan emperyalizmin, aynı zamanda can çekişen kapitalizmdir. Lenin'in de dediği gibi, emperyalizm, kapitalizme ait tüm özellikleri içerir ve onun bir devamıdır. Yani kapitalizmin ekonomik yasaları emperyalizmde de mevcuttur. Fakat bu yasalar emperyalizmde özel çizgiler kazanır.

Emperyalizmin en büyük özelliklerinden biri olan ekonomik ihracatların yanında, sermaye ihracatının da büyük bir önem kazanması, emperyalizmin sömürü şeklinin yeni bir biçimidir. Birinci ve ikinci dünya paylaşım savaşında olduğu gibi, emperyalistler, artık geri kalmış ülkeleri savaşarak sömürüleri altına almayı ve kendilerine bağımlı kı-

lamıyor.Bunun ana nedenlerini şu noktalarda toplayabiliriz:

a)-Emperyalist savaşlar,yönü ile çok pahalıya mal olmaktadır.Her ne kadar bu savaşların hesabı,tarihin her döneminde olduğu gibi,emekçi kitlelerin sırtına yüklenmişse de,savaştan sonra emekçilerin baş kaldırmaları emperyalistleri çok korkutmuştur.

b)-Emperyalistler,sömürüleri altına aldıkları ülkelerdeki halkları tam kontrollerine alamamaktadırlar,Bu da sömürülerinin kısa vadeli olmasına neden olmaktadır.

c)-Savaşlardan sonra ekonomik buhranlar ulaşılmaz boyutlara varmaktadır.

İşte bütün bu nedenlerden dolayı emperyalistler,artık eski sömürü biçimi yerine yeni sömürü biçimini uygulamakta yarar görmektedirler.Emperyalistler yeni sömürgeci politikalarını,bilhassa sanayiisini zamanında kuramamış ve ekonomisi cılız olduğundan dolayı bir dış yardıma ihtiyacı olan ülkelerde uygulamayı başarmışlardır."İnsani bir destek" olarak adlandırdıkları dış yardımlar kisvesi altında,bu tip ülkelere girerek,ekonomik sömürülerini gerçekleştirmişlerdir.Bunun yanı sıra,bu ülkelerin yönetimindeki hanedanlarla veya burjuva-feodal karışımı iktidarları ile sıkı ilişkiler kurarak,hem siyasi,askeri ve ekonomik sömürülerini düzenlemiş ve hem de bu iktidarlar aracılığı ile tüm ülkeyi kontrolleri altına almışlardır.

Özellikle 1. emperyalist paylaşım savaşından sonra,emperyalizmin jandarmalığını yüklenen ABD başta olmak üzere tüm emperyalist güçler,yeni yeni planlarla yeni sömürgecilik sistemini uygulamaya başlamışlardı.ABD'nin ünlü "Marshall Planı" buna açık bir örnektir.Bu planla,sosyalist ülkeler hariç,ABD'nin dünyada girmediği ülke kalmamıştır.

Biz,bütün bunları esas konumuz olan İran'ın bu günkü durumunu inceleyenlerken,somut olgularla vermeye çalışacağız.İran'daki son durumlar,hem Orta-Doğu'yu sarstığından,hem emperyalizmin bu bölgede en büyük ve en önemli üssünü kaybettiğinden ve hem de ülkemiz Kürdistan'ın büyük bir parçasının burada olmasından,büyük bir önem arz etmektedir.Fakat bu günkü durumu incelemeye geçmeden,İran'ın jeo-politik yapısına,tarihine ve emperyalistlerle ilişkilerine kısaca göz atmakta yarar vardır.

İran,uzun ve zengin bir tarihi geçmişi olan bir ülkedir.Özellikle Basra Körfezi ve Hint Okyanusunu gözetlemek bakımından,çok önemli bir coğrafik konuma sahiptir.Bu önemli coğrafik konum,tarihin her döneminde emperyalistlerin dikkatlerini bu bölgeye çekmiştir.Ayrıca İran,Orta-Doğu ve Güney Asya'daki geri kalmış ülkeleri,buradan kontrol altına almak ve o ülkelerdeki gelişmeleri izlemek için,ayrı bir önem taşımıştır.2.dünya savaşında da olduğu gibi,bu bölgeye ne denli önem verdiklerini göstermişlerdir.İkinci önemli bir husus ise,emperyalist-

lerin İran'ın ekonomisine göz dikerek, başta petrol olmak üzere, gerçekten çok zengin olan yeraltı ve yerüstü zenginliklerini kendi tröstlerinin çıkarları doğrultusunda kullanmak istemeleridir.

Şahlik Otokrasisi döneminde, dünya, petrol ihtiyacının en büyük bir bölümünü İran'dan sağlıyordu. İran'ın emperyalizme bağlı oluşu ve Orta Doğu'da bir üs görevini yüklenmesi, giderek petrolün sadece emperyalistlere fayda temin etmesine neden olmuştur. Petrol, onların fabrikalarını çalıştırmış, bu ülkelerdeki işçilerin çıkarlarını alt üst etmiş ve ulaşılmaz boyutlarda işsizler ordusu yaratmıştır. İmal edilen modern savaş araçlarıyla, ya mazlum halklar yok edilmek istenmiş, ya da geri kalmış ülkeler birbirlerine düşürülmüşlerdir. Böylesi pazarlara sürülen silahlarla, yeni yeni ülkeler, emperyalistlerin ekonomik ablukaları altına alınmışlardır.

1917 büyük Ekim devrimi ile İran'ın kuzeyinde kurulan ilk sosyalist rejim (Sovyetler), bölgenin emperyalistlerce önemini daha da artırıyordu. Bilhassa bu devrim ile birlikte ulusal kurtuluş savaşlarının yaygınlaşması ve giderek sosyalist bir içerik kazanması sonucu, Orta-Doğu ve Güney Asya'daki sömürge ulusların durumları, emperyalistleri çok korkutuyordu.

Buraya dek anlatılanları toparlarsak;

1)- Bölge, Hint Okyanusu ve Basra Körfezini kontrol etmek bakımından önemli bir geo-politik konuma sahiptir.

2)- Bölge, sosyalist ülkelere karşı tampon bir bölge olarak kullanılmaya elverişlidir.

3)- Bölgedeki sömürge ulusların dünya emperyalizmine karşı verecekleri mücadeleleri, bu bölgeden rahatça gözleme olanağı vardır.

4)- Bölge, başta petrol olmak üzere her türlü yeraltı ve yerüstü zenginliklerin yatağıdır.

İşte bütün bu noktalar, emperyalizmin İran'a gösterdiği özenin ve emperyalist stratejinin ana esaslarının başlıcalarıdır.

İran Şahlık hanedanlığı, hakimiyetini halkın kanı ve emeği üzerine kurmuş ve bu hakimiyetini devam ettirebilmek için, emperyalistlerle anlaşmaktan hiç bir zaman çekinmemiştir. Ayrıyeten İran'ın sömürüsü altında bulunan Kürdistan'ın doğu kesimi ve bu kesimdeki Kürt halkının İran sömürgecilerine karşı tarihin her döneminde verdiği mücadele şüphesiz önemli bir rol oynamıştır. İkinci dünya savaşı sıralarında Sovyetler Birliği'nin İran'ın kuzeyine girmeleri, Kürtler ve dolayısıyla İran üzerinde derin etkiler bırakmıştır. Savaşın sonlarına doğru İran'da kurulan (doğu Kürdistan) Mehabad Kürt Cumhuriyeti, aynı sıralarda Azerbeycan Demokratik Halk Cumhuriyetinin ilânı ve her iki cumhuriyetin de Sovyetler Birliği tarafından zaman zaman desteklenmesi, önce şahlık rejimini daha sonra da tüm emperyalistleri çok endişelen-

dirmiştir. Bundan ötürü emperyalistler, hem şahlık ve hemde kendileri için büyük bir tehlike arz eden bu iki genç cumhuriyetin ortadan kaldırılması için, çeşitli oyunlar tezgahlayarak, her iki cumhuriyetin de yıkımına neden olmuşlardır. Biz bu konuyu ayrıca işlediğimizden burada etraflıca anlatmaya gerek görmüyoruz.

Yukarıda da değinildiği gibi, emperyalistler, bu dönemde kendi çıkarlarına ters düşen bu gelişmeyi yok etmek için, şahlık rejimini var güçleriyle desteklemişlerdir. Daha o günlerde faşist bir diktatörlüğün oluşması için harekete geçmişlerdir. Bu oluşum döneminde İran milli burjuvazisinin şahlık rejimine baş kaldırması (1953 Musadık hareketi), ülkede bir çalkantı dönemi yaratmıştır. Fakat şahlık rejimi, ABD'nin CIA kanalıyla giriştiği direk müdahale sonucu, tekrar yönetimi kontrolü altına alabilmiştir. 1953 Musadık hareketinin gelişimini ve nedenlerini kısaca açıklarsak, durum daha da aydınlığı kavuşacaktır.

Emperyalizm girdiği her ülkede, kendi güdümünde bir işbirlikçi-komprador burjuvazi oluşturur. Feodalizmin canlı bir şekilde ayakta durmasını sağlayan tüm gericilerle ittifak kurar. Bu durumun milli yönü ağır basan yerli burjuvazinin çıkarlarına ters düşmesi oldukça tabiidir. Çünkü onlar, kendi ülkelerindeki sömürü sistemini, kendi çıkarları doğrultusunda kullanmak ister. İşte bu nedenle, milli budjuvazi, emperyalizmin bu tavrına karşı kendi gücü oranında mücadele verir. İran'daki 1953 hareketinin temel niteliği ve tepkiye neden bu idi.

CIA'nın yaptığı darbe ile yeniden işbaşına gelen şahlık rejimi, ülkenin denetimini tam olarak kontrol altına almak ve bir daha böyle si hareketlerin cereyan etmemesi için faşizm çarkını canlı bir şekilde işletmeye koyuldu. Zira Musadık tipi hareketler, şahın gerçek dostu ve söz ağası emperyalistleri kızdırıyor ve onlardan vazifelerini yerine getirmekte yaptıkları hatalardan dolayı azar duyuyordu.

Şah, ülkedeki tüm demokratların, ilericilerin ve şahlık rejiminin aleyhinde olan tüm güçlere karşı amansız bir baskı ve terör uygulamaya girişti. Böylelikle durum, yine eskiden olduğu gibi, başta ABD olmak üzere, emperyalistlerin çıkarları doğrultusunda düzenlendi. Bu G. Dimitrov'un da dediği gibi; "sermaye saldırısının, kitlelerin kapitalist bir azınlık tarafından sömürülmesinin siyasi anlamda başarı kazanmasını ve bu azınlığın (İran'da Şah ailesi ve paralı koruyucuları) halk çoğunluğu üzerindeki egemenliğini sağlamlaştırması"na açık bir örnektir. Böylece, İran'daki faşizm, yukarıdaki pasajdan da anlaşılacağı gibi, tarihi görevini yerine getiriyordu.

Faşizmin, İran'da tarihi görevini yerine getirmesi, uzun bir süre devam etti. Faşizm, nasılkı Almanya, İtalya ve İspanya'da uzun ömürlü olmuşsa, İran'da da uzun ömürlü oldu. Bu konuda G. Dimitrov, "faşizme karşı birleşik cephe" adlı kitabında şöyle diyor: "çok iyi bilinmeli-

dir ki, faşizm, yerel ya da geçici bir olay deyildir. Faşizm, emperyalizm ve sosyal devrim döneminde, kapitalist burjuvazi ve diktatörlüğünün sınıf hakimiyeti sistemidir." Bu tarihi olgu gerçekten kendisini İran da da göstermiştir. Genel kavramıyla burjuva sınıf egemenliğinin son aşaması olan faşizm, İran'da da kitlelere, emekçilere, daha doğrusu rejime karşı olan her katmana karşı acımasız davrandı. Süreç içerisinde ünlü SAVAK örgütü oluşturularak, uluslararası güçlü bir kuruluş haline getirildi. Özellikle İranlı yurtseverlere ve giderek bütün Şah aleyhtarları kitlelere karşı insanlık dışı yöntemlerle çalışan bu örgüt, daha sonraları uluslararası planda CIA'nın Orta-Doğu'daki bir şubesi durumuna geldi.

Faşist Şah diktatörlüğü, özellikle 1963'te başlattığı ünlü "BEYAZ DEVRİM" ile "toprak reformu" adı altında "ağalığı tasfiye" etmeye girişti. Aslında bu bahane ile, ülkedeki tüm demokrat, yurtsever ve ilerici, demokrat ve komünist acımasızca katlediliyor, insanlar işkence odalarındaki tost makinaları ile cayır cayır yakılıyordu. İlerici yurtseverler elektrik şoku ile can veriyor ve ülke tam anlamıyla bir halklar hapisanesine dönüşüyordu. Bununla birlikte, başta Kürt halkı olmak üzere, Azeri, Beluci ve diğer halkların millî hakları ve Fars halkının emeği üzerine inşa edilen bu rejim, emperyalizmin Orta-Doğu kanadının bekçiliğini de üstleniyordu. Dofar-Uman yurtseverlerinin hareketini kanla bastırırken, binbir türlü oyunlarla Irak'ta gelişen Kürt hareketinin, geçici de olsa, dağılmasında baş rolü oynuyordu.

Bütün bu baskı, sömürü, zulüm ve insanlık dışı işkenceler, tabii ki cevapsız kalamazdı. Şahlık otokrasisinin amansız pençeleri altında inim inim inleyen halk kitleleri, nihayet 1976 yılının sonlarına doğru, faşizme karşı birleşik bir cephe oluşturdular. İran'daki çeşitli sınıflardan meydana gelen bu cephe, kararlı bir mücadeleye girişti. Uzun yıllar Irak'ta sürgünde yaşayan ünlü dini lider Ayetullah Humeyni'nin, şahlık yönetimine karşı mücadelesini daha da güçlendirmesi üzerine, halkın kavgası yeni boyutlara ulaşıyordu. Kısa bir sürede uygulanan genel grevlerle, ülkenin zaten çarpık olan ekonomisi tamamen çöküşe gitti. Çeşitli ulus ve milliyetlerden binlerce yurtsever, ilerici ve demokrat, faşist İran ordusu ve Savak ajanları tarafından katledildi. Protesto gösterileri, hergün milyonlarca kişiyi cadde ve sokaklara dökerken, kitle katliamları ülkeyi kana boyuyordu. Mitinglerin yapılmadığı, sayısı binlere varan ilerici yurtseverlerin katledilmediği gün yoktu.

Fakat ne kan ve ne de barut, hiç bir şey halkın azmini kıramadı. Faşist Şah, sonunun Musolini'nin sonundan daha da kötü olacağını anlayınca, kurtuluşu kaçmakta buldu. Şah'ın kaçışından sonra hernekadar Şah'ın kalıntıları direndilerse de, halkın gücüne karşı dayanamayıp

onlar da alaşağı oldular.Bu olaydan sonra yüzlerce yabancı firma İran'dan el çekti.ABD emperyalizmi de,ülkede kurduğu askeri üslerden sökebildiğini söküp Türkiye'ye kaydırdı.Sökemediğini de tahrip ederek geri çekildi.Fakat bu hiç bir zaman tam anlamıyla emperyalizmin geri çekildiği veya bölgedeki saltanatını kaybettiği kaybettiği anlamına gelmez.Bölgeden sadece ABD emperyalizmi kovulmuştur.Zaten İran'da verilen mücadelenin salt anti-emperyalist bir mücadele olduğunu söylemek,bizleri büyük yanılgılara düşürür.Sadece faşist Şah rejimini devirmek için harekete geçen cepheden ve dini lider Humeyni'den bunu beklemek de fala olur.Zira Cephe'yi oluşturan dincilerin ve milli burjuvazinin önemli yerini gözardı etmemek gerekir.Anti-emperyalistler büyük rol oynamalarına rağmen,Cephenin yönetimini hiç bir zaman kontrolleri altına alamadılar.Durum böyle olunca,hareket,anti-faşist bir halk hareketi demek yerinde olur.

Cepheyi meydana getiren gurupların çeşitli sınıf ve tabakalardan oluşması,bu gurupların giderek bağlı oldukları sınıf ve tabakaların arzuları doğrultusunda hareket etmeleri,Şah'ın kaçmasından sonra bile kargaşalıkların devam etmesine başlıca neden olmuştur.Hemen belirtelim ki; şahlığın yıkılışı,Savak'ın dağıtılması ve zindanların kapatılması asla emekçi ve ezilen halk kitlelerinin nihai kurtuluşu anlamına gelmemelidir.Zira yukarıda da belirttiğimiz gibi,cephenin kontrolünü kendi denetimine alan ve Şah'ın kaçışından sonra da iktidara kendi adamlarını yerleştiren dini liderlerin sınıf karakterleri ve hizmet ettikleri dini ideoloji,artık emekçi kitlelerin ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir kapasitede değildir.Aynı zamanda,belirli bir dönemden sonra da emekçilerin istemlerini her türlü yolsuzluklara ve yeniden emperyalizme kapı açacak bir karaktere sahiptir.Zaten Humeyni iktidarı,genelde,emperyalizme karşı asla cephe almadı ve alamazdı da.Örneğin,hareket döneminde ve hareketten sonra Humeyni ve iktidarının başta Batı Alman emperyalizmi olmak üzere,tüm AET emperyalistlerine kapı açmaları somut bir olgudur.Şah'ın ülkeden kaçışından sonra,tekrar üretime geçen büyük petrol rafinerileri,ilk ihracatlarını Japonya'ya yapmışlardır.

Ayrıyeten devlet mekanizmasında köklü bir değişiklik yapılmamış ve faşist ordu (birkaç generalden başka) dağıtılmamıştır.Köylülerin en büyük istemlerinden biri olan köklü bir toprak reformundan söz edilmemektedir.Bunun gelecekte gerçekleşeceğini söylemek de iyimserlik olur.Bunun gibi,bölgede yaşayan ezilen ulusal azınlıkların ve sömürge ulusların kendi kaderlerini kendilerinin serbest iradeleri ile tayin etme hakkına en ufak bir saygı gösterilmemiştir.Kürt halkının bağımsızlık (kısa bir dönem için de olsa otonomi) istemi kanla bastırılmaya çalışılmıştır.Kürdistan'ın doğu kesiminde gelişen silahlı mücadeleden kendimizi soyutlayamayacağımızdan,bu konuyu biraz daha

açmakta yarar vardır.

Şah'ın kaçışında ve faşist diktatörlüğün düşüşünde önemli bir rol oynayan Kürt halk kitleleri,devrimden sonra da kendi ulusal sorunlarını tüm yönleri ile gündeme getirerek,dünya kamu oyunun dikkatlerini Kürdistan üzerine çekmişlerdir.1946-47 dönemlerinde olduğu gibi,kısa bir zaman için de olsa,dar kapsamlı özgürlüğün tadını unutmayan Kürt halk kitleleri,Kürdistan Demokrat Partisi(KDP) çevresinde birleşerek ulusal bir birlik oluşturdular.Kısa bir zamanda Mehabad ve Senendec (Şino) kentlerinde büyük bir ilerleme ile başarılarını göstererek,Humeyni ve hükümetinin şimşeklerini üzerlerine çektiler.Hükümet,kısa bir dönem için de olsa,Kürt halk kitlelerinin bu haklı mücadelesini bastırmak için,çok kısıtlı ve dar kapsamlı bir otonomi sözü verdi. Fakat bununla,ne Kürt halkı ve ne de KDP yetinebilir.Yazıyı basıma hazırladığımız günlerde hareketin boyutları genişlemiş ve Kürt halk kitleleri,birçok bölgede kontrolü sağlamaya doğru ileri adımlar atmıştı.

Humeyni ve taraftarları,Şah'ı düşürmek için giriştikleri eyleme gördükleri desteği daha sonra da göreceklarını tahmin ederek,büyük yanılgılara düşmüşlerdir.Mücadelenin sadece faşizme karşı verilen bir kavga olduğunu sanarak,daha sonra patlak veren Kürthalkının silahlı mücadelesi,İran'daki Tudeh(İran Komünist Partisi) ve halkın fedaileri gibi büyük halk kitlelerine hitap eden parti ve örgütlerin sınıfsal ve ulusal mücadelesine karşı ne yapacaklarını şaşırır bir hale gelmişlerdir.Şimdiye kadar anlatılanlarla,İran'ın içinde bulunduğu durumu,genel hatlarıyla izah etmeye çalıştık.

İran'daki bu gelişmeler,Orta-Doğu'daki dengeyi de sarsmıştır.Orta-Doğu'daki gelişmelerin ve değişikliklerin başında,Orta-Doğu'nun bel kemiğini oluşturan ülkemiz Kürdistan'ı yakından ilgilendiren CENTO'nun dağılması ve fiilen geçerliliğini yitirmesi gelmektedir.

1937 yılında,zamanın İran şahlık yönetimi ile Ankara arasında imzalanan "Saadabat Paketi" daha sonraları,1954'de Irak'ın da katılmasıyla "Bağdat Paketi" adını aldı.Bu pakitin en önemli amacı,her üç ülkenin de sunni sınırları içinde yaşamak zorunda bırakılan Kürdistan halklarının bağımsızlık uğruna verecekleri herhangi bir mücadeleyi birlikte bastırmaktı.Bu ülkelerin arasındaki bütün ilişkiler,onları,sömürgeci karakterlerinde bir araya getirmiş ve bu pakt içinde kenetlenmişti.1958'de Irak'ın bu pakttan çekilmesi ile,pakt,isim değiştirmiş,İngiltere ve Pakistan'ın da katılmasıyla CENTO adını almıştır.ABD emperyalizmi bölgedeki denge politikasını koruması bakımından,bu paktta gözlemci olarak katılmayı tercih etmiş ve her halukârda bu paktin yaşamasını sağlamak için yardımlarda bulunmuştu.

İran'daki son gelişmelerin yanı sıra,önce Pakistan,İran ve ardından da Türkiye'nin bu pakttan çekilmesiyle,CENTO,fiilen ortadan kalktı.

ABD'nin İran gibi bir ileri karakolunu kaybetmesi, ABD emperyalizmini korkuya boğmuştur. Bu korkunun sonucu olarak Orta-Doğu'daki dengeyi tekrar kendi lehine çevirmek için, alel acele İsrail ile Mısır arasında, Filistin halkının kanı pahasına bir antlaşma oluşturdu. Tarihlerinin hiçbir döneminde bir birlikten yana olmayan ve aralarında devamlı sürtüşmeler olan iki sömürgeci ülke, Irak ve Suriye, İran'daki faşist Şah diktatörlüğünün yıkılışından ve Güney Kürdistan'daki (Irak) silahlı mücadelenin yeni boyutlara ulaşmasından sonra, aralarındaki anlaşmazlıkları bırakarak bir birlik oluşturdular. Hemen belirtelim ki, Kürdistan halklarının bağımsızlık, sosyalizm ve birlik mücadelesini hiç bir güç önleyemeyecektir. Haklı mücadelemiz, onların bu tip yapmacık birliklerini de paramparça ederek, tarihlerinde görmedikleri bir bozguna uğratacaktır.

İran'da, önümüzdeki günlerde, hem Kürt halkının, hem de İran halkları ve emekçi kitlelerin mücadelesi bakımından, büyük değişimler beklenebilir. Ancak biz burada değişim ve gelişmelerin hangi boyutlarda olacağına dair kehanetlerde bulunmayacağız. Ne var ki, Kürt halk kitlelerinin ve İran emekçi sınıf ve tabakalarının haklı mücadeleleri, mutlaka galip gelecektir. Kısa dönemler için yenilgiler olsa bile, bu yenilgilerin sonucu asla belirleyemeyeceği şüphesizdir. Şah'ın kaçışını sağlayan ve faşist diktatörlüğe son veren halk hareketi, nasıl ki tüm katliam ve zulümlere rağmen başarı kazanmışsa, Kürt halkının ve İran emekçi sınıf ve tabakalarının haklı mücadelelerinin de, öylesine başarı kazanacağı kaçınılmazdır.

ARAP BASININDA KÜRT SORUNU

Kürt sorunu, bu yılın ilk üç ayında, Arap basınında önemli bir yer tutmuştur. "El-Hürriye" dergisi, 15 Ocak 1979 tarihli ve 898 numaralı sayısında, "Türkiye'deki Kürtler" başlıklı bir yayınlanmıştır. Lübnan'daki solcu "Kürt Demokrat Partisi" örgütüne bağlı Enformasyon Komitesi tarafından dergiye gönderilen bu yazıda şöyle denilmiştir:

"Türk rejimi, Türklerden başka herhangi bir halkın ya da milliyetin bulunduğunu hâlâ itiraf etmemektedir. Oysa gerçekte, Türkiye Kürdistanındaki Kürtlerin sayısı 10 milyondan aşağı değildir. Kürtler, Türkiye'deki 67 vilâyetten 21'inde eziçi çoğunluğu oluşturmaktadırlar. Bu vilâyetler şunlardır: Hakkâri, Erzurum, Elazığ, Mardin, Diyarbakır, Siirt, Van, Bitlis, Urfa, Malatya, Dersim, Sivas, Antep, Kars, Bingöl, Erzincan, Muş, Ağrı, Adıyaman. Ayrıca İstanbul, Ankara, Adana, İskenderun ve Türkiye'nin diğer vilâyet ve kentlerin de Kürtler vardır.

"El-Hürriye" dergisi aynı sayısında, Türkiye Komünist Partisi'nin Türkiye Kürdistanındaki durum üzerine yayınladığı bildirden bazı alıntılar da almıştır.

"El-Vatan El-Arabi" dergisi ise 9/3/1979 tarihli ve 108 numaralı sayısında, "Libya'nın Doları Kürt Ayrılıkçılarının Hizmetinde" başlıklı bir yazı yayınlamıştır. Bu yazıda şöyle denilmektedir:

"Albay Muammer El-Kaddafi rejimiyle sağlam ilişkileri bulunan Filistinli çevreler, Kaddafi ile bazı Kürt ayrılıkçıları arasındaki sıcak ilişkiler konusunda, ^{şöyle}son derece önemli bilgiler elde etmişlerdir." Yazıda daha sonra denilmiştir: "Aynı çevreler, Kürt ayrılıkçıları ile dostluk ve işbirliği köprüleri kurmakta Libya'nın attığı bu yeni adımın, "Kaddafiilik" teorisinin tırmandırılmasına uygun olduğu biçiminde yorumlamaktadırlar"

"Irak Mektubu" adı altında yayınlanan küçük bir kitapta da, Irak Komünist Partisi'nin yayınladığı "Tarık El-Şa'ab" gazetesinin bazı yazıları yer almıştır. Mart 1979'da, Avrupa Kürt Öğrencileri derneği tarafından dağıtılan bu mektubun 15. sayfasında yer alan "Irakta Neler Oluyor" başlıklı yazıda şöyle denilmiştir: "Ülkenin hayatındaki olumsuz görünümler özerk yönetime sahip bulunan Kürdistan bölgesini de kapsamına aldı. Bu bölgede özerklik kanununun uygulanması tönelendi; baskı girişimleri şiddetlendi; bir zamanlar verilmiş sözler yerine getirileceğine olağan dışı uygulamalar katmerleşti ve dahada genişledi. Bu durum, Araplaştırma kampanyasında ve halkın kendi ikamet yerlerinden göç edip yaşam çalışma için zorunlu ihtiyaçların karşılanamayacağı toplama kamplarında ikamet etmeğe zorlamalarında somutlaştı.

Irak Komünist Partisi, bu olumsuz durumların sürdürülmesini önlemek için büyük çaba harcadı. Ne varki harcadığı bu çabaya ve geçen 1978 baharından bu yana gösterdiği özene rağmen bu kampanya kat kat arttı ve daha sert, daha geniş kapsamlı bir düzeye ulaştı".

"Irak Mektubu" adlı broşürde ayrıca, gerek Kürt ve gerekse Arap, Iraklı ilericiilerin uğradıkları baskının ulaştığı boyutları vurgulayan bir takım gerçekler yer almıştır. Bu gerçeklerden bazıları şöyledir: "Irak Komünist Partisi merkezlerine baskı yapılması; bilinen demokrasi ilkelerine ve Geçici Anayasa'daki hakların metnine ve ruhuna ters düşen kanunların yapılması; Irak Baası tarafından Komünist Partisi'nin üyelerine çengel atılması yada bunların izlenmesi; yada komünist üyelere herhangi bir siyasi faaliyette bulunmayacakları, aksi takdirde idam cezasına uğrayacakları konusunda taahhüt alınması..."

Irak Baas yönetiminin komünistlere karşı giriştiği kampanya dünyanın bir çok ilerici basınında kınandığı gibi, Suriye Komünist

Partisi yayın organı "Nıdal El-Şa'b", 1978 yılının Ağustos ayı başlarındaki 223 numaralı sayısında "Tedhiş ve cinayet yöntemleri Irak Halkının Emperyalizme, Siyonizme ve Gericiliğe Karşı Verdiği Mücadeleye Ters Düşmektedir" başlığı altında yayınlanan bir yazıda da kınanarak şöyle denmiştir.

Iraklı komunistlere karşı girişilen barbarca katliam ve Irak yönetiminin bir bütün olarak tutumu, komünizm ve komünist düşmanlığına yeni bir düşmanlık eklemiştir;

Hatırlanacağı gibi Irak Komünist Partisi'nin 1976 yılında yapılan Üçüncü Ulusal Kongresinde kabul edilen Parti İç Tüzüğü'nün birinci maddesi şunları içermektedir: "Komünist Partisi, Filistin Arap halkının kendi toprakları ve kendi yurdu üzerinde kendi kaderini tayin etme hakkının ve Kürt ulusunun kendi kaderini kendisinin tayin etme ve Irak Cumhuriyeti çerçevesi içinde Kürdistan'ın özerkliğini geliştirme hakkının güvenilir savunucusudur".

Üçüncü Kongreye sunulan ve Genel Sekreter Aziz Muhammed tarafından okunan Komünist Partisi Merkez Komitesi raporunun ikinci maddesinde de şöyle denilmiştir:

"Partimiz, Irak'taki Kürt sorununa, baskı altında bulunan bir halkın sorununu gözünüle baktaktadır. Bu halkın da Arap halkı gibi âdil hakları vardır. Bu nedenle Partimiz, Kürt halkına karşı girişilen şöven savaşları kınamış ve sorunu Kürt halkının ulusal haklarını âdil bir güvenceye kavuşturacak, demokratik ve barışçı bir çözüme kavuşturulması için mücadele etmiştir".

Kuveyt'te yayınlanan "El-Siyaset" gazetesi de 19/1/1979 tarihli sayısında "İran-İrak Sınırı Üzerinde Kürt Çatışmaları" başlıklı yazısında, Celâl Talabani'yi, İran devrimine karşı bu saldırıları düzenlemekle suçlamıştır.

"El-Vatan" gazetesi de 19/1/1979 tarihli sayısında, "Kürtler İran'da Harakete Geçiyor" başlıklı yazısında şöyle demiştir: "Celâl Talabani kanadına bağlı Kürt isyancıları, ülkenin batısında bulunan bir İran Polis Merkezine saldırdılar. Bu saldırı İran devriminden sonra düzenlendi". Hatırlanacağı gibi Kürdistan Demokrat Partisi, Talabani'nin İran devriminden sonraki bu hareketlerine karşı çıkmıştır. "İveç'teki Iraklı Demokratlar Örgütü'nün 13-14 Ocak 1979 tarihleri arasında yapılan Birinci Kuruluş Kongresinde okunan "Yıllık Genel Raporu" nun 2. ve 3. sayfalarında Kürt halkına ilişkin şunlar denilmiştir:

"Irak iktidarı, 1970 yılında, Feyli Kürtlerinin, Iraklı olmadıkları gerekçesiyle İran'a sürdü. Oysa onlarda, atalarında Irak toprakları üzerinde doğmuş ve yaşamışlardır. (...) İktidar ayrıca, kardeş Kürt halkına karşı mecburi iskân, işkence ve toplu idamlara girişmeye başladı. Yüzbinlerce Kürt aileleriyle birlikte Irak'ın güneyine sürüldüler".

Rapor, şöyle devam etmiştir: "Irak rejimiyle İran'da ki uşak şah rejimi arasında 6 Mart 1975'te imzalanan ve uluslararası emperyalizm tarafından hazırlanıp gerici rejimler tarafından denetlenen Cezayir ihanet antlaşması gereyince Irak rejimi Arabistandan ve İsrail gemilerinin İran petrolünün %80'ini almak üzere geçtikleri Şattulirak (Şatularab) karasularından vaz geçti. Bütün bunları da, ozamanki Kürt hareketinin üzerine kapıları kapatmak karşılığında yaptı". "...Irak iktidarı, 6/Mart ihanet antlaşmasının bir maddesine uygun biçimde, İran-İrak sınırı boyunca uzanan 5-15 Km. genişliğindeki şeritten Kürt ailelerini yerlerinden sürmüştür. (...) Faşist rejimin Irak Kürdistanında, silahlı kuvvetleri ve parti organları aracılığıyla uyguladığı yoketme cürümleride sürüp gitmektedir. Elimizde buna ilişkin 10larca delil vardır. Örneğin Irak rejimi, 1977 yılında, Şaristân köyünde, çoğu kadın, yaşlı ve çocuk olan 130 kişiyi imha etmiştir. Bu katliam, Irak rejiminin şöven bir rejim olduğunu ve İsrail, Güney Afrika ve Rodezyadaki ırkçı rejimlerle ve onların yöntemlerini kullanarak yarıştığını vurgulamaktadır".

Aynı raporun 8. ci sayfasında ise şöyle denilmiştir: "Irak rejimi ile Suriye rejimi arasında işbirliği yapılması, Kürt halkının Irak Kürdistanındaki silahlı ihtilâlini kuşatmak istediklerini kanıtlamaktadır. Suriye hükümeti, bu işbirliği gereyince, daha önce Suriye'ye iltica etmiş olan ve hepsi Arap ve Kürt savaşçıları olan 300 aileyi Irak rejimine teslim etmiştir".

Haftalık "El-Havadis" dergisi de 9 Mart 1979 tarihli ve 1166 numaralı sayısında, "Barzani Öldü, Fakat Sorun Duruyor" başlığı altında yayınladığı yazıda şöyle denilmiştir: Malla Mustafa Barzani'yi, davası olmayan bir mücadeleci olarak nitелеmek mümkün mü? (...) Oysa kendisi otuz yıl süreyle silah taşımış ve ögle ihtilâller yapmıştır ki bunların kurbanları, tüm Arap-İsrail savaşlarının kurbanlarından daha fazla olmuştur. Yazıda daha sonra şöyle denilmiştir: "Gerçek şudur ki o, bir tek dava için yaşamıştır; bu dava da Kürt davasıdır. Ancak o da, Ortadoğu sorunlarını ele alan tüm diğerleri gibi, açık bir kavram tasarlamadı; davasını kabul edebilecek bir biçimde, ya da kendisi kendisini kabul ettirecek bir operasyonla ortaya koyamadı. Bu nedenle mücadelesi, hatta tek başarısı ve Kürtlüğüne bağlılığının göstergesi, savaşı sürdürmesinden ibaret kaldı". Dergi yazısını şöyle sürdürmüştür: "Ben, 1963 yılında, Kuzey Irak'taki Kürdistan dağlarında bulunan karargâhı "Ranya"da Barzani ile görüşen ilk Arap gazetecisiyim. Molla bana, I. Dünya savaşından önce Türklerin babasını nasıl öldürdüklerini, kardeşi Şeyh Ahmet Barzani'nin 1931 yılındaki hareketinin nasıl Irak tarafından ezildiğini, İranlıların 1947'de kendisini nasıl kovaladıklarını ve daha sonra Irak'ta Abdülkerim Kasım'ın kendisiyle nasıl savaştığını anlatmıştı". Ya-

zı şöyle sürmüştür: "Denildiğine göre Barzanî, İran'a gitmeğe hazırlanıyordu. Acaba Molla, İranlı Molla Ayetullah Humeynî ile kucaklaşmak mı istiyordu; yoksa bir yaşlı general olarak durumdan yararlanıp Kürtleri bir kez daha savaş için seferber etmek mi istiyordu? Bunu kimse bilmemektedir". Molla da, General da birlikte tarihe mal oldular. Kendisini Irak-İran sınırı üzerinde bir yere gömdüler. Ne var ki Kürt sorunu yerinde duruyor ve çözüm bekliyor".

Aynı dergi, aynı sayısında ayrıca "Kürtlerin İki Çizgideki Savaşı" başlıklı bir yazı daha yayınlanmıştır. Bu yazıda da şöyle denilmiştir: "Kürdistan Demokrat Partisi, Filistin Kurtuluş Örgütü'ne gönderdiği bir mesajda, İran devrimini desteklediğini bildirmiştir. Ne var ki aynı sıralarda, Celâl Talabanî'nin partisi, Türkiye sınırları üzerinden, İman Humeynî'nin karakollarına askeri bir saldırıya girişmiştir".

Aynı dergi, "Federal İran: Kürtlerden ve Belucilerden sonra Ahvaz'daki Araplar da Özerklik İstiyor" başlıklı bir başka yazısında da şöyle demiştir: "Kürdistan Demokrat Partisi'nin 5 milyon Kürdün yaşadığı Kürdistan bölgesinin Mehabad kentinde yaptığı açıklamada İran'ın federal bir devlet olmasını istemesi, Kuveyt'teki Ahvaz'daki hareketin handikapı, İran Petrol alanlarının burada bulunmasıdır.

Tıpkı Irak petrol alanlarının da bir Kürt bölgesi sayılan Kerkük'te bulunduğu gibi. Yani İran petroluları Araplarındır. Irak petroluları da Kürtlerindir. Ahvaz Kurtuluş Cephesi Örgütünü'ne yakın kaynaklar da İranın federal bir devlet olmasına ve Kürtlerin, Belucilerin, Ahvazlıların İran devleti içinde özerkliğe sahip olmalarını istemektedirler".

Paris'te yayınlanan "El-Vatan El-Arabi" adlı derginin 109. sayısında yer alan İran'la ilgili bir yazıda "Mücahidin-i Halk" adlı örgütün sözcüsü "Hadi"ye Kürt sorunu konusunda bir soru sorulmuş ve sözcünün soruya verdiği şu karşılık yayınlanmıştır:

"Ordunun olduğu gibi ayakta durmasını isteyen güçler, iki sorunu öçü gibi göstermeye çalışıp bunlarla korku salamak istiyorlar: Komünizm ve özerklik sorunları. Oysa Kürtler, yıkılmış eski iktidar döneminde kendilerinden gasp edilmiş olan kültürel kimliklerini korumaktan başka büyük bir şey istemiyorlar. Üzerlerinden zulmün kaldırılmasını istiyorlar. Kürtler, tüm milliyetler gibi özerkliğe kavuşma hakkına tam olarak sahiptirler".

Hadi, milliyetler sorununu kimlerin abarttığı yolundaki soruya da şu karşılığı vermiştir: "Eski şah hükümetinin uşakları ile bazı ordu subayları, milliyetler sorunu konusunda dini liderleri ve yeni hükümeti kuşkuya düşürmek istiyorlar. Bu nedenledir ki Eşbakan Mehdi Bazargan, orduyu eski yapısıyla korumaya çalışmaktadır".

EĞİTİM KÖŞESİ

TOPLUMLARIN TARİHİNE GENEL BİR BAKIŞ

Toplumlar tarihine bakıldığında,günümüze kadar yer yüzünde beş toplum şeklinin birbirini takip ederek oluştuğunu görürüz.Bunlardan bilinen en eski toplum,ilkel komunal toplum şeklidir.Toplumlardan söz edilince zorunlu olarak birbirinden farklı olan bu toplumların üretim biçimleri,üretim araçları,üretim güçleri ve üretim ilişkilerini belirtmek gerekir.Çünkü toplumların sosyal yaşantısında,gelişmesinde,üretim şekilleri,sınıfların durumu,göz önüne alınmadan doğru ve sağlıklı bilgiler elde edilemez.Toplumların tarihi idealist düşünceye göre krallar,sultanlar ve beylerin tarihidir.Bu düşünce esasta tarihi yaratanları göz ardı eder.Çünkü idealist düşünce ve bunu savunanlar,temsil ettikleri sınıfın sınıf çıkarlarını gözettilerinden metafizik,bilim dışı bir dünya görüşüdür.Bu dünya görüşü her olayı olduğu gibi değil,sömürücü sınıfların sınıf çıkarlarını korumak ve sömürülerini devam ettirmek için,her türlü yalan ve hilleyi, üstelik bilim kisvesi altında,kitlelere bu felsefeyi yaymaya çalışır. Ayrıca çeşitli kılıklara girerek her türlü insanlık dışı yöntemlere baş vurmaktan çekinmez.

Toplumların tarihini yer,durum ve mekan belirterek olayların oluşumunu,sınıfların durumunu ve aldıkları rolleri belirtip,olayları olduğundan başka türlü değil,olduğu gibi anlatan ve başka olaylarla ilişkisini ortaya koyarak bilimsel bir yaklaşım tarzı ile olaylara yaklaşan sömürülenlerin dünya görüşü olan meteryalist felsefe ise, toplumlar tarihini gerçekçi bilimsel yöntemle ele alır.Tüm olayları, sınıfsal bir yaklaşımla belirtip açıklar.Dünyada ilk defa sınıflar ilkel komunal toplumun içinden şekillenip bir sonraki toplum,yani köleci toplumda ortaya çıkmıştır.Sınıfların teşekkülü ile birlikte, bir sınıfın diğersınıf ögesinde örgütlü baskı aracı olan bugünkü devlet aygıtı da ortaya çıkmıştır.Köleci toplumdan önce ilkel komunal toplumda,insanlık çok ilkel bir durumdaydı. Tabiat kuvvetleri ve var olan vahşi hayvanlara karşı kendilerini korumak zorunda olan ilkel insanlar,birlikte yiyecek maddeleri elde ediyor,birlikte tüketiyorlardı.Vahşi hayvanlara karşı kullanılan aletler,şekilli taş ve sopalardı.Tüketilen yiyecekler,sınama yolu ile zararsız oldukları anlaşılan bitki kökleri,su ve ırmak kıyılarında balıklar ve her türlü hayvan etleriydi.Bu dönemde avcılık ve toplayıcılık olmak üzere iki türlü iş bölümü ve besin kaynağı vardı. Avcılık işini,fiziki yapıları daha elverişli olan erkekler yapardı. Bitki ve meyveler gibi besin maddelerini ise,kadın ve çocuklar toplardı.Ufak guruplardan meydana gelen ilkel komunal toplulukta,ortaklaşa bir hayat vardı.Adına klan denilen bu ilkel toplumun ufak insan

gurupları iş bölümünde ve tüketimde her üye eşit haklara sahipti. Bundan dolayı bu toplumda sınıflar yoktur.Yerleşik bir hayat sürmeyen klanlar,yiyecek maddelerinin bol olduğu yerler ararlardı.Göçebe bir hayat vardı.Klanlarda cinsel ilişkiler tamamen serbest ve toplu cinsel yaşam şeklindeydi.Yalnız tüketici olan topluluk,zamanla ihtiyaçları olan besinler yavaş yavaş tükenmeye başladı.Yaşama savaşı veren ilkel insan başka yollar aramak zorunda kaldı.Klan üyeleri ilk olarak kendi deneylerinden yabancı arpa ve diğer yabancı bitkileri ekmeyi öğrendi.Toprağın ekilmeye başlanması çok ilkel de olsa büyük bir gelişme idi.Hayvanların da azalmaya başlamasıyla,hayvanları evcilleştirip besleme yoluna gidildi.Böylece klanların bazıları yerleşik bir hayata geçiyorlardı.Avcılık işini yine erkekler yapıyor,kadınlar ise evde ateşin devamlı yanmasını sağlar ve evin etrafında ekicilik ve toplayıcılık işleri yaparlardı.Kadının toplumdaki yeri, doğal olarak üretime katkısıyla belirlenir.Bu dönemde erkeğin çoğunlukla raslantıya bağlı olan avcılık işinin yanında kadının daha garantili işi vardı.Hayvanlara bakan,ekicilik ve toplayıcılıkla uğraşan kadın,yavaş yavaş erkeğe nazaran daha fazla söz sahibi olmaya başladı.Bu dönemde kadın birden fazla erkekle evlenebiliyordu.Bunun sonucu olarak doğan çocukların babası belli değil yalnız annesi belliydi.Böylece çocuklar yalnız annelerini tanırıdı.Soy belirlenmesi kadın oluyordu.İş bölümünde de uzun zaman ekim ve hayvanların bakımını yapan kadın bunların sahibi olmaya başladı.Kadının ölümünde,hubbub ve hayvanlar ile diğer tarım araçları gibi zenginlikler,kadının akrabalarına miras olarak geçiyordu.Kadının çok evlilik yaptığı ve geniş haklara sahip olduğu bu aile şekline anaerkil aile şekli denir.Klanda bu dönemde yalnız klan içinden evlenme vardı.Kadın ve erkek ancak klan üyeleriyle evlenebiliyorlardı.Ailenin mülkiyetinde olan zenginliklerin ortaya çıkması ile özel mülkiyet ortaya çıkıyordu.Ancak klanın ortak malı olan mülkiyetler de vardı.Her klanın taptığı bir tanrısı vardı.Genellikle tabiat kuvvetlerine tapılırdı.Güneş ve yıldızlar önde gelirdi.Klanın en yaşlı üyesi,klanda diğer yaşlı üyelerle birlikte söz sahibi idi.Savaşa veya barışa yaşlılar karar verirdi.Her klan üyesi topluluğu dış tehlikelere karşı korumakla görevli idi.Klana ait olan bölgeye başka klandan kimse avlanamaz ve izinsiz giremezdi.Savaş gereçleri olarak taş baltalar,oklar ve sivri mızraklar vardı.Uzun dönem içinde savaş araçları ve üretim için gereçler gelişmeye başladı.Toprağı işlemek için ilkel toplumun ilk döneminde sivri sopalar kullanılırken,daha sonraları sopalara şekil verilip geliştirildi.Bir veya bir kaç kişinin birlikte toprağı eşelemeye başlamalarıyla,ilk karasaban verdiğimiz alet bulundu.Karasaban da hayvanların evcilleştirilmesiyle insan gücünün yerine hay-

vanlardan faydalanmaya başlandı.Böylece üretim artıyor,insanlar yeni yeni icatlar bulmak için çabalıyorlardı.Ateşin icadından sonra,en önemli buluşlardan madenlerin bulunup işlenmesidir.Bu madenlerin bulunup işlenmesi ile birlikte tarım araçları ve savaş aletlerinde büyük değişiklikler oldu.Eskiye nazaran çok daha dayanıklı araç ve gereçler yapılmaya başlandı.Üretim araçlarının gelişmesiyle topraktan daha iyi ürün alınmaya başlandı.Çünkü karasabana takılan aygıtlar toprağı hem daha derin kazıyor ve bundan dolayı verim fazlalaşyordu.Böylece bollaşan ürün ihtiyaçtan fazla gelmeye başladı.İhtiyaç fazlası ürünler,stok edilme yoluna gidildi.Madenler,av ve savaş aletlerinde gelişmelere sebebiyet verdi.Eskiye nazaran çok dayanıklı ve tesirli aletler yapıldı.Balta,kılıç ve ok gibi araçlar madenlerden yapıldı.Eskiden olduğu gibi Anaerkil aile şeklinde de av ve savaş aletlerinin sahibi erkekti.Yeni aletlerin sayesinde ürünün fazlalaşmasından,evcilleştirilip beslenen hayvanların et ihtiyacını karşılamasından dolayı,avcılık işi tarımın yanında ikinci uğraş olmaya başladı.Topluluk daha çok tarımla uğraşmaya başladı.Bunun sonucu olarak erkek;ilkel toplumun ilk zamanlarında olduğu gibi,artık yalnız avcılıkla değil tarımda da çalışmaya başladı.Erkeklerin üretime katılması,hukuki yönden daha üstün haklara sahip olan kadınlar için bir gerileme ve zamanla aile içindeki üstünlüğünü kaybetmenin önemli sebebidir.Ayrıca savaşlardan dolayı klanın güvenliği erkeğe bağlıydı.Bunun için erkeklere klanda saygı gösteriliyordu.Elde edilen ganimetler,savaşçılar arasında gösterdikleri başarıya göre dağıtılıyordu.Ganimetin en fazlasını klan şefi ve büyücüsü almakta idi.Anaerkil aileden önce klanlar arası savaşlarda tutsak edilen savaşçılar,klan üyelerinden fazla farklı muamele görmemekte ve zamanla klan üyeleri arasında karışabilmekte idi.Üretim araçlarının gelişmesiyle tarıma daha fazla önem verilmeye başlandı.İnsan gücüne ihtiyaç arttırdığından ve özel mülkiyetin gelişmesinden dolayı,savaş tutsakları angarya çalıştırılmaya başlandı.Artık tutsaklar,savaş ganimetlerinin paylaşımı gibi dağıtılmaya başlandı.Ganimetlerin paylaşımında olduğu gibi,tutsaklar(köleler),klan şefi ve büyücüsüne daha fazla düşüyordu.Klanda şef ve büyücü fazla köleye sahip olunca,daha fazla ürün elde ediyor ve daha fazla zenginleşiyordu.Savaş tutsağı olmayıp klan üyesi olan,fakat iflase gidenler de köle muamelesi görüyordu.Özel mülkiyetin gelişmeye başlamasıyla sınıflaşma süreci de başlıyordu.Emekleri ellerinden alınan köleler ve köle emeği ile zenginleşen köle sahipleri,sınıfların belirmesiyle,ilkel toplumun içinde bir sonraki toplum şekli köleci toplumun şekli olgunlaşıp geliyordu.Klanlar arası ilişki geliyordu.Savaşlarda tutsak edilen kadınlarla evlenmeye başlandı.Daha önceki dönemde yalnız klan içinden evlenme

varken, böylece klan dışından da evlenme başladı. Öte yandan üretimin gelişmesi ve beraberinde getirdiği değişiklikler, insanların ortaklaşa örgütmelerinde dönüşümler getirdi. İnsanların yerleşik yaşama geçişleri, kan akrabalığına dayanan geleneksel bağların yanında yeni bağlar da yarattı. Başta üretim ve ekonomik ilişkiler artıyordu. Birbirine komşu klanlar kendilerini yabancı hayvanlardan ve yabancıların saldırısından korumak için besin yedeklerini birleştirmeye klanlar birbirleriyle birleşmeye başladı. Klanlar arasında güçlenen bu bağlar, aşiretlerin (birden fazla klanın bir araya gelerek oluşturdukları topluluklar) ortaya çıkmasına neden oldu. Aşiret bağlarının güçlenmesiyle, aşiret mülkiyeti ortaya çıkıyordu. Topluluğun oturduğu sahalardaki balıkçılık alanları ve av sahaları ile diğer zenginlikler, aşiretin malı sayılıyordu. Klanlardan meydana gelen aşiretlerin ortaya çıkması yeni tekniklerin ortaya çıkmasına yardım ediyordu. Kabilelerin ortaya çıkması ile aşiret dilleri ve uygarlıkları güçleniyordu. Aşiret daha büyük bir örgütlenme şekli almasına rağmen, klanlar arasındaki kan akrabalığı devam ediyordu. Her klan kendi iç sorunlarında bağımsızlığını koruyordu. Aşiretlerin ortaya çıkmasıyla ortak mülkiyet genişledi. Aletlerin ve üretim araçlarının ortak mülkiyeti, üretim güçlerinin gelişme düzeyine uygun düşüyordu. Bu dönemdeki ilkel tarım ve hayvancılık başka bir mülkiyet için sağlam temeller oluşturulması olanaklarını sağlanıyordu. Çünkü toprağın, çağın ilkel üretim araçları ile işlenmesi, çitle çevrili yerlerde hayvancılık, tüm toplum üyelerinin güçlerinin birleştirilmesi zorunluluğunu gerektiriyordu. Bunun yanında üretim araçları (topraklar, av alanları, konutlar, tekneler v.b) üzerinde ortak mülkiyetin devamını zorunlu kılıyordu. Toplulukta yönetim sistemi, topluluğun üyeleri tarafından seçilen şefler tarafından düzenleniyordu. Güç ve yetkileri babadan değil, avdaki beceri, savaştaki cesaret ve akıl gibi niteliklerden ileri geliyordu. Bu şefler her an görevlerinden alınabilirdi. Varlık bakımından aşiretin öteki üyeleri ve şefler arasında hiç bir fark yoktu. Onun için ilkel toplulukta, devlet işleyişini yakından ve uzaktan ilgilendiren kurumlar yoktu. Topluluğun yönetimi klan demokrasisi ilkesine göre, bütün üyelerin klan işlerinin yürütülmesine eşit olarak katılması ilkesine göre yürütülmekte idi. Esasında bu düzen biçimi, mevcut üretim ilişkilerine uygundu.

Sanatın başlaması:

Düşüncenin ilerlemesi ile, beynin, nesnelere ve olayların kavrama kabiliyeti geliyordu. İnsanların kendilerini çevreleyen doğadan edindikleri algıları, idrakları gerçek ve somut bir şekilde anlatma yolunda ilk denemeleri beynin bu gelişmesiyle açıklamak gerekir. Daha önceden bazı çizgilerle nesnelere şekli, benzerlerini yapan

insanların beyinleri henüz pek gelişmemişti. Elleri yeteri kadar becerikli değildi. Ayrıca ellerindeki basit aletlerle bu çok daha güçlü. Ancak kendilerini çevreleyen nesnelere benzerlerini yaratabilmeleri için, ellerinin yetkinlik derecesinin gelişmesi ve aletlerin iyileşmesi gerekti. Kaya ve taşların girintili çıkıntılı çizgileri, bazı tarih öncesi insanlara, hayvanların çizgilerini anımsatıyordu. Bu benzerliği daha da kuvvetlendirmek için, kayaları yontmaya ve boyamaya başlıyorlardı. Daha sonra insan, şekilleri mağara duvarlarına ve kayalara, yaşamlarında geçen olayları anlatan çizgilerden meydana gelen resimler çizmeye başlıyorlardı. Sanat böylece başlangıçtan beri nesnelere ve çevrediki sahnelerin kopya edilmesinden başka bir şey değildi.

Dinsel inanışların doğuşu:

İnsan çalışırken doğayı göz önünde tutmak zorunda olduğunu görüyor ve gözlemleri ile, onu, kendisini çevreleyen dünyayı daha iyi açıklamak için denemelere sevk ediyordu. Ama onun göcü, deneyimi gibi, doğa hakkındaki bilgileri de yetersizdi. İlkel insan doğa olaylarının kendi arasındaki bağıntılarını, ard arda gelişmelerini ve onun yaşamı üzerindeki etkilerini anlayamıyordu. Kendisini bu ilkel haliyle doğa karşısında güçsüz hissediyordu. Seller, yanardağları, orman yangınları, kuraklık ve açlık gibi afetlerin patlak vermesi anında, bu güçsüzlük, doğanın yasaları hakkındaki zayıf bilgisi, onu, kendi kavrayışının dışında, gerçeksiz hayali güçlerin doğa olaylarını yönettiğini düşünmeye yönlendiriyordu. Böylece ortaya çıkan dinsel fikirler, bu güçsüzlük duygusundan ileri geliyordu. Onun beyinde insanlığın yaşamını düzenleyen tamı tamına gerçek olan olayların bozulmuş, yanlış ve hayali bir yansıması olarak oluşturuyordu. Tarih öncesi insan, hayvanların kemikleri saklandığı taktirde, bazı büyülerle onlara yeniden canlılık verileceğini düşünüyorlardı. Klanın atalarını ve koruyucu ruhlarını bazı hayvanlarda görme olayı totemizm adını aldı. Daha sonra insanlar yalnız hayvanları değil otları ve ağaçları da atalarının ve klanlarının koruyucuları olarak kabul ettiler ve totemlerini yapmaya başladılar. İnsan, yaşamını daha iyi güven altına almak, kendini yabani hayvanlardan korumak, avda şanslı ve mutlu olabilmek için, kendi yarattığı totemin yardımını sağlamayı bütünü zorunlu bir şey sayıyordu. Dua ederek, yakararak, totemi övgülere boğarak, gönlünü etmeye çalışıyordu. Yavaş yavaş, toteme bu sığınışlar, av büyüü ya da göz bağıcılığı denen kesin olarak belirlenmiş bir ayin usulüne göre yapılmaya başlandı. Böylece; gök gürültüsü, fırtına, orman, nehirler doğa üstü varlıklar biçiminde kabul edilmekte idi. Doğaüstüne inanç, her türlü muskacılığı ve büyücülüğü ortaya çıkarıyor ve yayıyordu. Başlangıçta, savaşçıların dansları, savaşçıların savaşım güdülerini su-

ni olarak kıskırtmak, harekete geçismekten başka bir amaç gütmüyordu. Ama zamanla yetkilerini arttırmaya yöneltmiş bir sürü ayinle çarpıklaştırılan bu danslara büyülü bir değer yüklenildi. Başlangıçta sevilen varlığın ilgisini üzerine çekmekten başka bir şey olmayan aşk konusundaki büyüler, zamanla gizemli bir anlam kazandılar. Nihayet tıbbî büyücülük de, etkinlikleri tartışma götürmeyen, kan alma, tedavi edici menkuller (başlanmış bitki suları) kullanımı v.b gibi uygulamalardan ileri gelmekte idi. İnsanların niçin ve neden doğup öldüklerini anlayamayan Avustralyalılar ve başka halklar, yaşam sırrının küçük çakıl taşları ya da tahta parçaları içine gizlendiğini ve bunların parçalanmasının, tahribinin insanın hemen ölmesine neden olduğuna inanıyorlardı.

Sonuç olarak, ilk dinsel fikirler, insanın doğa karşısında duyduğu güçsüzlük duygusundan doğdu. Dinler bu güçsüzlük kompleksini sürdürmeye yardım etti. Çünkü dinler, dünyanın bilimsel olarak tanınmasını engelliyor, insanı doğa olaylarının gerçek incelenişinden uzaklaştırıyordu. Böylece insanın gelişmesine belirgin bir etken oluyordu.

Madenden aletlerin bulunuşu:

Taştan yapılan aletler sürekli olarak gelişmekle birlikte, çalışmanın verimi çok düşüktü. Toplumun üretici güçlerinin ileriye doğru gidişinde, köklü bir değişiklik, ancak M.Ö. 6000 ilâ 4000 yılları arasında madenden yapılan aletlere başlandığı zaman oldu. Aletlerin madenden yapılmaya başlanmasıyla toplumun üretici güçlerinde gelişme olduğu gibi, çalışmanın verimliliğini de arttırdı. Üretim ilişkilerinde ve insanlığın yaşamında değişikliği zorunlu kıldı. Alet ve avadamlıklar için maddeler aranırken, insanlar, taş balta vuruşları ile biçim verebildikleri bakırı keşfettiler. Bakırdan balta, mızrak başları ve saldırmalar yaptılar. M.Ö. 6000 yılına doğru Asya, Afrika ve Avrupa da aletlerin yapımı için yeni maddeler ve madenler kullanılmaya başlandı. M.Ö. 4000 yılında Afrika, Ön-Asya ve Hindistan'da, ilk maden dökme yöntemlerinin uygulanmaya başlanmasıyla, madenlerin kullanılması daha da arttı. İnsan alışılmaları öğrendi (Bakır ve kalaya alaşımı). İnsanlar daha uzun zaman taş aletlerden vazgeçemediler. Bakır, tunç ve sonra demirden aletlerin yardımı ile taşı, tahtayı, kemiği ve boynuzu işleme sanatını, insan yetkinleştirdi. Sonra madeni çapalar, oraklar, kap-kacaklar, başka aletlerle birlikte ev aletleri de yapılıyordu. Ağaçtan büyük evlerin yapılmasına bu çağda başlanmıştır. İnsan benzetmeye dayanan ilkel mekanizmaları, kendi elleri yerine koymayı denedi. Çömlekçi tornası ile, ilkel dokuma tezgahı icat edilmiş oldu. Bu ilk mekanizmalar, hem üretilen maddelerin niteliklerini iyileştirdi, hem de insan emeğinin üretkenliğini çok büyük ölçüde arttırdı.

MEVSİMİN OLAYLARI ve YORUMLARI

1 Ocak Pazartesi

- AP'den ayrılan 11 bağımsızın lideri Atalay, AP'ye tekrar dönmelerinin mümkün olmadığını, bazı arkadaşlarının ise CHP'ye katılabileceğini belirtti.

- İran Şah'ının, İran'dan ayrılacağı resmen açıklandı. Bu arada, Meşhel kentinde, halk üç SAVAK ajanını astı. Dini liderlerden Şirazi, bu kentteki olaylarda 700 kişinin can verdiğini açıkladı.

- Sabancı, yeni bir iktidar formülü aramanın, bugünkü şartlar altında hiç bir sorunu çözemeyeceğini ve iktidar-muhalefet çelişkisini arttıracacağını açıkladı.

2 Ocak Salı

- İran Başbakanı Azheri istifa etti.

- Fındıkzade'de polis dur emrini dinlemeyen bir öğrenci sırtından vuruldu. Maraş katliamına protesto ettikleri için gözaltına alınan 343 lise ve orta okul öğrencisinden 91 kişi serbest bırakıldı. Birçok ilde, forum ve işgaller yasaklandı. Korutürk ise, sıkıyönetim süresince asker ve sivil kadroların birbirine destek olması gerektiğini belirtti. Bu arada Tarsus Emekçiler Derneği Başkanı öldürüldü. Ankara'da, İncesu semtinde iki kişi öldürülmüş olarak bulundu. Tunceli'de kimliği saptanamayan iki kişi öldürüldü.

- İki ecza firmasına karşı, yurtdışına kaçak ilaç kaçırdıkları ve döviz kaçakçılığı yaptıkları gerekçesiyle, Eczacılar Birliğince uygulanan boykot başladı.

3 Ocak Çarşamba

- İçişleri Bakanı Özaydınlı istifa etti. Bakan, verdiği demeçte bunun bir görev değişikliği olduğunu belirtti.

- Kamboçya, birçok şehrin Vietnam tarafından işgal edildiğini ileri sürdü. Küba Devlet Başkanı F. Kastro yaptığı açıklamada, Çin yöneticilerinin hegemonyacı bir siyaset izlediklerini, Angola ve Etiyopya'daki devrimin, sosyalist hareketin uluslararası desteğiyle gerçekleştiğini belirtti.

4 Ocak Perşembe

- Kaman ve Trabzon'da iki öğrenci öldürüldü.

- Irak-Suriye ortak bildirisi açıklandı. Bu açıklamada, iki devletin birleşmesi öngörülmektedir.

5 Ocak Cuma

- AP'nin hükümet hakkında verdiği gensoru, 16 oy farkla rededildi.

- Diyarbakır'da sağ eğilimli bir öğrenci, Erzincan'da polis dur emrini dinlemeyen solcu bir genç öldürüldü.

- Demirçeliğin dış satın-alımına ilişkin olarak hükümet içinde başgösteren çelişki devam ediyor. Sanayi Bakanlığı, bunun özel sektöre ağırlık tanınarak gerçekleştirilmesini isterken, Başbakanlık ise bunda dev-

let sektörüne öncelik tanınmasını istemekte.

6 Ocak Cumartesi

- Anadolu ve Boğaziçi ekspresleri, Ankara'da çarpıştı: 18 kişi öldü.
- Karaköy'de arama yapan polise karşı koyan öğrenci ayağından vuruldu. DİSK'in, çeşitli fabrikalarda Maraş katliamını protesto için düzenlediği saygı duruşuna, beşyüz bin işçi katıldı.
- Vietnam Birlikleri ve Kamboçya Kurtuluş Cephesi'ne bağlı gerillaların Kamboçyanın başkenti Pnom Pen'i kuşattıkları bildiriliyor.

7 Ocak Pazar

- İran'da Bahtiyar yönetimindeki yeni kabine oluşturularak Şah tarafından onaylandı.
- Fabrikalarını ısıtamayan Profilo Holdingi, 5000 işçisine 9 günlük paralı izin verdi.

8 Ocak Pazartesi

- Guadatepe adasında, Almanya, İngiltere, Fransa ve B.Amerika arasında süren görüşmelerde, Türkiye'ye askeri ve ekonomik yardım için somut bir adımın atılmasına çalışılacağı açıklandı.
- İstanbul İYDGD'de toplantı yapan 18 genç gözaltına alındı. Türkeş, Maraş, Tunceli, Diyarbakır ve Mardin gibi illerde de sıkıyönetim ilan edilmesini istedi ve Mardin'de 440 roketatar bulunduğunu iddia etti.

9 Ocak Salı

- Ekonomik ve siyasi sorunları görüşmek üzere, ABD Dışişleri Bakan Yardımcılarından birisi, önümüzdeki günlerde Türkiye'ye gelecek.
- Çin'li danışmanlar, Kamboçya'yı terk ederken, Prens Sihanuk, Vietnam'ın bölgedeki gelişmesinin, dünya durumunu, Sovyetler lehinde gelişti-receğini belirtti ve Vietnam'ın ülkesini işgal ettiğini açıkladı.

10 Ocak Çarşamba

- Ankara'da meydana gelen yeni bir tren kazasında 33 kişi can verdi.
- Ankara'da, Köy-Koop Başkanı Yardımcısı uğradığı saldırıda yaralandı. Çeşitli illerde Maraş olaylarını protesto eden çok sayıda kişi yakalandı.
- Kamboçya'nın yeni yönetimi, BM'in Kamboçya sorununu görüşmemesi için BM'e bir uyarı telgrafı çekti.

11 Ocak Perşembe

- AP Milletvekili Toker, halkın sıkıyönetimin emrinde çalışan POL-DER'li polislerden korku duyduğunu belirtti.
- Filistinli iki gerilla, buldukları sağmalcılar Cezaevinden kaçtı.

12 Ocak Cuma

- ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Christopher başkanlığında bir heyet, Ankara'da Türkiye'ye ekonomik ve askeri yardım yapılması için görüşmelere başladı. Christoper, basına yaptığı açıklamada, ABD'nin Türkiye'ye güven duyduğunu ve Ortadoğu'da işlediği hataları tekrarlamak is-

temediğini açıkladı.Bu arada,görüşmelerde askeri sorunlara büyük bir öncelik tanındığı ve ABD'nin Türkiye'deki üsler için beş yılda bir-buçuk milyar dolar önerdiği belirtildi.Ecevit ise,Türkiye ve ABD arasındaki ilişkilerin yeni bir döneme girdiğini açıkladı.

13 Ocak Cumartesi

- Türkiye'ye ABD askeri yardımı olarak verilmesi düşünülen 300 milyon doların ABD Kongresinden ve yapılacak acil kredi yardımının ise İMF'den geçeceği belirtildi.Ancak,bunun için,Türkiye'nin,İMF'nin öne sürdüğü koşulları kabul etmek zorunda olduğu da açıklandı.Christoper, bunun dışında birşey yapamayacaklarını ve Türkiye'nin kendi imkanlarıyla ayakta durmak zorunda olduğunu açıkladı.

- Adana'da bir kişi öldürüldü.İstanbul'da Maraş olaylarını protesto eden 343 kişinin duruşmasına 17 Ocakta başlanıyor.

- İran'daki Savaş Merkezi,Halk tarafından yakıldı ve olaylarda en az sekiz kişi öldürüldü.

14 Ocak Pazar

- Milli Savunma Bakanlığı bütçesi tartışılırken,Milli Savunma Bakanı Işık,bloklaştırmayı eleştirdi.İki blok arasındaki savaşın sürmesinden yana olmadığını belirten Işık,Türkiye'nin kendi ulusal savaş sanaiini geliştirmesinin zorunlu olduğunu,ABD'nin,Türkiye ve Yunanistan'ın her ikisine eşit uzaklıkta olması gerektiğini belirtti.ABD'ye bağlı olmayı eleştiren Niyazi Ünsal ise "ABD Ortadoğu'da mayın tarlaları kurmak istiyor.Bu mayın tarlalarından birisi de Türkiye'dir" demiştir.

- Hasan Fehmi Güneş İçişleri Bakanlığına getirildi.

- Sihanuk,Pol Pot'un,insan haklarını acımasızca çiğnediğini,ancak bunun,Vietnam'ın ülkesini işgalini haklı çıkaramıyacağını belirtti.

15 Ocak Pazartesi

- Milli Savunma Bakanı Hasan Esat Işık istifa etti.İstifasından önce, Bakanlığının bütçesi görüşülürken yapılan konuşmada,Işık,Yunanistan'ı sert bir biçimde eleştirdi.Işık'tan boşalan yere Neşet Akmandor getirildi.

- Humeyni,İran'da bir İslam Devrim Konseyi kurduğunu açıkladı.Brse-zinki ise,İran'ın güvenilir bir ülke olmaktan çıktığını ve buradaki askeri malzemenin "yabancıların eline geçmemesi için tedbir aldıklarını" açıkladı.

- Afganistan'da,"müslüman gerillalar" ve ordu arasında başlayan çatışmalar devam ediyor."Cemiyeti İslam" adlı gerilla örgütünün bildirdiğine göre,çatışmalarda,1000 Afgan askeri öldürülmüştür.

16 Ocak Salı

- Tarsus,Trabzon ve İstanbul'da üç kişi öldürüldü.Tarsus'ta öldürülen ise TİP ilçe Başkanının eşi idi.İstanbul'da ise 12 tabanca 1000 mermi

ele geçirildi.

- "ABD-Türkiye Savunma İşbirliği" görüşmeleri önümüzdeki günlerde başlıyor.

- 1979 yılı içinde,1.5 milyar dolarlık borç ödenmesinin planlandığı açıklandı.Ticaret açığının ise,2.250 milyar dolar olacağı açıklandı.

17 Ocak Çarşamba

- İstanbul ve Trabzon'da iki sağcı öldürüldü.Maraş'ta ikiyüze yakın yurttaşın ölmesine sebep olan olayları başlatan bombalama olayını bir ülkücü üstlendi.

- Şah,İran'ı terk ederek,Mısır'a gitti.Ne zaman döneceği yolundaki bir soruyu ise,"bunun kendisinin sağlık durumuna bağlı bir sorun" olduğunu belirterek cevaplandırdı.

- Yunanistan Başbakanı Karamanlis,ABD üslerine nihai bir statünün verilmesi çin,Türk-Yunan sorunlarının çözülmesinin zorunlu olduğunu belirtti.Karamanlis,NATO'ya dönmek için yalvarmak niyetinde olmadıklarını da açıkladı.

- TUSİAD,yaptığı açıklamada,78 yılında izlenen politikanın,79 yılında da izlenmesi halinde,ekonominin tam bir çıkmaz içine gireceğini açıkladı.

- S.Birliği,bazı bloksuz ülkelerin verdiği ve Vietnam'ın Kamboçya işgaline son vermesini isteyen önergeyi veto etti.

- İngiltere'de çok sayıda,kanyon ve nakliyat işçisi greve gitti.

18 Ocak Perşembe

- İstanbul'da biri öğretmen üç kişi,Ankara'da ise bir kişi öldürüldü.

- Ecevit,yaptığı açıklamada "iç ekonomik durumun düzelmesi için gerekli önlemlerin bu ay içinde sonuçlanacağını" açıkladı.

- 10 yıl süreyle,kazancının %20'sini Türkiye Hükümetine gönderen yabancı ülkelerde çalışan işçiler sadece iki ay askerlik yapacaklar.

- Humeyni,Şah'ın kurduğu Naipler Konseyi'nin istifasını istedi.Carter,S.Birliği'nin de istikrarlı bir İran istediğini umduğunu açıkladı.

19 Ocak Cuma

- Kağıthane'de jandarmalara açılan ateş sonucunda iki jandarma ağır yaralandı.Kayseri ve Diyarbakır'da iki kişi öldürüldü.İzmir'de çok sayıda bombalanma olayları meydana geldi.

- Savunma konusunda,ABD ve Türkiye arasında ki görüşmeler başladı.ABD'nin,üslerin Türkiye'ye geçeceği tarih olan 9 eylül 1979 tarihine kadar görüşmeleri bitirmek istediği açıklandı.Bonn'da ise,dört batılı devlet arasında,Türkiye'ye yardım için yapılan görüşmeler devam ediyor.Alman Dışişleri Bakanı,NATO'nun en önemli sorununun şu anda Türkiye sorunu olduğunu açıkladı.

- Sıkıyönetim Mahkemelerinde,dosyaların hızlı bir biçimde kabardığı ve Ankara'daki dosya sayısınının 890'ı bulunduğu açıklandı.Adana-Maraş-

Antep ve Urfa'da, çok sayıda dergi yasaklandı.

- ISO'nun yapılan toplantısında, Başkan Ertuğrul Soysal, hükümeti, "marksist uygulamalar" içinde olmakla suçladı. Yaşar Holding Başkanı ise, bütün partilerin liberal ekonomiye düşman olduklarını açıkladı.
- İran'daki olaylarda 20 kişi daha ölüyor, aralarında, ABD, Hindistan ve BM Elçilerinin de bulunduğu 9 Elçi görevlerinden alındılar. Bunların bir kısmı SAVAK ajanı olarak suçlanmakta. Carter ise, Humeyni'nin, ABD tarafından desteklenen Bahtiyar Hükümetine bir şans tanınması gerektiğini bildirdi.

20 Ocak Cumartesi

- Aydın'da banka soyguncuları polisle çatıştı, yolda geçen bir kişi öldü. İstanbul'da iki bekçi kimlik sordukları kişilerce öldürüldüler. Kağıthane'de iki jandarmayı yaralayan kişilerin "illegal sol bir örgüte" dahil oldukları açıklandı.
- Batı Alman Dışişleri Bakanı, Bonn'da yayınlanan bir gazeteye verdiği bir demeçte, İMF ve Türkiye'nin anlaşmasının çok yararlı olacağını açıkladı.
- Atina ve Ankara'nın ilişkileri yeniden gerginleşmekte. Yunan hükümetinin bir sözcüsü, anlaşmazlıktan, Türkiye'nin sorumlu olduğunu iddia ederken, Ecevit, Yunanistan'ı Türkiye'ye yapılmak istenen yardımı engellemekle suçladı.

21 Ocak Pazar

- CIA ve ABD Temsilciler Meclisi Altkomitesi'nin yaptığı ortak görüşmelerde, İran'daki olaylar nedeniyle, Türkiye'deki üslerin geliştirilmesi önerildi.
- Çeşitli boya maddelerine, %30-%40 zam yapıldı.
- Sıkıyönetim süresince, İstanbul'da 42 soygun yapıldığı, Elazığ, Malatya ve Bingöl'de 81 kişinin gözaltına alındığı açıklandı.

22 Ocak Pazartesi

- Batı'daki dört sanayileşmiş ülkenin toplantısı doğrultusunda, Türkiye'de yeni bazı istikrar tedbirlerinin alınacağı bildiriliyor. Bu tedbirlerin arasında, yeni devalüasyon ve kalkınma hızının düşürülmesi, ücretlerin sınırlandırılması gibi bazı öneriler de yer almakta.
- Adana'da solcu bir genç öldürüldü. MGK, bir aylık sıkıyönetim uygulamasını görüştü.
- Humeyni, Cuma günü, İran'a döneceğini açıkladı. Tahran'da, on bin TUDEH'linin yaptığı gösterilerde, Humeyni taraftarlarıyla çatışma çıktı. Bu arada 20 Milletvekili istifa etti.

23 Ocak Salı

- New York Times gazetesinin yorumcusu, Batı ülkelerinin, Türkiye'ye yardım etmek için kararlı olduğunu, ancak, Türkiye'nin de, İMF'nin koşullarını kabul etmek zorunda olduğunu açıklamıştır.

- ETKO Davası, Ankara sıkıyönetim Mahkemesine gönderildi. Sanıkların savunmasını MHP Maraş Milletvekili Yusuf Özbaş'ın yapacağı açıklandı. Bu şahsın Maraş katliamında büyük bir rol oynadığı söyleniyor.

- Humeyni'nin gelmesini engellemek için tüm havaalanlarını kapatan İran Ordusu, yayınladığı bir bildiriyle, darbeye yanaşamayacağını açıkladı. TUDEH Partisi ise, Paris'te yayınladığı bir bildiriyle, partile-riyle Humeyniciler arasında şimdilik bir birlik oluşabileceğini açıkladı. İran Naipiler Konseyi Başkanı da istifa etti. AP Ajansı, Federal Almanya'nın, İran'daki iki nükleer projesini durdurduğunu, Sovyetlerin ise İran'a komşu olan köyleri boşaltmaya başladığını bildirdi.

24 Ocak Çarşamba

- Adalet Bakanı Mehmet Can istifa etti. Ancak, grubun isteği üzerine yapılan istifa, Ecevit tarafından kabul edilmeyince, Can görevi tekrar geri aldı. Tunceli ve Mardin'de iki kişi öldürüldü.

- Vergi hesap uzmanları, bazı mükelleflerin, geçen yıl sekiz milyar lira tutarındaki vergi gelirlerini gizlediğini ortaya çıkarttı.

- FKÖ, Yasir Arafat'ın Yardımcısı Abu-Hasan ve sekiz kişinin hayatlarını kaybetmesine sebep olan olaylardan İsrail'i sorumlu tuttu.

- Maraş olayları sırasında, yabancı bir havayollarının Ankara Şubesi ile Maraş arasında bazı gizli telefon konuşmaları yapıldığı ve "plan kararlaştırıldığı gibi uygulanıyor" dendiği ihbar edildi.

- Mardin'de bir kişi öldürüldü.

- İsrail'in, Lübnan'a saldırısı sonucunda dört Filistinli öldü.

26 Ocak Cuma

- Kilis'te devrimci bir avukat öldürüldü. Adana'da bir ölü bulundu.

- Vergi hesap uzmanları 22 yükümlünün, 10 milyar lirayı aşkın gelirlerini gizlediklerini çıkarttılar.

27 Ocak Cumartesi

- Ankara Sıkıyönetim Mahkemesi'nde, Savcı Doğan Öz'ün katil sanığı ile ilgili davaya başlandı. İstanbul ve Diyarbakır'da iki kişi öldürüldü. Kars'ta, yarım saat arayla birçok işyeri ve toplum polisi binası bombalandı. Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı, POL-DER, POL-BİR ve diğer polis kuruluşlarını kapattı.

- Bütçe plan karma komisyonu, 79 yılı bütçesini 420 milyar lira olarak bağladı.

- İstanbul İkinci Ağır Ceza Mahkemesi Savcısı, TKP Programı Davasında, 142'nin iptali için Anayasa Mahkemesine başvurdu.

- İran'da askerler halka ateş açtılar ve çok sayıda kişi öldürüldü. Halk, "bir halk ordusu kuracağız, Şaha karşı savaşacağız" diye bağırırken, TUDEH MK'si, öteki demokratik kuruluşların görüşlerini yaymalarına engel olan bazı dinci görüşleri eleştirdi.

28 Ocak Pazar

- Mart ayında petrol ürünlerine yeniden zam yapılacağı açıklandı.
- Ecevit,Libya'da,Callud ile ekonomik ve siyasi sorunlar üzerine bir dizi görüşmelerde bulundu.
- TÜSİAD toplantısında,yabaşıcı sermayenin gerekli olduğu belirtilirken,KİT'ler eleştirildi.Sanayi Bakanı Orhan Alp ise,"hiç çekinmeden geliniz.Her türlü yatırımınızı desteklemekteyiz" dedi.
- Kamran İnan,Akdeniz,Ortadoğu ve Hint Okyanusu'nda,Sovyet yayılmasının büyük boyutlara ulaştığını belirtti.

29 Ocak Pazartesi

- Bahtiyar,Parise gidip,Humeyni ile görüşmek istediğini belirtti.Ancak,Humeyni bunu reddetti.
- Ecevit,Almanya'da çıkan "Der Spiegel" dergisine verdiği demeçte,"aşırı eğimlilerin,halkı bir diktatör istemeye zorladığını" ve "poliste ideolojik çatışmaların giderilemediğini" açıklamış,İran olaylarını dikkatle izlediklerini belirtmiştir.
- Uşak ve Çanakkale'de iki kişi öldürüldü.Ankara Sıkıyönetim Mahkemesi,silahlı eylemlere dönüşmeyen eylemler için takipsizlik kararı aldı.
- Dışişleri Bakanı Gündüz Ökçün,Türkiye'nin dışarda sözüne güvenilir,itibarlı bir ülke haline geldiğini belirtti.

30 Ocak Salı

- Bahtiyar Parise gidip,Humeyni ile görüşmekten vazgeçti.
- Teng Siao Ping,ABD'ye gitti.Waşingtong'da ziyaret dolayısıyla,çok sıkı tedbirler alındı.Görüşmelerde çeşitli ekonomik ve siyasi sorunların ele alınacağı,ancak,şimdilik önemli bir anlaşmanın gerçekleştirilmesinin mümkün olmadığı belirtiliyor.

31 Ocak Çarşamba

- Carter,Ankara'nın,Kıbrıs konusundaki tavrının olumlu ve yapıcı olduğunu açıkladı.
- Irak Dışişleri Bakanı,Suriye ile,bir federasyon içinde birlikten değil,tam bir birlikten yana olduğunu açıkladı.

1 Şubat Perşembe

- Manisa Ticaret Lisesi Müdürü öldürüldü.
- Humeyni'nin bugün,Tahran'a gideceği açıklandı.Bu haber üzerine,milyonlarca İran'lı Tahran'a akın etmeye başladı.
- Birleşik Arap Emirlikleri Başkanı Şeyh Zayed,dış tehlikelere karşı korunmalarının mümkün olması için,ABD'nin yardımının arttırılması gerektiğini açıkladı ve "Şiilerin temelde komünist olduklarını" belirtti.

2 Şubat Cuma

- Humeyni,İran'da büyük gösterilerle karşılandı.Karşılama törenleri,

İran TV'since naklen verilince,TV yayını,Bahtiyar'ın emri üzerine durduruldu.

- İPRAŞ Rafinerisi,petrol olmadığından üretimini tümüyle durdurdu.Bu arada bir aydır Sovyetlerde petrol alımı ile ilgili görüşmeleri sürdüren heyetin,Sovyetlerden bir ile üç milyon ton petrol alımı için anlaşmaya vardığı belirtildi.

- Ticaret Bakanlığının yayınladığı endekselere göre fiat artışı,tüm ülkede ortalama %49 olarak gerçekleşti.

- Deng Siao Ping'in,ABD gezisi sona ererken yayınlanan bildiride, ilişkilerin geliştirilmesi ve hegemonya peşinde koşulmaması maddelerinin yer aldığı da bildiriliyor.

3 Şubat Cumartesi

- Milliyet Gazetesi Yayın İşleri Müdürü Abdi İpekçi vurularak öldürüldü.Cinayetin son derece planlı olarak işlendiği belirtiliyor.Çeşitli kuruluşlar olayı kınayan bildirimler yayınladılar.Bu arada MBK eski üyesi Cemal Madanoğlu da öldürülmek istendi.Tarsus'taki bazı olaylardan sorumlu olan MHP ilçe Başkanı tutuklandı.

- TASS Ajansı,Teng Siao Ping'in Sovyetleri suçlaması karşısında,ABD yetkililerinin kendi görüşlerini açıklamak zorunda olduğunu belirtti.

4 Şubat Pazar

- Ordu'da çıkan olaylarda üç kişi öldürüldü.Bolu ve İzmir'de ise iki kişi öldürüldü.

- Parlementer maaşları net 37 bin liranın üstüne çıktı.

- Humeyni,Bahtiyar'ın barışçı yollardan gitmemesi halinde,cihat ilan edeceğini açıkladı.

5 Şubat Pazartesi

- İpekçi toprağa verildi.Çeşitli illerde çıkan olaylarda birçok kişi yaralandı.

- Vergi tasarısının,işadamlarının istemediği maddeleri kaldırıldı.

- Deng Siao Ping,"ülkemiz ihtiyaç duyduğu teknolojiyi almak için,petrol üretimini arttıracaktır" dedi.Japon yetkilileri ise,Sovyetlere karşı bir birlik için,Çin ile bir ittifak yapmayacaklarını açıkladılar.

6 Şubat Salı

- Ecevit "devleti,silahlı canilere teslim etmek istemiyorsak,bazı davranışlarda birleşmek zorundayız" dedi.

- Gümrük ve Tekel Bakanı Mataracı,kendisine kaçakçı diyen AP'li senatörlerle yumrukladı.

- Halil Tunç "ekonominin darboğazdan kurtulması için olanakların kısıtlanması pahasına fedakarlıkta bulunmaya hazır" olduklarını açıkladı.

7 Şubat Çarşamba

- AP Genel İdare Kurulu,yeni bir hükümet isteminde azimli ve kararlı olduklarını açıkladı.

- İstanbul Sıkıyönetim Mahkemesi, 30 Basın davası hakkında takipsizlik kararı verdi. İstanbul'da parçalanmış bir kadın cesedi bulundu. Çeşitli olaylardan sanık ülkücüler, Sıkıyönetim Mahkemesine devredildiler.

- İran Dışişleri Bakanlığında yapılan açıklamaya göre, İran, CENTO'dan ayrılacaktır. Bundan 23 yıl önce İngiltere, ABD, Türkiye, Pakistan ve İran tarafından oluşturulan CENTO Paktı, Orta Doğu'nun önemli askeri paktlarından biri olup, bölgedeki devrimci ve ulusal kurtuluşçu hareketleri bastırma görevini üstlenmiştir.

8 Şubat Perşembe

- 12 Mart döneminin İstanbul Emniyet Müdürü İlgiz Aykutlu, İstanbulda vurularak öldürüldü. Aykutlu'nun adı birçok işkence, cinayet ve grev kırıcılığı olayına karışmış ve 12 Mart'tan sonra, birçok Baro, avukatlık yapma isteğini redetmişti. Adana'da ismi bir berber öldürüldü. İpekçi'nin katiline benzeyen bir kişi de yakalandı.

- AP'nin yeni bir hükümet isteyen bildirisini, Ankara'da çeşitli yorumlara yol açarken, bunun sadece AP'nin dileği olduğu belirtildi.

- İzmir'de THKP-C üyesi üç soyguncu ömür boyu hapis cezasına çarptırıldı.

- İran'da şu anda iki başbakan birden çalışmakta. Bunlardan birisi Şah'ın başbakanı Bahtiyar, diğeri Humeyni'nin başbakanı Bazargan. Ancak devlet memurlarının büyük bir çoğunluğunun Bazargan'a bağlı oldukları bildiriliyor.

- İsveç'teki Irak Büyükelçiliğindeki üç görevli ve Stockholm Siyasi Polis Şefi ve diğer birkaç kişiden oluşan bir hücrenin, Iraklı ve Filistin'li arap yurtseverleri ve özellikle Kürt göçmenleri hakkında bilgi topladığı ve Irak'a ulaştırdığı açıklandı. Olay, çok büyük tepkilere yol açtı.

- Teng Piao Ping, Japonya'da verdiği demeçte, Sovyetlerin, İran ve Afrika'ya girmeye başladıklarını belirtti ve ABD'nin çeşitli yerlerdeki Sovyet yayılmasına karşı sessiz kaldığını açıkladı.

9 Şubat Cuma

- Demirel, Çankaya'ya yeni bir hükümet önerisi götürdüğü yolundaki söylentiler üzerine "hükümeti, Çankaya'da aramıyorum" demiştir.

- İzmir'li işadamları, yaptıkları bir açıklamada, ya bir AP-CHP koalisyonu kurulmasını, ya da bir milli koalisyonla gidilmesini istediler.

- Cezaevi kaçağı ülkücülerden Veli Can Oduncu, İstanbul'da on ülkücü arkadaşıyla birlikte saklandıkları evde yakalanıp gözaltına alındı. Kayseri'de, halka ve çeşitli kuruluşlara saldırılar artarken, Emniyetin olaylara karşı sessiz kaldığı belirtiliyor. Ordu'da üç polis memuru, görevlerinden alındılar.

10 Şubat Cumartesi

- Ecevit,Fahri Korutürk ile haftalık görüşmesini yaptıktan sonra yaptığı konuşmada,Türkiye'de bir hükümet sorununun bulunmadığını,erken seçimin ise gereksiz olduğunu açıkladı.
- "Askerler de bizim istediğimizi istiyorlar" diyen Humeyni'nin başbakanı Bazargan,altı maddelik programını ilan etti.
- Gaziantep Ülkü Ocağı eski başkanı,Ülkücüler tarafından öldürüldü. PİM üyesi üç kişiyi öldüren polislerin davasına devam edildi.

11 Şubat Pazar

- İran'da Şah'ın muhafız birlikleriyle,Humeyni'ye bağlı Hava Kuvvetleri arasında çıkan çatışmada,60 kişi öldü.Çok sayıda gösterici,Humeyni'nin evini sararak,liderlerini korudu.
- DISK ve TÜRK-İŞ,çıkartılmak istenen vergi tasarılarına karşı çıktı.
- MSP Lideri Erbakan,AP'nin yeni bir hükümet çağrısını yanlıs ve zamansız bulduklarını açıkladı.
- Vietnam,Çin-Vietnam sınırına büyük askeri yığınak yapan Çin'i protesto etti.

12 Şubat Pazartesi

- İran'da,Şah'ın Başbakanı Bahtiyar istifa etti.Halkın ve Humeyni'ye bağlı silahlı kuvvetlerin Radyoevi,Meclis,Başbakanlık gibi önemli yerleri ele geçirdiği bildiriliyor.Halk olayı büyük sevinç gösterileriyle kutladı.
- Kayseri'de ateş açılan kahvede bir kişi öldürüldü.Meclis'teki kavgalı oturumda AP'li Ethem Özgün,CHP'lilere tabanca çekti.
- TÖB-DER Genel Yönetim Kurulu,faşizme karşı birlik çağrısı yaptı.

13 Şubat Salı

- İran'da,Humeyni'nin iktidarı büyük ölçüde ele geçirdiği ve giderek daha çok etkinlik kazandığı bildiriliyor.Bu arada,Muhafız Birliklerinin de teslim olmaya başladıkları ve İran'ın tüm sınır kapılarının kapatıldığı açıklandı.Türkiye Hükümeti İran'daki Amerikan vatandaşlarını kurtarmak için İran'a incirlik üssünden asker ve uçak gönderilmesini isteyen Amerikan önerisini reddetti.Humeyni yönetimini ilk tanıyan ülke ise Pakistan oldu.
- İstanbul'da devrimcilerin gittiği bir kahveye atılan bomba,bir kadının ölmesine neden oldu.Zonguldak'ta arkadaşları polisçe dövülen elektrik işçileri,direnişe geçti.

14 Şubat Çarşamba

- Humeyni,iktidarı ele aldıktan sonra,ABD,yeni hükümetle dostça ilişkiler kurmak istediklerini açıkladı.Ecevit ise yeni yönetimle ilişkilerini geliştireceklerini açıkladı.Sovyet Pravda gazetesi ise,İran'ın da,Etopya,Angola ve Afganistan gibi devrimci bir yola girdiğini açıkladı.

- Dünkü saldırılar sonucunda üç kişi öldürüldü.Hacettepe Üniversitesi öğretim üyesi Prof.Zafer Başak öldürülmek istendi.Ecevit,sıkıyönetimin uzatılacağını açıkladı.
- DİSK Başkanı Abdullah Baştürk,AP-CHP koalisyonunu sağlamaya yönelik oyunların mutlaka bozulması gerektiğini belirtti.
- Çad'ın başkentinde çıkan olaylarda yüzlerce kişi öldürüldü.

15 Şubat Perşembe

- İran'ın Tebriz kentinde halk ve SVAK ajanları arasındaki çatışmalar devam ediyor.Humeyni,halkın silahları bırakmasını istedi.Ancak,"Halkın Fedaileri" adındaki gerilla örgütü bu çağrıya uymayacağını açıkladı.Bu arada,İran'da bir grup,Tahran'daki ABD Elçiliğini bastı ve Elçiyi rehin aldı.Humeyni yanlılarının gelmesinden sonra serbest bırakıldı.
- ABD'nin Afganistan Elçisi öldürüldü.ABD Afganistan ve Sovyetleri sorumlu tuttu.
- Samsun ve Of'ta üç kişi öldürüldü.Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı çok sayıda dergiyi yasakladı.KAVA dergisi yazı işleri müdürü,Diyarbakır'da tutuklanıp Ankara'ya getirildi ve Sıkıyönetime teslim edildi.

16 Şubat Cuma

- Tebriz'deki çatışmalar sürerken,SAVAK yanlılarının direnmeye devam ettiği ve yüzlerce kişinin öldüğü belirtiliyor.
- Sıkıyönetim'de yargılanan ülkücüler,silahlı eyleme zorlandıklarını açıkladılar ve iş istediler.Maraş olaylarında mali zararın 120 milyon lira olduğu açıklandı.

17 Şubat Cumartesi

- İran'da eski Şah yönetiminin elebaşlarından General Nasırı(eski SAVAK şefi),Tahran Askeri Valisi Rahimi ve İsfahan Askeri Valisi Naci kurşuna dizildiler.
- Adana'da dört Yozgat'ta ise bir devrimci öldürüldü.
- İkinci Ordunun gelecek yıl Malatya'ya sevkedileceği açıklandı.
- AP Milletvekili Çakıroğlu,partisinden istifa etti.

18 Şubat Pazar

- İran'da hayat normale dönmeye başlıyor.Ankara'da açlık grevi yapan İran'lı öğrenciler,Türkiye'deki SAVAK ajanlarının,İran Devrim Hükümetine teslim edilmesini istedikler.
- Adana'da devrimci bir öğrenci öldürüldü.
- Bütçenin tümü Millet Meclisinde kabul edildi.
- CHP Erzincan Milletvekili Karsu,oğlunu kaçıran 9 MİT mensubunun yargılanması için Danıştay'a başvurdu.

19 Şubat Pazartesi

- Çin Halk Cumhuriyeti, çok sayıda silah ve askerle birlikte, Vietnam topraklarına hücum etti. Çin Komünist Partisi yayın organı "Halkın Günlüğü" bunun bir karşı-saldırı olduğunu ve "işgalcilere yeterli ceza verildikten sonra" Vietnam'ı terk edeceklerini açıkladı. TASS Ajansı, ise, Moskova'nın, Sovyet-Vietnam Dostluk Anlaşmasının gereklerine uyacağını açıkladı.

- Yalova-Kartal Arabalı Vapurunda, Ulaş Bardakçı'nın anısına slogan atan 300 kişi gözaltına alındı.

20 Şubat Salı

- FKÖ Lideri Yasar Arafat, beraberinde bir heyetle İran'a resmi bir ziyarette bulundu. İran, İsrail ile olan diplomatik ilişkilerini keserek, FKÖ'nü resmen tanıdığını ilan etti. FKÖ temsilciliğine, Tahran'daki İsrail Büyükelçiliği binası verildi. Yeni İran hükümeti, Filistin halkının haklı davasını sonuna dek destekliyeceğini açıkladı.

- Pekin, Güvenlik Konseyinin müdahalesini redederken, Deng Siao Ping, hareketin sınırlı kalacağını açıkladı. Hanoi radyosu ise, Vietnam halkının, asırlar boyunca Çinli istilacıları yendiğini, bu sefer de yeneceğini açıkladı.

- Ankara'da bir polis, İstanbul ve Tirebolu'da birer genç öldürüldü. Çeşitli yerlerde, Ulaş Bardakçı'nın ölüm yıldönümü nedeniyle gösteriler yapıldı. Mecliste ise MHP üyesi Kabadayı ve CHP üyesi Karsu yumruklaştı.

21 Şubat Çarşamba

- Uzakdoğu'da savaş devam ediyor. Çin, cepheye yeni birlikler sürerken, Vietnam Kamboçya'daki 30 bin askerini Çin sınırına sevketti. Sovyet Ordusu alarmı geçirildi. Fransa Adalet Bakanı, Çin'in tutumunu desteklediğini belirtti.

- DİE (Devlet İstatistik Enstitüsü)ne göre, tüketici fiyatları bir yıl içinde %52.5 oranında arttı. Adana ve Kars'ta birer kişi öldürüldü.

- İran'da bir deniz üssünde ayaklanma çıktı. Humeyni, "haydutlara" karşı amansız davranacaklarını ve onları yok edeceklerini açıkladı. Eski yönetimin elebaşlarından dört general daha kurşuna dizildi.

Kürdistan'ın Kermansah kentinin SAVAK Şefi General Hüseyin Hemedaniyan da kurşuna dizilenler arasında. Bu arada Şah'ı Mısır'a götürüren özel uçak, personeli tarafından kaçırılarak İran'a geri getirildi.

- Irak, Libya ve S. Arabistan, Türkiye için üçlü bir "Yardım Konsorsiyumu" kuracaklar.

22 Şubat Perşembe

- Moskova, Çin'i sert bir dille eleştirdi ve Çin'in cezasız kalmayacağını açıkladı.

- Ankara, Kars ve İzmir'de üç kişi öldürüldü. CHP Genel Merkezi bomba-

balandı.

- ABD Dışişleri Bakanlığı, "Şah'ın kendisi dilerse" kabul edeceklerini açıkladı. "Halkın Fedailerini" adlı gerilla örgütü, Humeyni'ye karşı düzenlediği yürüyüşü erteledi.
- Adalet Bakanı, Haziran'dan beri "25 bin anarşist" yakalandıklarına ve 54 bin yatak kapasiteli cezaevlerinde yer kalmadığını açıkladı.

23 Şubat Cuma

- Demirel, hükümetin sıkıyönetimi sulandırdığını "Silahlı Kuvvetlerin sıkıyönetim yapmasına engel olduğunu" belirtti. Ecevit ise, hükümette devalüasyon yapma eğilimi ve kararı bulunmadığını açıkladı.
- Adana'yaylım ateşine tutulan bir kahvede dört kişi öldürüldü. TÖB-DER Başkanı Gazioglu, TÖB-DER ve DİSK'in aranması olayını kınadı.
- Çin kuvvetleri, Vietnam'daki Lao Kay şehrini ele geçirdi. Çin ve Sovyetler, sınır bölgesindeki kuvvetlerini karşılıklı olarak alarma geçirdi.
- İran Hükümeti, Sovyetler sınırında bulunan üslerin, ABD'ce işletilmesine izin verilmeyeceğini açıkladı.

24 Şubat Cumartesi

- MGK, sıkıyönetimin uzatılmasını, Bakanlar Kurulu'na tavsiye etme kararını aldı.
- Ankara, Adana ve İstanbul'da üç kişi öldürüldü.
- AP'den istifa eden Çakıroğlu, MHP'ye girdi.
- Gazete ve kitap kağıdına % 40 zam yapıldı.

25 Şubat Pazar

- Sıkıyönetim, Meclis gündemine getirildi. CHP, 53 karşı oyla, sıkıyönetime evet denilmesi için bağlayıcı karar aldı. Demirel, sıkıyönetim istegine red oyu vereceklerini açıkladı.
- Çeşitli olaylarda dört kişi öldürüldü.
- 7 Uluslararası Banka, Türkiye'nin 'taze para' önerisinin kabulü için, Türkiye-İMF anlaşmasını şart koştu.
- Çin'in Vietnam'a karşı giriştiği saldırı devam ederken, BM'de Çin ve Sovyet delegeleri birbirlerini suçladı. Sovyet Delegesi, Çin'e silah ambargosu uygulanmasını istedi. TİP'in yeni başlayan 2. büyük Kongresinde, Genel Başkan Behice Boran, yaptığı konuşmada, Çin'in emperyalizmin safında yer aldığını açıkladı.

26 Şubat Pazartesi

- Sıkıyönetim, Meclis'te 225 red oyuna karşılık 357 oyla iki ay uzatıldı.
- Kuzey ve Güney Yemen arasında başlayan çatışmalar devam ediyor.
- Humeyni, Sovyet Elçisine, "içişlerimize müdahale etmek isteyenlere karşı tüm gücümüzle savaşacağız" dedi.
- Ecevit, OECD'ye yeni bir devalüasyon yapılmıyacağını resmen bildirdi.

27 Şubat Salı

- Urfa'da bir sendikacının oğlu öldürüldü.Sıkıyönetim Savcısı,otobüs kurşunlamaktan sanık iki ülkücü için ölüm cezası istedi.
- Çin-Vietnam savaşı yoğunlaşıyor.Çin,Vietnam'da 80 km ilerledi.ABD Maliye Bakanı,Çin'in geniş çaplı bir savaş tehlikesi yarattığını belirtirken,Brejnev'e Carter'in,"Kırmızı telefon"ile bir görüşme yaptıkları belirtildi.
- Tanzanya Kuvvetleri,İdi Amin'in Tanzanya topraklarındaki hak talebi nedeniyle,Uganda'ya karşı saldırıya geçti ve Başkent Kampala'ya 130 km yaklaştı.

28 Şubat Çarşamba

- 1979 Mali Yılı Bütçesi,213 red oyu karşılık 228 oyla kabul edildi.
- Saruhanlı kazasında iki ülkücü öldürüldü.Istanbul'da polis dur emrini dinlemeyen iki kişi öldürüldü,Maraş olayları ile ilgili olarak 588 kişinin tutuklandığı açıklandı.
- Alkolsüz meşrubatlara % 20 zam yapıldı.
- Dünyanın çeşitli bölgelerindeki sıcak savaşlar devam etmekte.Çin'in Vietnam'a karşı yeni bir saldırı hareketine girişeceği belirtilirken,Kuzey ve Güney Yemen arasındaki savaşlar hızlı bir biçimde şiddetlenmekte.ABD'nin Kuzey Yemen'e 100 milyon dolarlık silah vereceği açıklandı.Rodezya uçakları,Angola topraklarını bombaladılar.Tanzanya ve Uganda arasındaki çatışmalar devam etmekte.Libya'nın ise İdi Amin'i desteklediği belirtiliyor.Irak Hava Kuvvetlerinin ise sınırı geçerek İran Kürdistan'ındaki Bane kentinin bir pazar yerine saldırdıkları ve 15 kişinin ölmesine ve birçok kişinin de yaralanmasına yol açtıkları belirtildi.
- TİP'in ikinci Büyük Kongresinde alınan bir kararda,CHP'nin demokratik gelişmenin önünde bir engel teşkil ettiği açıklandı.

1 Mart Perşembe

- Turizm haricindeki devlet yatırımlarında büyük bir kısıtlanmaya girileceği açıklandı.
- Çin'in Vietnam'a karşı giriştiği hareketin tepkileri devam etmekte.Pravda Gazetesi,tüm dünya kamuoyunu uyardı.NATO yetkilileri ise,bu savaşın,bir Sovyet-Çin savaşına dönüşeceği görüşünde olmadıkları belirtiliyor.
- Gaziantep ve Denizli'de iki kişi öldürüldü.
- Carter,İran'ın yeni yöneticilerinin kendileriyle iyi ilişkiler kurmak istediklerini açıkladı.
- Kürt Ulusal Hareketine uzun yıllar önderlik etmiş bulunan General Mustafa Barzanî,Amerika'da 76 yaşında öldü.Barzanî'nin cenazesi,İran Kürdistan'ının Şano kentinde toprağa verilecek.

2 Mart Cuma

- Enerji ile ilgili yeni kısıtlamalar getirileceği belirtilirken, petrol darlığının yeniden had safhaya geldiği açıklandı.
- Ecevit, ekonomiye çeki düzen verilmesinin artık kaçınılmaz bir hal aldığını açıkladı.
- Kürdistan'ının Mehabad kentinde KDP tarafından yapılan mitinge 50 bin kişi katıldı. İran hükümeti yetkilileri, Kürdistan, Azerbeycan ve diğer ulusal azınlıklara özerklik verileceğini açıkladı.

3 Mart Cumartesi

- Bir mutemed arabasına saldıran soyguncular, iki kişiyi öldürüp, 16 milyon lirayı alarak kaçtılar. İstanbul'da iki, Konya'da bir kişi öldürüldü.
- Silahlı Kuvvetler ve sıkıyönetim konusunda, Demirel ve Ecevit arasında başlayan tartışmalar devam etmekte. Ecevit, Demirel'in iktidarı yıpratmak için, Silahlı Kuvvetleri rencide etmeye başladığını bildirirken, Demirel ise, Silahlı Kuvvetlerin gölgesinde iktidar olunamıyacağını açıkladı.
- Sovyetler'le petrol alımı için anlaşma imzalandı. Petrolün ilk yüzbin tonluk kısmı, bu ay içinde gelecek.

4 Mart Pazar

- Hükümetin alacağı ekonomik tedbirler arasında petrole %50 zam yaması ve petrol kullanımının kısıtlanmasının da bulunduğu açıklandı.
- 16 Nisan'da yapılacak Türk-İş kongresi için hazırlıklar sürmekte. Konfederasyona bağlı 18 sendika, yönetimi eleştirerek yeni ve çağdaş bir yönetim için çalışacaklarını açıkladı.
- MIT'in üst yönetiminde bazı anlaşmazlıkların hüküm sürdüğü ve MIT müsteşarı Adnan Ersöz'ün istifa ettiği bildiriliyor. Ancak, Başbakanlık yetkilileri olayı kesinlikle yalanladılar.
- Çin, Vietnam'ın stratejik bir şehri olan Lang Sao'yu ele geçirdi. Bulgar yetkilileri, Çin-Vietnam savaşı konusunda, Doğu Blokunu desteklemeyen Yugoslavya ve Romanya'ya gözdağı vermek için çok sayıda Sovyet askerinin ülkelerine geldiği iddiasını yalanladı.
- General Barzani'nin cenazesi, Tahran Havaalanında, yüzbinlerce kişi tarafından karşılandı. İran Dışişleri Bakanı Kerim Sencabi, İran Hükümeti adına cenaze töreninde hazır bulundu. Cenaze, daha sonra, ailesinin bulunduğu Tahran yakınlarındaki Kereç kasabasına götürüldü. Orada yapılan dini törenden sonra, helikopterle, İran Kürdistan'ının Şino kentine götürülerek toprağa verildi.

5 Mart Pazartesi

- Paris'te OECD'nin toplantısına katılan Müezzinoğlu, burada da karşılarına IMF'in öne sürdüğü koşulların getirildiğini belirtti ve "şu anda, bir şey söylemenin erken" olduğunu açıkladı.
- Devlet Bakanı Çetin, bir günlük ziyaret için Sofya'ya gidiyor.

- Aksaray'da,TÖB-DER toplantısını basan polis 35 kişiyi gözaltına aldı.

6 Mart Salı

- Adana,Maraş,Antep ve Urfa illeri Sıkıyönetim Komutanı,yayınladığı bir bildiriyle,sıkıyönetimden hoşnut olmayan anarşinin planlayıcılarından bazılarının,sıkıyönetimi "taraf tutuyor" diye göstermek istediklerini açıkladı.
- Urfa'da sağ görüşlü bir kişi öldürüldü.
- İran'da yedi eski görevli kurşuna dizildi.
- Brejnev,SALT anlaşmasının,yakında imzalanacağını açıkladı.

7 Mart Çarşamba

- Adana'da iki devrimci öğrenci öldürüldü.Urfa'da,kızkaçırma yüzünden iki köy arasında çıkan çatışmada,5 kişi öldürüldü.
- ATAS'ın %51 hissesi,Türkiye tarafından satın alınacak.Anlaşmanın önümüzdeki günlerde imzalanacağı açıklandı.Libya ve Irak,Türkiye'ye sattıkları petrole zam yaptı.Sovyetlerin Irak petrol boru hattı yoluyla Türkiye'ye petrol vereceği ve Bulgaristan üzerinden de elektrik vereceği açıklandı.
- Çin Halk Cumhuriyeti,Vietnama karşı giriştiği saldırıyı durdurduğunu ve tüm kuvvetlerini Vietnam'dan çekmeye başladığını Birleşmiş Milletler'e resmen bildirdi.Çin Komünist Partisi yayın organı "Halkın Günlüğü" gazetesi de,aynı konuda bir açıklama yaptı.

8 Mart Perşembe

- Petrole büyük oranda zam yapılacağı tahmin ediliyor.Bu arada tüp gaz fiyatları 120-130 liraya çıktı.Petrol tüketiminin kısıtlanması için de tedbir alınmaya başlanacağı açıklandı.
- Yurt çapında gezici görev yapacak olan 20 "anti-terör timi" kuruldu.Cerahpaşa'da 16 milyonluk soygunu gerçekleştirdikleri polisçe belirtilen 7 kişinin ismi açıklandı.Ankara'da bir kuyumcu dükkanı soyularak üç milyon lira değerinde mal çalıandı.
- Humeyni,Bazırgan hükümetini,zayıf davrandığı,Batı özentisi içinde olduğu ve baticılığa düşkünlüğü için eleştirdi.
- Suriye Dışişleri Bakanı,Yemen olaylarından dolayı ABD'yi suçladı.

9 Mart Cuma

- Korutürk,ordunun politika dışı bırakılmasını istedi.
- Ticaret Bakanı Köprülüler,lastik dışalımında bundan sonra özel sektöre izin verilmeyeceğini açıkladı.

10 Mart Cumartesi

- Sıkıyönetim Eşgüdüm Komutanlığı,son on günde olayların %35,ölüm olaylarının ise %60 azaldığını iddia etti.
- İstanbul'da benzin darlığı nedeniyle,vapur ve otobüs seferleri kısıtlandı.

- 7 kişiyi öldürmekten sanık Veli Can Oduncu,ilk cinayet davasından 16 yıl hapis cezasına çarptırıldı.
- Irak Hükümeti,"Kürtlere özerklik" ile yasanın bu yıl yürürlüğe gireceğini açıkladı.
- ABD Başkanı'nın Ortadoğu gezisi sürüyor.Mısır'ın ABD'ye yeni bazı karşı önerilerde bulunduğu belirtilmekte.Bu arada,ABD'nin Hint Okyanusunda yeni bir filo kuracağı da belirtilmekte.

11 Mart Pazar

- Ekonomi krizi,bütün şiddetiyle devam ediyor.Almanya'da yapılan ve Maliye Bakanı Müezzinoğlu'nun katıldığı toplantıların tam bir başarısızlıkla sonuçlandığı haber verilmekte.Sovyetler Birliği,vereceği bir milyon ikiyüz bin petrolün bedelinin buğdayla ödenmesini isteyen Türk önerisini reddetti.
- Maraş'ta bir lise öğrencisi öldürüldü.
- İran'da elli bin kadının yaptığı 'çarşafı protesto mitingi'nde olaylar çıktı.

12 Mart Pazartesi

- ABD Senatosunun "Çoğunluk Lideri" durumunda bulunan Robert Byrd, ABD'nin Türkiye'ye yardım etme eğiliminde olduğunu açıkladı.
- Maraş Lisesi Müdür Yardımcısı öldürüldü.Ankara'da da bir öğrenci öldürüldü.Çeşitli yerlerde,8.yıl dönümü nedeniyle 12 Mart protesto edildi.
- Demirel,çeşitli illeri kapsayacak olan gezisine Afyon'da başladı ve AP'li taraftarların erken seçim isteyen dövizleriyle karşılandı.

13 Mart Salı

- MİT'in sıkıyönetime bilgi vermeyi reddettiği ve buna gerekçe olarak da,gerekli bilgilerin,ilgili kurumlara gönderildiğini iddia ettiği belirtilmekte.
- İran ve Pakistan Cento'dan çekildiler.Böylece Cento'nun çalışmaları fiilen durdu.
- Demirel,12 Mart ile ilgili olarak yaptığı konuşmasında,12 Martı,devletin sokağa fidye olarak verilmesi diye niteledi.
- Akaryakıt stoklarının tamamen eridiği ve Cuma günü yeni bazı zamların yapılacağı açıklandı.
- Bonn ve Washington aracılığıyla,IMF'nin yumuşatılmaya çalışıldığı açıklandı.Ecevit ise Newsweek Dergisine verdiği demeçte,"Batılı dostlarımızın yeterince destek göstermemeleri bizi hayal kırıklığına uğrattı" demiş ve Türkiye'nin müslüman ve sosyalist ülkelerle ilişkilerini geliştireceğini açıklamıştır.
- Akhisar'da 12 Mart protesto gösterisinde bir polis öldürüldü.Pazarlık Lise Müdür Yardımcısı ve Adıyaman MHP ilçe Başkanı öldürüldü.

14 Mart Çarşamba

-Döviz darlığı doruk noktasında.Türkiye'nin bu ay 145 milyon dolar borç ödemek zorunda olduğu açıklandı.Müezzinoğlu'nun Bonn ve Paris'te yaptığı toplantıların tam bir başarısızlıkla bitmesinin,Ankara'da "düş kırıklığı" yarattığı belirtilmekte.

- Ecevit,işadamları ile yaptığı toplantıda,"öncelikle kendi gücümüze güvenmek zorundayız" demiştir.Halit Narin ise "her üretim sektörünün zorlayıcı yöntemlerle yönetilmesini" istemiştir.

- İstanbul ve Antep'te iki kişi öldürüldü.ETKO üyesi 16 kişi silahlarıyla ele geçirildiler.

- Örgütlü suçlarla ilişkin çalışmayı sürdürmek için "İç Güvenlik Müsteşarlığı"nın kurulacağı açıklandı.

- Sükan,"süper devletlerin Türkiye'yi kendilerine hedef olarak seçtiklerini" ve "ortaya çıkan yeni koşullar nedeniyle,Türkiye'nin eski anlaşma ve ittifakları yeniden gözden geçirmesinin zorunlu" olduğunu açıkladı.

- Güney Yemen,"Emperyalizmin Basra Körfezindeki emellerine" dikkat çekti ve ABD'yi sert bir dille eleştirdi.

- Carter'in Ortadoğu gezisinden şimdilik bir sonuç alınmadığı bildiriliyor.Suudi Arabistan ise,Mısır'ın,Arap ülkelerinin aleyhine olarak İsrail'le bir anlaşma yapması durumunda,bu ülkeye ekonomik yardımlarını keseceğini açıkladı.Bilindiği gibi,bu yardımlar,Mısır'ın ekonomisi için çok önemli bir yer tutmakta.

15 Mart Perşembe

- Petrol kısıtlanmasının sağlanması için,tüm yurttaki,tek-çift plaka uygulanmasına gidilecek.Buna göre,05-21 saatleri arasında,bir gün tek bir gün çift nolu arabalar trafiğe çıkabilecekler.Bu arada,Wells Fargo kredisinin vadesi dolan ve ödenmesi gereken,62.5 milyon dolarlık tutarının 2 ay daha ertelenmesine çalışılmakta.

- Ecevit,TÜRK-İŞ ve DISK Başkanlarıyla görüştü.Tunç,"hükümete verdiğimiz destek devam etmekte" derken,Baştürk Ecevit'e 14 sayfalık bir öneriler demeti verdi.

- Adana'da bir kişi öldürüldü.

- Mısır ve İsrail arasında anlaşma sağlandı.Buna göre,Filistinlilere özerklik verilecek ve Mısır'da İsrail'e petrol satmayı kabul edecek. FKÖ ve Ürdün,anlaşmaya ilk tepki gösterenler arasında.

- Yargıtay Başsavcısı,TEP'in kapatılması için mahkemeye başvurdu.

16 Mart Cuma

- Vergi Paketi bugün açılıyor.Süt,tereyağı,sabun,boya,deterjan vs. maddelerinin satış fiyatları serbest bırakıldı.Özel bankalarda sadece 60 milyon dolar döviz rezervi bulunduğu belirtiliyor.

-Bakanlar Kurulu,NGK'nun tavsiye kararı üzerine,CENTO'dan çıkma kara-

rı aldı.

- Ecevit, DİSK Başkanı Baştürk, TÜRK-İŞ Başkanı TUNC ve TİSK Başkanı Halit Narin ile ortak bir görüşme yaptı.
- Sovyetler Birliği, Kıbrıs sorunu için uluslararası bir konferansın toplanması isteğini tekrarladı.
- Konya ve Antalya'da iki kişi öldürüldü. Diyarbakır Eğitim Enstitüsü-ne açılan ateş sonunda üç kişi yaralandı.

17 Mart Cumartesi

- Petrole %80'i aşan oranda zam yapıldı. Bayiler, petrol zamından dolayı iki milyar lira ek kazanç elde edecekler. Sigara, tuz, şeker, kibrit, kömür, demir, çimento vs. gibi maddelere de zam yapıldı.
- DİSK; Maden-İŞ, Bank-Sen, Baysen-İş, Yeraltı Maden-İş sendikalarına geçici olarak Konfederasyondan uzaklaştırdı.
- Hua Kua Feng, Çin'in tüm birliklerinin Vietnam'dan çıktığını açıkladı. Vietnam, Dışişleri Bakan Yardımcıları düzeyinde görüşmelerin başlamasını istedi. Laos Radyosu, Çin Birliklerinin, Laos topraklarından üç kilometre içeri girdiğini ve Çin'in Laos'ta bir darbe düzenlemeye çalıştığını belirtti.

18 Mart Pazar

- Çimento ve demir fiyatlarına yapılan zamlar belli oldu. Akaryakıt darlığı ise sürmekte. ABD'nin Türkiye'ye önerdiği ekonomik yardımın, 98 milyon dolardan 200 milyon dolara çıkarılacağı belirtilmekte.
- Süleyman Demirel, işadamlarıyla İstanbul'da yaptığı toplantıda, "hükümetin zamları alıştıra alıştıra gerçekleştirdiğini, bunun bir soygun olduğunu" belirtmiştir.
- Ayetullah Şeriat Medari, Afganistan'da düzene karşı ayaklanan "müslüman gerillalarının" desteklenmesi gerektiğini açıkladı.

19 Mart Pazartesi

- 3 günden daha az bir süre için Türkiye'de kalmak isteyen turistler 100 dolar bozdurmak zorunda kalacaklar.
- CENTO'nun "tasfiyesi" için üye ülkeler önümüzdeki haftada toplantıya çağırılacaklar.
- Mısır Başbakanı Halil, Doğu Kudüs'ün yine Arapların eline geçeceğini ve Mısır'ın da ABD'nin Ortadoğu'daki uydusu ya da çıkarlarının koruyucusu olmayacağını belirtti. FKÖ Lideri Ürdün'de, Brzezinsky ise Suudi Arabistan'da görüşmelerde bulundular.

20 Mart Salı

- Fiat Kontrol Komitesi, çamaşır makinası, buzdolabı vs. gibi dayanıklı ev tüketim mallarına %20 zam yaptı. Akümülatör fiiaları %42 arttı.
- Demirel, Ecevit iktidarı için "bunların gidişi, Allende gidişidir" dedi. Türkiye'de Amerikan güdümlü bir askeri darbe beklenip beklenmediği yolundaki bir soruyu da, bunu bilmediğini, ancak, Allendenin gidişinin de bu gidiş olduğunu belirterek cevap vermiştir.

- İran'ın Senendec(Şino) kentinde,otonom bir Kürdistan isteyen Kürtlerle,İran Hükümet Birlikleri arasında şiddetli çatışmalar patlak verdi.çatışmalarda çok sayıda kişinin öldüğü belirtilmekte.Humeyni ise,Kürtlerin,sunnilerle şiilerin arasında bir ayırım olmadığını bilimleri gerektiğini açıkladı.

- Sovyetler Birliği,Afganistan'daki müslüman gerillalara yardım etmeleri için Çin,İran ve Pakistan hükümetlerini uyardı.

21 Mart Çarşamba

- Margarin fiatlarına %25-52 oranında zam yapıldı.Otomobil fiatları %25 arttırıldı.Önlemler paketinin ikinci kısmının bugün açılacağı belirtildi.İstanbul valisi,ayrıcalık yaratmamak için tek-çift plaka uygulamasına gidilmeyeceğini açıkladı.

- Trabzon ve Tokat'ta iki kişi öldürüldü.İçişleri Bakanlığı,derneklerin başına,"devrimci" isiminin getirilmesini yasakladı.

- İran'da Kürtler ve hükümet birlikleri arasındaki çarpışmalar,"ateşkes"e rağmen devam ediyor.Kürtlerin,askeri garnizon,Radyo ve TV gibi şehrin bazı önemli yerlerini ele geçirdikleri bildiriliyor.

22 Mart Perşembe

- Başbakan Ecevit,'önlemler paketi'nin bir bölümünü daha açıkladı.Bu önlemlere göre,dışsatım şansı yüksek olan maddelerin iç satımı kısıtlanacak,dışsatımda döviz yatırımına öncelik tanınacak,kamu kesiminde,fuel-oil yerine linyit kullanılacak resmi araba kullanımı azaltılacak,yurtdışındaki işçilerin her yıl belli miktardaki dövizini Türkiye'ye göndermeleri zorunlu olacak,dış kadro ve borçlar asgariye indirilecek vs.

-Japonya'nın Türkiye'ye 50 milyon dolar acil borç kredisi vereceği açıklandı.

- Bursa ve Hatay'da iki kişi öldürüldü.Kayseri,Kars ve Elazığ'da meydana gelen büyük olaylarda çok sayıda kişi tutuklandı.

- Begin'in parlamento'da yaptığı ve Kudüs'ün Araplara verilmesinin, ya da İsrail'in 1967 öncesi topraklarına çekilmesinin mümkün olmadığını belirttiği konuşması,Mısır Başbakanı Halil tarafından sert bir şekilde eleştirildi.Halil,bu konuşmanın Mısır'da soğuk düş etkisi yarattığını açıkladı.

23 Mart Cuma

- Dış ekonomik ilişkilerde,önümüzdeki günlerde hareketli bir dönemin başlayacağı belirtiliyor.Demirel,önlemler paketini eleştirirken,bunu dinamizm değil dramatism olduğunu açıkladı.Demirel konuşmasında,Ecevit'i Çamberlayn ve Kerensky'e de benzetti.

- Gaziantep,Ankara ve Adana'da biri polis dört kişi öldürüldü.

- Kürtlerin İran'daki silahlı savaşı devam etmekte.Halkın Fedaileri adlı gerilla örgütünün de Kürtlerin mücadelesini desteklediği açık-

landı.Çatışmaların diğer ulusal azınlıklara sıçramasının da olanak dahilinde olduğu belirtiliyor.

24 Mart Cumartesi

- MHP'nin kadınların boş tencerelerle,şöförlerin ise boş bidonlarla yürüyecekleri bir yürüyüş yapacağı açıklandı.Ecevit,yöntemin Allende döneminde,Şili'de faşistler tarafından uygulandığını belirtti ve "Türk şöförlerinin oyuna gelmeyeceklerini" açıkladı.CHP Genel Sekreteri M.Üstündağ,Demirel için gerekirse onu İdi Amin'e benzetebileceklerini açıkladı.

- Tarsus ve Urfa'da iki kişi öldürüldü.

25 Mart Pazar

- Türkiye Şöför ve Otomobilciler Derneği Genel Başkanı ve AP İstanbul Milletvekili Hüsamettin Tiyenşan,üye örgütlere birer telgraf göndererek şöförlerin,"kontakta kapayıp direnişe geçmeye " hazır olmalarını istedi.Derneğin bu sorunu görüşmek için yarın toplanacağı belirtildi. Allende döneminde hükümeti devirmek için Şilili faşistlerin uyguladığı bu tip direnişe,birçok şöför derneğinin karşı olduğu da belirtildi.

- Adana'da iki,Kayseri'de bir kişi öldürüldü.Samsuna giden Türkes ve konvoyu taşlandı.Trabzon'da iki cinayetten sanık 7 ülkücü ve onları saklayan iki polis,İstanbul'da yakalandı.

- OPEC,petrol fiatlarını Nisan ayı başından itibaren geçerli olmak üzere,13,5 dolardan 14,5 dolara çıkardı.

26 Mart Pazartesi

- OPEC'in Türkiye'ye 600 milyon dolar vermek istediği,ancak bunun için de Türkiye'nin İMF ile anlaşmasının zorunlu olduğu belirtiliyor.

- Tiyenşan'ın girişimlerinin tepkileri sürüyor.Ankaralı şöförler,ne karar alınırsa alınsın,bu karara uymayacaklarını belirttiler.

- Demirel,zamların ve yeni ekonomik tedbirlerin eleştirisine devam ediyor.Dün yaptığı bir açıklamada,Demirel,zamların 1971 de kendilerinin yaptığı gibi,"yedirilerek" yapılması gerektiğini açıkladı.

- Devlet Bakanı Sükan,"muhtemel gelişmelerin göz önünde tutularak" silahlı Kuvvetlerin,teyakuz halinde bulundurulduğunu açıkladı.

- Adana'da iki kişi daha öldürüldü.İstanbul Sıkıyönetim Mahkemesi, "önlemler bakımından zayıf olan" 27 banka şubesinin para alım ve verim işlemlerinin durdurulmasını kararlaştırdı.

27 Mart Salı

- Şöför ve Otomobilciler Derneği 2 Nisandan itibaren 'kontak kapama' eylemine başlayacak.Direnişin 4 ilâ 10 gün süreceği bildiriliyor.Gaziantep'te 4,İstanbul'da MHP eski Eyüp ilçe Başkanı öldürüldü.

- Mısır ve İsrail arasında barış anlaşması imzalandı.Carter,Begin ve Sedat arasında yapılan üçlü görüşmede varolan pürüzlerin giderildiği açıklandı.Carter,anlaşmanın sürekli bir barış sağlayacağını açıklar-

ken, antlaşmayı protesto için, Batı Şeria'da ve Gazze'de yas ilan edildi. Irak hükümeti, antlaşmayı ihanet belgesi olarak suçladı.

- Tanzanya kuvvetlerinin hızla Kampala'ya yaklaştıkları ve Entebbe havaalanıyla Kampala arasındaki ilişkilerin kesildiği belirtildi.

28 Mart Çarşamba

- Demirel, MHP oylarının kendileri için önemli olmadığını, Çağlayangil ise, halkın AP'nin MHP ya da MSP ile birleşmesini istemediğini belirtti.

- Elektriğe ortalama 30 kuruş zam yapıldı. Böylece elektriğini kilovat saat fiyatı 114 kuruşa çıktı.

- "Kontakt kapama eylemi"ne karşı kamu araçlarının devreye gireceği ve birçok şöförün eyleme katılmayacağı açıklandı.

- Mısır-İsrail antlaşmasına tepkiler sürüyor. Türk Dışişleri yetkilileri, "İsrail'in kati tutumunun geniş kapsamlı ve katî barışa engel" olduğunu belirtti.

- İran'da Türkmenler ile Ordu Birlikleri arasında şiddetli çatışmalar patlak verdi. Olaylarda çok sayıda kişinin can verdiği açıklandı.

29 Mart Perşembe

- Asgari Ücret tesbit Komisyonu Başkanı Bahir Ersoy, asgari ücretin IMF için en uygun cevap olacağını, ancak, çalışanların korunması için de, asgari ücretin yeniden saptanması gerektiğini açıkladı. Irak ve Suriye, sınır illerinde "ticaret" için görüşme önerisini şiddetle reddetti.

- Tuna, "kontakt kapama işleminin demokratik rejime gölge düşürücü nitelikte" olduğunu açıklarken, Ecevit de bu eyleme karşı önlemlerin alındığını açıkladı.

- Uşak'ta bir öğrenci öldürüldü.

- CHP'li 73 parlamenter, dört sendikayı geçici olarak uzaklaştıran DİSK yönetimini eleştirdi.

- Afganistan, Pakistan ve İran'ı içişlerine karışmakla suçladı.

- Tanzanya Birliklerinin Kampala'yı tamamen kuşattığı ve Kampala'ya girişin an meselesi olduğu bildiriliyor. İdi Amin ise, "tarihe geçecek bir zafer" kazandıklarını açıkladı.

30 Mart Cuma

Bakanlar Kurulu ve Sıkıyönetim yetkilileri, Şöför ve Otomobilciler Derneğinin direnişine engel olunacağını belirttiler.

- ABD Kongresinin, 1979'da, Türkiye'ye 202 milyon dolar yardım vereceği ve bunun da askeri yardım olarak kullanılacağı açıklandı.

- IMF yeni önlemleri olumlu bulduklarını açıkladı.

- ABD'de Pensilvanya eyaletinde, bir atom santrali nükleer artıkmaya başladı. Artıkların halk için büyük bir tehlike teşkil ettiği açıklandı.

31 Mart Cumartesi

- Ecevit ve Demirel TV'nin kendilerine ekonomik sorunlarla ilgili olarak sordukları soruları cevaplandırdılar. Demirel borçlanmanın pek

o kadar kötü olmadığını belirtti ve "keşke daha fazla borçlanabilseydik" dedi.

- Mahir Çayan ve 9 arkadaşı birçok yerlerde anıldılar.Tüm Türkiye'de, 100'ün üzerinde korsan gösteri yapıldı.Taksim'de,bir otomobile yerleştirilen otomatik ses verici bir saatlik yayın yaptı.

- Ecevit;"Türk esnafı,Türk demokrasisinin güvencelerinden biridir.Şili benzeri yöntemlerle,demokrasi dışı eylemlere katılmayacaktır.Bu eylem girişimi,AP lideri Demirel'in,talibsiz Allende ve Şili benzetmesiyle ayrı zamana rastlamıştır" dedi ve hükümet olarak bu tehdidin ortadan kalkmasından sonra Esnaf ve Sanatkarlar Derneği ile görüşmeye hazır olduklarını açıkladı.Tiyenişan ise,kontak kapama eyleminin,sıkıyönetim bildirilerine uygun olarak sıkıyönetim olan bölgelerde uygulanmamacığını ve bunun sıkıyönetimin kalkmasından sonraya erteleneceğini açıkladı.

Y O R U M L A R

TÜRKİYE

1-Sıkıyönetimin üç aylık bir dönemi sona erdi.Bu dönem içerisinde, sıkıyönetim ilân edilirken belirtilen şeyler gerçekleştirilemedi.Sıkıyönetimin başlıca amacı olarak anarşik sorunlar gösterilmiş ve terör hareketlerinin durdurulması gerektiği açıklanmıştı.Ancak geçtiğimiz üç ay içinde,terör hareketleri önemli oranda azalmakla birlikte, devam etti.Türkiye'nin yurt dışında en tanınmış gazetecilerinden birisi olan Abdi İpekçi'nin öldürülmesi olayı karşısında,sıkıyönetim hiçbirşey yapamadı.Devrimciler ve çeşitli kuruluşlar üzerindeki baskı alabildiğine devam etti.Gözlemciler,terörün azalmasından çok,terörü yaratan kaynakların üzerine gidilmediğini ve bunların açık ve gizli olarak çeşitli örgütlenmelerini sürdürdüklerini belirtmekteler.Gercekten,bu dönem içerisinde,MHP ve Ülkü Ocaklarına karşı hiçbir ciddi tedbir alınmadı.Ancak,devrimci ve demokrat nitelikteki birçok yayın yasaklandı ve kurumlar kapatıldı.Çeşitli gösteriler ve yürüyüşler yasaklandı.Bütün bunlar sıkıyönetimin gerçekte terörün esas odağı olan MHP ve onun destekçisi AP'ye yönelmediğini açık bir biçimde ortaya koyan bir olguydu.Ancak,buna rağmen,AP-MHP,sıkıyönetimi eleştirmekten de geri kalmadı.AP,sıkıyönetimin uzatılması tasarısına red oyu verdi.Bunun sebebi,daha önceki sayımızda da belirttiğimiz gibi,hakim sınıflar arasında yükselen iktidar çelişkisinden başka bir şey değildir.AP-MHP bütün imkanlarını kullanarak,CHP iktidarının devrilmesini ve iktidarın kendilerine devredilmesini istemektedirler.Bugün onların izlediği siyasinin özü budur.AP-MHP'nin sıkıyönetimi eleştirmesi,sıkıyönetimin kendilerine karşı mücadele ettiğini göstermektedir.Sıkıyönetimin eleştirilmesi,tamamen AP-MHP'nin hükümetin zayıflatıl-

ması için başvurduğu yeni bir yolun dışında başka birşey değildir. Nitekim Demirel basına verdiği bir açıklamada,CHP için,"gidişleri Allende gidişidir" demekteydi.MHP ise aynı dönemde,İT'nin Allendeyi devirmek için düzenlediği yürüyüşler tipinde hazırlıklar yapmaktaydı. Sıkıyönetimin bunlara karşı tutumu ise sükutun dışında birşey olmadı. Ancak CHP hükümetinin artan kararsızlığının ve getirilen büyük orandaki zamların,bu dönemde,MHP'nin örgütlenmesi ve gelişmesi için önemli bir olanak yarattığını ve CHP'yi daha da gedilettiğini belirtmek zorunludur.

2-Ekonomik kriz,son üç ay içinde doruk noktasına ulaştı.Mart ayının sonlarına doğru,hemen bütün maddelere büyük oranda zam yapıldı. Bazı maddelerin fiatları ise serbest bırakıldı.Özellikle petrol sorunu,ekonomik krizi arttıran etken olarak ortaya çıktı.Yılda iki milyar doları bulan petrol giderlerinin azaltılması için yapılan çeşitli girişimler bir sonuç vermedi.Sovyetlerle imzalanan petrol anlaşması,Türkiye'nin istediği yolda gelişmedi ve Sovyetler,verilecek petrolün karşılığının buğday olarak verilmesini kabul etmedi.Bu durum Türkiye'nin ödemek zorunda olduğu dövizlerin oranını daha da arttırdı.Tekçift plaka uygulaması ise gerçekleşemedi.Büyük oranda yapılan zam ise,sadece Türk parası olarak bir gelir artışını sağlayacağı için,ekonomik sorunun petrole yapılan zamlarla da çözülemeyeceği açık bir gerçektir.Buna rağmen hükümet,%100'e yaklaşan zamları gerçekleştirdi.Bu zamlarda,İMF'den kredi sağlama isteği önemli önemli bir rol oynamaktadır.Ancak İMF'nin vereceği kredinin ise sadece sınırlı bir oranda olacağı ve herhangi bir sorunun çözümüne katkıda bulunamayacağı da açıktır.Bu durumda,yapılan zamların,karaborsacılarla büyük ek gelirler sağlamaktan öte bir şey olmayacaktır.

Açıklanan önlemler paketinin diğer maddelerine gelince,bunlar objektif olarak,sorunun çözümü için hiçbir yeni öneri getirmemektedirler.Bu önlemlerin çoğu,zaten şimdiye kadar yapılmaya çalışılan önlemlerdir.Ecevit hükümeti,buhranın kaynağının emperyalizmin buhranında olduğunu kavrayamadığı için,bu türden soyut önlemlerle adım atılabileceğini düşünmektedir.Ancak bu yanlıştır.Ecevit,Önlem paketini açıklarken yaptığı konuşmada,İMF ve Batıdan bir umut beklemediğini de açıklamıştır.Bu da,bu tedbirlerin,buhranı gidermede önemli bir adım atamayacağını göstermektedir.

Zamların diğer bir yönü ise,halkın satınalma kuvvetinin büyük ölçüde düştüğü gerçeğidir.Zamlar yalnız petrole yapılmamıştır.Örneğin,demire,sigara,tuz,şeker vs.gibi tüm maddelere zam yapılmış,temizlik maddelerinin fiatları serbest bırakılmıştır.Bu zamların,çeşitli yerlerde halkın CHP'ye duyduğu güvenin azalmasında önemli bir rol oynadığı belirtilmektedir.Bu arada ekonomik durumla ilgili olarak diğer bir olguyu da belirtmek gereklidir.Bu,Batı'nın dört sanayii devleti-

nin,Türkiye'ye yardım konusunu da kapsayan ve ABD Dışişleri Bakan Yardımcısı Cristopher'in Ankara'da,Türkiye Maliye Bakanı Müezzinoğlu'nun,Paris ve Bonn'da yaptığı toplantılarla devam eden gelişmelerdi. Ancak Batı'nın bu girişimlerinden herhangi bir sonucun alınabilmesi mümkün olmadı.Ecevit,bütün bu gelişmelerin boşa çıkması üzerine yaptığı açıklamada,Batının kendilerini 'hayal kırıklığına' uğrattığını ve bundan sonra'Arap ülkeleri ve sosyalist ülkelerle daha yakın ilişkiler kurulacağını' belirtti.

3-İçişleri ve Savunma Bakanlarının istifa etmeleri,geçtiğimiz üç ayın diğer önemli bir olayıdır.İçişleri Bakanı,uzun bir zamandır tepkileri üzerine çeken ve anarşi meselesinde başarılı olmadığı bilinen bir kişiydi.İstifası da sürpriz olarak karşılanmadı.Ancak Hasan Esat Işık'ın istifa etmesi,CHP hükümetinin bir birlikten uzak olduğunu göstermekteydi.Diğer ilginç bir nokta ise,Hasan Esat Işık'ın,NATO ve ABD'yi dolaylı olarak suçlayan çok sert suçlamalardan sonra istifa etmiş olmasıydı.Ecevit ise,istifayı hemen kabul etti.Bu hükümet içinde bir buhranın olduğunu belirtmekteydi.Bu iki bakanlığa pek tanınmamış iki kişi olan Hasan Fehmi Güneş ve Neşet Akmandar getirildi.Bu iki bakanın istifasından sonra Adalet Bakanı Mehmet Can'da gruptan gelen sert eleştiriler karşısında istifa etti.Ancak,istifa,Ecevit'çe kabul edilmedi.

KÜRDİSTAN

geçtiğimiz ay içinde,İran Kürdistanı,alabildiğine hareketli bir dönem yaşadı.Kürt hareketine uzun yıllar önderlik yapmış bulunan General Mustafa Barzani'nin cenaze törenine yüzbinlerce kişinin katılmasından sadece birkaç gün sonra,İran Kürdistanı'ndaki Kürtler,otonom bir Kürdistan için mücadeleye başladılar.Özellikle senedec kentinde yoğunlaşan ve yüzlerce kişinin ölümüne yol açan Ordu ile Kürtlerin çatışması,başladığından dört gün sonra sona erdi.Olayların ilk gününde ,olayla ilgili bir açıklama yapan İran'ın yeni lideri Humeyni Kürtleri sakin olmaya çağırıyordu.Birkaç gün sonra ise,İçişleri Bakanının da içinde bulunduğu dört kişilik yüksek dereceli bir heyet, İran Kürdistanı'na giderek,çeşitli görüşmelerde bulundular ve ateşkes sağlandı.İran hükümeti,yaptığı açıklamada,Kürtlere otonomi verileceğini açıkladı.Otonominin açıklanan şartları içinde,doğa zenginliklerinin Kürtler tarafından işletilip değerlendirilmesi,okullarda Kürtçe eğitim,Vali ve diğer yetkililerin Kürtler tarafından seçilmesi vs.gibi yedi önemli madde bulunmaktaydı.İran hükümetinin bir temsilcisinin yaptığı açıklamada,kurulacak otonom devletin,ABD'nin federe devletleri kadar geniş hakları bulunacağını açıklamaktaydı. Yorumu hazırladığımız zaman,Otonomi için hazırlıklar devam etmekteydi.Gelecek sayımızda bunu daha geniş işleyeceğimizi ummaktayız.

ORTADOĞU

İRAN: İran'da halkın Humeyni önderliğinde başlattığı mücadele bir yıllık bir aradan sonra, başarıyla sonuçlandı. Halkın mücadelesi, kısa zamanda bir ayaklanmaya dönüştü ve bu ayaklanma da hızlı bir biçimde yayıldı. Önce, Şah'ın Başbakanı ve Genel Kurmay Başkanı, General Azheri görevinden istifa etti. Arkasından Şah, Bahtiyar hükümetini kurdurarak ülkeden ayrıldı. Bahtiyar hükümetinin bütün engelleme girişimlerine rağmen, Humeyni İran'a geldi ve kendi Başbakanı olan Bazargan'ı hükümeti kurmakla görevlendirdi. Ordunun bir bölümünün ve önemli orandaki devlet memurlarının Humeyni yönetimini tanıması, Bahtiyar hükümetinin istifasına neden oldu. Kısa zaman içinde, birkaç şiddetli çatışmadan sonra, yönetim ele geçirilebildi. Yeni hükümet, üstüste bir dizi karar aldı. Bu kararlardan biri, bölgedeki ulusal kurtuluş hareketlerinin bastırılması için bir araç olarak kullanılan İran ordusunun yurtdışındaki birliklerinin geri çekilmesi kararıydı. İkinci olarak, çeşitli ulusal azınlıkların bulunduğu Kürdistan, Azerbeycan, Huzistan vs. gibi bölgelere otonomi verileceği açıklandı. Üçüncü karar olarak İsrail ve Güney Afrika ile olan ilişkilere son verildi. İsrail elçisi ülkeden kovularak, elçilik binası, büyük bir törenle FKÖ'ye teslim edildi ve törende Arafat da hazır bulundu. Hükümet, kısa bir zamanda seçime gitme kararı aldı. Ancak yeni hükümete rağmen, ülkede kesin bir etkinlik kurulamadı. Özellikle, "Halkın Fedailerini" adlı gerilla örgütü, silahların hükümete teslim edilmesini kabul etmedi ve çeşitli eylemlerine devam etti. Bazı kadın örgütlerinin, Humeyni'ye karşı gösterileri oldu. Son olarak da Kürdistan'da, Otonom bir Kürdistan için savaşıyan Kürtler ile Ordu arasında çatışmalar oldu. Yazı hazırlandığı sırada, Kürtlerin otonomi istekleri kabul edilmişti ve referandum hazırlıkları ise devam etmekteydi.

CENTO: Sovyetler Birliğini kuşatmak amacıyla NATO'nun devamı olarak kurulan CENTO, geçtiğimiz ay yıkıldı. CENTO, Pakistan, İran, Türkiye, İngiltere ve gözlemci olarak bulunan ABD'den oluşmaktaydı. CENTO'dan önce aynı işleri gören Bağdat Paketi, Irak'ta 58'deki darbeyle dağıldı ve CENTO kuruldu. CENTO'nun genel merkezi olarak da Ankara seçildi. CENTO, Sovyetler Birliği'ni kuşatma amacı dışında, bu ülkelerin, kendi içgüvenliklerinde birbirlerine yardım edebilmek ve Ortadoğu'da ABD çıkarına aykırı olabilecek durumlarda müdahale edebilmek amacıyla kurulmuştu. CENTO, uzun bir süredir, fiilen işlemez bir durumdaydı. Geçtiğimiz ay içinde, önce Pakistan ve İran'ın, ardından da Türkiye'nin pakttan ayrılmasıyla, CENTO, tüm işlevini fiilen yitirir duruma geldi.

İRAK-SURİYE: Geçen aylarda başlayan Irak-Suriye görüşmeleri, Ocak ayı içinde sonuçlandı. Suriye ve Irak yetkilileri, tek bir devletin çatısı altında birleşme kararı aldılar. Her iki ülke arasında varolan söz düellosu ise sona erdi. İki ülke arasında, son üç ay içinde, çeşitli

noktalarda ortak tavır alındığı ortaya çıkmaktaydı. Ancak, gözlemciler, iki ülkenin tam ve kesin olarak birleşmesinin birçok güçlükleri de beraberinde getireceğine inanmaktadırlar.

MISIR-İSRAİL: Mısır ve İsrail arasında uzun bir zamandır sağlanmaya çalışılan "barış antlaşması" Carter'in Ortadoğu gezisiyle gerçekleşti. Camp David'de yapılan toplantıda hiç bir sonuç alınamamış bulunması, çeşitli Batı ülkelerinin bu girişimden umutlarını kesmelerine yol açmıştı. Carter ve diğer Batı liderlerinin, özellikle İran'ın çökmesinden sonra, bu anlaşmaya özel bir önem verdikleri belirtilmekteydi. Başlangıçta, Carter'in gezisinin de bir sonuç veremeyeceği düşünülmesine rağmen, Carter bu geziyle "sürpriz" anlaşmayı gerçekleştirdi. Kısa bir süre sonra, barış antlaşması, Waşington'da imzalandı. Anlaşmanın imzalanmasından önce, anlaşmanın yorumunda, iki devlet arasında bazı esaslı ayrılıklar bulunmaktaydı. Bu ayrılıkların başında, İsrail'in işgal etmiş bulunduğu yerleri terk edip etmeyeceği, Doğu Kudüs'ün Arapların eline verilip verilmeyeceği ve özerk bir Filistin devletinin kurulup kurulmayacağı sorunları yer almaktaydı. Ancak, anlaşmada, belirgin olan en önemli madde, İsrail'in Sina'dan 9 ay içinde çekilmesi idi. Diğer sorunların henüz kesin bir sonuca ulaşmadığı ve bu bakımdan da gerçek "barışın" henüz uzak olduğu şüphesizdir.

Anlaşma, Batı dünyasında büyük bir memnuniyet yaratırken, Arap ülkeleri ve Sovyetler Birliği'nde ise çok sert tepkilere yol açtı. Pravda, anlaşmanın, 'Anti-Arap' bir nitelik taşıdığını belirtirken, hemen hemen bütün Arap ülkelerinde, anlaşmaya karşı büyük yürüyüşler düzenlendi. İran hükümeti de anlaşmaya karşı olduğunu açıkladı. Suriye ise, Batıya karşı yeni bir petrol ambargosunun uygulanmasını istediye de, sonradan bu önerisinden vazgeçti. FKÖ lideri Arafat, ekonomik, siyasi ve ticari bazı önlemlerin alınmasını istemekteydi. Suudi Arabistan, anlaşmanın imzalanması durumunda, Mısır'a verilen ekonomik yardımın durdurulacağını belirtti. Ancak, Brzezinsky'nin gezisinden sonra, bu kararın uygulanmayacağı açıklandı. Ürdün ise anlaşmaya sert bir biçimde karşı çıktı. Irak hükümeti de sert bir biçimde anlaşmaya karşı çıktı. Yazı hazırlandığında, anlaşmaya karşı tepkiler devam etmekteydi. Anlaşma şimdilik Ortadoğu'da büyük değişikliklere yol açmadıysa da, gelecekteki kısa bir süre içinde, belli önemli değişikliklere yol açabileceği ve etkisini gösterebileceği muhakkak.

YEMEN: Uzun bir süredir araları açık olan ve birbirlerine karşı silahlanan Kuzey ve Güney Yemen Cumhuriyetleri arasında, geçtiğimiz aylarda şiddetli çarpışmalar oldu. Her iki ülkenin yetkilileri de olayla ilgili olarak birbirlerini suçladılar. Olay, Ortadoğu'daki diğer ülkeleri de yakından ilgilendiren bir olay haline geldi. Sovyetler Birliği, Güney Yemen'e askeri silah desteğini arttırırken, ABD'nin Kuzey Yemen'e 100-400 milyon dolar tutarında silah verdiği açıklandı.

Yorum hazırlanırken,iki Yemen arasındaki savaş sona ermişti ve her iki ülkenin ordusu da,eski sınırlara dönmüşlerdi.

UZAKDOĞU

Geçtiğimiz üç ay,Uzakdoğu'da sıcak savaşların yaşandığı aylar oldu.Ocak ayı içinde,Kamboçya ve Vietnam arasında uzun bir süredir devam etmekte olan savaş,Pol-Pot rejiminin yıkılmasıyla sonuçlandı.Vietnam Orduları ve Kamboçya Milli Birleşik Cephesine bağlı gerillalar,kısa sürede ülkenin başkenti Pnom Pen'i ele geçirdiler.Ülkede,Heng Samrin'in yönetiminde yeni bir hükümet kuruldu ve bu hükümet,Kamboçya'da,Pol-Pot'un üç milyon kişiyi öldürdüğünü açıkladı.Pnom-Pen'in düşmesi üzerine,BM'de sert tartışmalarla dolu toplantılar yapıldı.Vietnam,Küba ve Sovyet temsilcileri,Pol-Pot rejimini kınayıp yeni yönetimi desteklerken,Çin ve bazı bloksuz ülkeler,Vietnam askerlerinin Kamboçya'dan çıkmasını istedi.Uzun bir süredir,kendisinden haber alınmayan eski Kamboçya Prensi Sihanuk,bu toplantılarda Kamboçya heyetine başkanlık etmekteydi.Sihanuk,Pol-Pot rejiminin amansız bir kanlı rejim olduğunu belirtmekte,ancak bunun Vietnam'ın ülkesini işgal etmesi için bir gerekçe olmadığını açıklamaktaydı.Kısa bir süre sonra,Pol-Pot rejimi adına yayın yapan bir radyo ise,Pol-pot'a bağlı gerilla kuvvetlerinin gerilla savaşını sürdürdüğünü açıkladı.

Kısa bir süre sonra Çin Başbakan Yardımcısı Deng Siao Ping,Birleşik Amerika'ya resmen ziyaret etti.Bu ziyaret,yüksek düzeyde bir Çin yetkilisinin ABD'ye yaptığı ilk ziyaretti.Deng Siao Ping,bu gezisinde Vietnam'ı sert bir şekilde eleştirdi ve "Sovyetlere karşı,Çin,ABD,Batı,Japonya ve Üçüncü Dünya Ülkelerinin" birlik içinde bulunmaları gerektiğini belirtti ve hemen her yerde,bunun zorunlu bir görev olduğunu açıkladı.ABD gezisinden sonra,Deng Siao Ping Japonya'ya bir gezi düzenledi.Bu gezide,Deng,Vietnam'ın cezalandırılacağını açıkladı.

Kısa bir süre sonra da,Çin'in Vietnam'a karşı saldırısı başladı.Deng Siao Ping ve diğer Çin yetkilileri,savaşın kısa sürede sona erdirileceğini açıkladılar.Savaş hızlı bir biçimde büyüdü ve Çin,Vietnam topraklarında 100 km ilerledi.Vietnam,Çin kuvvetlerine büyük zayıflık verildiğini açıklarken,Sovyetler Birliği de,defalarca Çin Halk Cumhuriyetini uyardı.Vietnam hükümet yetkilileri,Çin'in kendi topraklarından çekilmediği sürece herhangi bir görüşmeye yanaşılmayacağını belirttiler.Üç haftalık bir süreden sonra,Çin kuvvetleri kendi eski sınırlarına döndüklerini açıkladılar.Çin Başbakanı yaptığı açıklamada,Vietnam'ın da Kamboçya'dan çekilmesi gerektiğini açıkladı ve görüşmelere hazır olduklarını belirtti.İki ülke arasındaki görüşmelerin önümüzdeki günlerde başlaması beklenmekte.Eu arada Laos hükümeti,Çin'in Vietnam işgalini protesto etti ve Çin'in topraklarından 3 km içeri girdiğini açıklayarak,Laos'taki Çin'li danışmanları sınır dışı etme kararı aldı.

AFRİKA

UGANDA: Uganda ve Tanzanya arasındaki savaşta son aylarda yeni bazı boyutlar kazandı.Tanzanya Kuvvetleri,uzun bir aradan sonra, Uganda topraklarına girdiler ve hızlı bir tempoyla başkent Kampala üzerine yürüdüler.Tanzanya Kuvvetlerinin aynı zamanda,Uganda'daki devrimci gerillalardan da yardım aldıkları belirtilmekte.Libya ise, İdi Amin'e bin kişilik bir askeri kuvvet ve çok sayıda silah gönderdi.Ancak,buna rağmen,İdi Amin'in durumunun zor olduğu ve yıkılmasının yakın olduğu belirtilmekte.Yorum hazırlandığı sorada,Tanzanya Kuvvetlerinin Kampala'ya 65 km yaklaştıkları ve havaalanlarının kapandığı bildirilmekteydi.

RODEZYA:Rodezya'nın çeşitli komşu ülkelere karşı giriştiği saldırı artarak devam etmektedir.Gerilla savaşları ise hızlı bir biçimde gelişmektedir.Rodezya uçakları,bu ay içinde defalarca sınırı aşarak, Angola ve Mozambik'i bombaladı ve çok sayıda kişinin ölümüne sebep oldu.Özellikle sivil halkın katledilmesine yol açan saldırılar,bütün dünyada tepkiler uyandırdı.Uluslararası Af Örgütü ve Kızıl Haç örgütleri de,Rodezyayı eleştirmeye devam etmekte.Uluslararası Kızıl Haç Örgütü,Rodezya'da saat başına bir kişinin katledilmekte olduğunu açıkladı.Bilindiği gibi,Rodezya,Birleşmiş Milletler'in aldığı kararları uygulamamakta ve ırkçı bir politika izlemektedir.

İSKANDİNAVYA

İSVEÇ:İsveç, son aylarda,ardarda ortaya çıkarılan casusluk faaliyetlerine sahne oldu.Göçmen işlerine bakan Stockholm Polis Şefinin, Irak hesabına casusluk yapan bir ajan olduğu ve Kürt,Arap ve Filistinli göçmenler hakkında bilgi toplayıp,Irak'a ulaştırdığı açıklandı.Olay,İsveç'te büyük tepkilere yolaçtı.Tepkilere yol açan diğer bir konu ise,Irak konsolosluk yetkililerinin İsveç'te diplomatik kisve altında bu casusluk faaliyetlerini organize etmeleriydi.Polis Şefi tutuklandı ve üç konsolosluk görevlisi sınır dışı edildi.Irak'ın İsveç konsolosu olaya büyük bir tepki gösterdi ve sınır dışı edilen arkadaşları ile Polis Şefi arasındaki ilişkilerin,arkadaşlık ilişkilerini geçmediğini açıkladı.Olayın ardından Irak,üç İsveç diplomatını Irak'tan sınır dışı etti.Çeşitli örgütler olayı protesto gösterileri düzenlediler.Kısa bir süre sonra da,aynı Polis Şefinin,Vietnam savaşı sırasında savaş aleyhtarı ABD ve diğer devletlerin İsveç'teki yurttaşları hakkındaki bilgileri Amerikan Elçiliğine sattığı açıklandı.Olay nedeniyle ABD vattığı bir açıklamada,olayın geçmisse ait olduğunu belirterek bunun iki ülke arasında bir sorun çıkarılmayacağını umduklarını açıkladı.Gözlemciler Polis Şefinin daha önce de çeşitli bilgiler başka ülkelere satmış olabileceğini belirtmekte.Bu olay ardından,SİFO(İsveç Gizli Polisi) üyesi ve BM Barış Kuvvetlerinde yüzbaşı olan bir şahsın,Sovyetler hesabına casusluk yaptığı açıklandı.Bu olay da İsveç'te büyük tepkilere yol açtı,bu şahıs da tevkif edildi.

PIRSNASIYA KOVARA PALE

Xwendevanên hêja,

Em ê ji vê hejmarê pê ve, di her hejmareke kovarê de, pirsnasiya siyasi, abori, leşkerî, çandî û civakî, bi zimanê kurdî, pêşkeşî we bikin. Em ê vê pirsnasiyê bi kurdî tirkî binivîsin. Em, vê ji bo geşî têgihîştina naveroka gotarên bi kurdî û pêşvebirina zimane me yê zikmakî, pir hewce dibinin.

Aborî	: İktisat, iktisadi
Ano	: Yanî
Aza	: Cesur, yiğit, erkin
Azad	: Özgür, serbest
Azadî	: Özgürlük, hürriyet
Azadîxwaz	: Özgürlükçü, özgürlük yanlısı
Aştî	: Barış
Aştîxwaz	: Barışçı, barış yanlısı
Aştîperwer	: Barışçı, barışsever
Awartin	: Ayrı tutum, istisna
Afirandin	: Yaratmak, eser
Armanç	: Hedef, amaç
Aloz	: Karışık, karmakarışık
Aloz bûn	: Karışık bir hal almak
Alozkar	: Karıştırıcı, kışkırtıcı, bozguncu
Bindest	: Sömürge, koloni
Bindeştî	: Sömürgeci, sömürgeci
Bêdadî	: Adaletsizlik
Bûyer	: Olay, hadise
Bextewar	: Mutlu
Bêje	: Edebiyat
Bêjeyî	: Edebi
Babet	: Konu, mevzu, mesele
Biryar	: Karar
Bêpar	: Mahrum, yoksun
Berendam	: Adayüye
Beşdar	: Ortak, katılan
Beşdarbûn	: Ortak olmak, katılmak
Bizafîtin	: Hareket etmek
Civakî	: Sosyal, toplumsal
Civat	: Toplum, dernek, topluluk
Cêjn	: Bayram
Cûre	: Çeşit
Cûrbecûr	: Çeşitli, değişik
Çand	: Kültür
Çandî	: Kültürel
Çap	: Baskı, basın
Çapkirin	: Basmak
Çapxane	: Basım evi, matbaa
Çêkrox	: Yapımcı, yaratan, kurucu
Çêjin	: Tatmak, tadına bakmak
Çewt	: Yanlış
Çewtî	: Yanlışlık
Dadmend	: Adaletli, adil
Dadmendî	: Adalet
Dad	: Adalet
Dadgeh	: Mahkeme
Doz	: Dava
Dibistan	: Okul
Dîl	: Esir
Dilgirtin	: Esir etmek

Dilkirin	: Esir etmek
Endam	: Üye, aza
Enî	: Cephe
Fêre	: Ders
Fêl	: Hile
Gotar	: Makale, yazı
Gâhînek	: Aşama, etap, merhale
Gerandin	: İdare etmek, yönetmek
Gerandina awarte	: Sıkı yönetim
Giring	: Önemli, mühim
Gotûbêj	: Münakaşe, tartışma
Gelempir	: Genel, umumi
Girav	: Ada
Hewce	: Gerekli, lüzumlu
Hemwelat	: Yurttaş, vatandaş
Hemwelatî	: Yurttaşlık, vatandaşlık
Hewdar	: Ortak, müsterek
Hîm	: Temel, esas
Helbest	: Şiir
Helbestvan	: Şair
Hozan	: Alim, bilim adamı, ozan
Huner	: Sanat
Hunermend	: Sanatçı, sanatkâr
Hejmar	: Sayı, rakam, no
Helbîjartin	: Seçmek, seçim
Herêm	: Yöre, bölge
Helez	: Enteresan, ilginç, çekici
Jîn	: Hayat, yaşam
Jîndar	: Canlı, hayat dolu
Karbîdest	: Yönetici, idareci, görevli
Kole	: Köle
Koledar	: Sömürgeci, köleci, kolonyalist
Koledarî	: Sömürgecilik, kölecilik, kolonyalizm
Ked	: Emek
Kedkar	: Emekçi
Kevneperest	: Gericî
Kevneperestî	: Gericîcilik
Keftelêft	: Çaba, uğraşı, didinme
Komele	: Cemiyet, dernek, kurum
Kovar	: Dergi
Komar	: Cumhuriyet
Liberxwedan	: Direniş, savunma
Lêkolîn	: Araştırma
Lêhûbûn	: İncelemek, inceleme
Mîrî	: Hükümet, merkezi yönetim
Meşq	: Örnek, emsal, misal
Maf	: Hak
Mafê çarenûsê	: Ulusların kendi kaderlerini kendilerinin tayin etme hakkı
Misoger	: Kesin, mutlak
Naverok	: İçerik, muhteva, kapsam
Nîjad	: İrk, soy
Nîjadperest	: İrkçî, kafatasçî
Nîner	: Temsilci, delege
Netewê	: Ulus, millet
Netewî	: Ulusal, milli
Nûjen	: Modern, yepyeni, kaliteli
Nîjdevan	: Çeteci, maceracı, müfrezenin bir ferdi
Nîjde	: Çete, müfreze
Nîjdevanî	: Çetecilik, maceracılık
Nûçe	: Havadis, haber

Navendî	: Merkez,merkezi
Niştîman	: Vatan,anayurt
Noker	: Uşak,hizmetçi
Pîrs	: Soru,sorun,terim,deyim
Pîrsnasî	: Terminoloji,deyimler bilimi
Pêşkêş kirin	: Sunmak,takdim etmek
Pêşvebirin	: İlerletmek
Pêşverû	: İlerici
Pêşverûtî	: İlericilik
Pirtûk	: Kitap
Pîroz kirin	: Kutlamak,tebrik etmek
Pêseroj	: Müstakbel,gelecek
Paşeroj	: Mazi,geçmiş
Peşîrandin	: Kabul etmek
Pêlweş	: Radyo,radyo istasyonu,radyo yayını
Pîrşîrêk	: Sorun,mesele,problem
Paraştin	: Korumak,muhafaza etmek,savunma
Pîjçîn	: Patlamak,patlayıcı
Pêngav	: Atılım,girişim
Rîzgari	: Kurtuluş
Rîzgarbûn	: Kurtulmak
Ronakbîr	: Aydın,entellektüel
Ragîhandin	: Bildirmek,malumat vermek
Rûniştvan	: İkamet eden,oturan
Rojname	: Gazete
Ronahî	: Aydınlık
Rêxistin	: Örgüt,teşkilat,organizasyon
Rîvd	: Grup,takım,klik,cemaat,öbek
Rûçik	: Özellik,evsaf,nitelik
Saw	: Terör,yıldırma,korku
Sazbend	: Müzisyen,uyumlu,harmonik
Serfiraz	: Mutlu,mağrur
Serbilind	: Mutlu,mağrur
Sêlik	: Plak
Serbixwe	: Bağımsız,müstakil
Serbixwebûn	: Bağımsız olmak,bağımsızlık
Serkomar	: Cumhurbaşkanı
Sîxur	: Casus,muhbir,ajan
Serperîştî	: İdare,yönetim
Şores	: Devrim,ihtilâl
Şoresger	: Devrimci
Şoresvan	: Devrimci
Şênî	: Ahali,yerli halk,halk
Têgînîştin	: Anlamak,kavramak
Têkoşer	: Militan
Tevger	: Hareket,eylem
Têkoşin	: Mücadele,kavga
Tawan	: Suç,günah
Tawanbar	: Suçlu,günahkâr
Û hp	: (û heta paşîn) vs(ve saire),vb.
Vebirin	: Katliam,soykırım,jenosit
Vegirtin	: İşgal etmek,işgal
Vegirker	: İşgalci
Vîlik	: Komplo,darbe
Welat	: Ülke,yurt,anavatan
Welatparêz	: Yurtsever,vatanperver
Weşan	: Yayın
Weşandin	: Yayınlamak
Xwendevan	: Okuyucu
Xwendekar	: Öğrenci
Xwendegêh	: Okul,dershane,enstitü
Zimanê zikmakî	: Ana dili
Zanîngeh	: Üniversite,fakülte

WEŞANÊN PALE

Dîwana CEGERXWÎN

Dîwana helbestvanê bi nav û deng, Cegerxwîn ya didwan ŞEWRA AZADÎ hat weşandin. 224 rûpel, biha 10.- DM

Dêmenên KURDISTANÊ

8 lib dêmenên Kurdistanê, bi reş û spi û cûrbecûr hatin weşandin. Liba wan bi 1.- DM e.

STRANÊN REWANÊ

Stran û meqamên govendê yê Kurden Sovyetistanê. 3 cûre, liba kasêtan bi 7,5 DM an e.

PALE YAYINLARI

CEGERXWÎN'IN ŞIIRLERI

Ünlü Kürt şairi Cegerxwîn'in, şiirlerini içeren SEWRA AZADÎ (Özgürlük Devrimi) adlı divanı yayınlandı. 224 sayfa, fiatı 10.- DM

KURDISTAN'DAN MANZARALAR

Siyah-beyaz olarak basılan 8 çeşit kartpostal, tanesi 1.- DM

KURTÇE TÜRKÜLER

Sovyetler Birliği'nde yaşayan Kürtlerin müziği, 3 kaset, tanesi 7,5 DM

PALE, li benda alîkariya te ya bi her rengî ye. Piştta xebat û têkoşîna wê bigre û xwe jê dîr mexe!

postgirokonto . 431 60 94.4

PALE'nin mücadelesini destekle ve çalîşmalarına yardımçı ol. PALE'ye her türlü yardımını esirgema!

www.arsivakurdi.org